Załącznik do
Uchwały Nr 1379/25
Zarządu Województwa Łódzkiego
z dnia 7 października 2025 r.

Zarząd Województwa Łódzkiego

Zasady kwalifikowania wydatków w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027

październik 2025

Spis treści

Wstęp....5

Rozdział 1 – Ogólne zasady kwalifikowalności wydatków....6

1.1 Koszty związane z przygotowaniem projektu.... 6

1.2 Wydatki związane z realizacją projektu.... 8

1.3 Kwoty ryczałtowe.... 9

1.4 Koszty pośrednie.... 10

1.5 Podatek od towarów i usług (VAT) oraz inne podatki i opłaty.... 12

1.6 Limity.... 13

Rozdział 2 – Szczegółowe zasady kwalifikowalności wydatków ponoszonych w ramach poszczególnych priorytetów i działań.... 15

Priorytet FELD.01 Fundusze europejskie dla innowacyjnego Łódzkiego.... 15

Działanie FELD.01.01 Publiczna infrastruktura badawcza.... 15

Działanie FELD.01.02 Inwestycje przedsiębiorstw w badania i innowacje.... 17

Działanie FELD.01.03 PPO.... 24

Działanie FELD.01.04 Cyfryzacja.... 26

Działanie FELD.01.05 Konkurencyjność MŚP.... 29

Działanie FELD.01.06 Inwestycje w MŚP – IF.... 51

Priorytet FELD.02 Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego.... 54

Działanie FELD.02.01 Efektywność energetyczna.... 54

Działanie FELD.02.02 Efektywność energetyczna – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny.... 54

Działanie FELD.02.19 Efektywność energetyczna – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask.... 54

Działanie FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów.... 54

Działanie FELD.02.27 Efektywność energetyczna – ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno.... 54

Działanie FELD.02.03 Efektywność energetyczna – IF.... 58

Działanie FELD.02.04 Budynki pasywne.... 61

Działanie FELD.02.05 Odnawialne źródła energii.... 62

Działanie FELD.02.06 Odnawialne źródła energii – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny.... 62

Działanie FELD.02.20 Odnawialne źródła energii – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask.... 62

Działanie FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów.... 62

Działanie FELD.02.28 Odnawialne źródła energii – ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno.... 62

Działanie FELD.02.07 Odnawialne źródła energii – IF.... 68

Działanie FELD.02.08 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom.... 72

Działanie FELD.02.09 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny.... 72

Działanie FELD.02.21 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask.... 72

Działanie FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów ... 72

Działanie FELD.02.29 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno ... 72

Działanie FELD.02.10 Gospodarka wodno-ściekowa – aglomeracje 10-15 tys. RLM ... 79

Działanie FELD.02.11 Gospodarka wodno-ściekowa – aglomeracje 2-10 tys. RLM ... 79

Działanie FELD.02.12 Gospodarowanie wodą ... 83

Działanie FELD.02.13 Gospodarka o obiegu zamkniętym ... 87

Działanie FELD.02.14 Gospodarka o obiegu zamkniętym – IF ... 93

Działanie FELD.02.15 Bioróżnorodność ... 95

Działanie FELD.02.16 Bioróżnorodność – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny ... 95

Działanie FELD.02.26 Bioróżnorodność – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów ... 95

Działanie FELD.02.30 Bioróżnorodność – ZIT Tomaszów Mazowiecki – Opoczno ... 95

Działanie FELD.02.17 Ochrona przyrody ... 103

Działanie FELD.02.18 Ochrona przyrody – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny ... 103

Działanie FELD.02.22 Ochrona przyrody – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask ... 103

Priorytet FELD.03 Fundusze europejskie dla mobilnego Łódzkiego ... 108

Działanie FELD.03.01 Mobilność miejska ... 108

Działanie FELD.03.02 Mobilność miejska – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny ... 108

Działanie FELD.03.03 Mobilność miejska - ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask ... 108

Działanie FELD.03.04 Mobilność miejska - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów ... 108

Działanie FELD.03.05 Mobilność miejska - ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno ... 108

Priorytet FELD.04 Fundusze europejskie dla lepiej połączonego Łódzkiego ... 120

Działanie FELD.04.01 Drogi wojewódzkie ... 120

Działanie FELD.04.02 Drogi lokalne ... 120

Działanie FELD.04.03 Transport kolejowy ... 125

Działanie FELD.04.04 Publiczny transport pozamiejski ... 130

Działanie FELD.04.05 Infrastruktura paliw alternatywnych ... 138

Priorytet FELD.05 Fundusze europejskie dla rozwoju lokalnego w Łódzkiem ... 140

Działanie FELD.05.01 Kultura i turystyka – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny ... 140

Działanie FELD.05.04 Kultura i turystyka - ZIT Sieradz – Zduńska Wola – Łask ... 140

Działanie FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów ... 140

Działanie FELD.05.06 Kultura i turystyka - ZIT Tomaszów Mazowiecki – Opoczno ... 140

Działanie FELD.05.02 Rewitalizacja obszarów miejskich ... 150

Działanie FELD.05.03 Rewitalizacja obszarów wiejskich ... 150

Priorytet FELD.06 Fundusze europejskie dla Łódzkiego przyjaznego mieszkańcom ... 154

Działanie FELD.06.01 Infrastruktura edukacyjna ... 154

Działanie FELD.06.02 Infrastruktura społeczna ... 157

Działanie FELD.06.03 Infrastruktura zdrowotna ... 160
Działanie FELD.06.04 Kultura i turystyka ... 163
Działanie FELD.06.05 Kultura i turystyka - IF ... 168
Priorytet FELD.09 Fundusze europejskie dla Łódzkiego w transformacji ... 173
Działanie FELD.09.01 Gospodarka w transformacji ... 173
Działanie FELD.09.02 Społeczeństwo w transformacji (typ projektu 1-2) ... 191
Działanie FELD.09.03 Przestrzeń w transformacji ... 196
Działanie FELD.09.04 Mobilność lokalna w transformacji ... 205
Działanie FELD.09.05 Tereny zdegradowane w transformacji ... 214
Działanie FELD.09.06 B+R dla transformacji ... 217

Wstęp

Niniejsze Zasady kwalifikowania wydatków w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 (dalej: Zasady) stanowią doprecyzowanie wymogów dotyczących kwalifikowalności wydatków zawartych w Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 (dalej: Wytyczne) w odniesieniu do priorytetów 1-6 oraz 9 programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 (dalej: FEŁ2027).

Do oceny kwalifikowalności wydatków stosuje się wersję Zasad obowiązującą w dniu poniesienia wydatku. W przypadku, gdy ogłoszona po podpisaniu umowy o dofinansowanie projektu wersja Zasad wprowadza rozwiązania korzystniejsze dla beneficjenta, warunki ewentualnego ich stosowania w odniesieniu do wydatków poniesionych przed tym dniem określa instytucja będąca stroną umowy w tej umowie.

W kwestiach nieuregulowanych Zasadami należy kierować się treścią Wytycznych.

W przypadku wejścia w życie zmian do Wytycznych, jeśli zmiany te wpływają na treść Zasad, do czasu zaktualizowania niniejszego dokumentu, należy kierować się zapisami aktualnych Wytycznych, jednak wyłącznie w odniesieniu do tych elementów Zasad, które są niespójne z treścią aktualnych Wytycznych.

Rozdział 1 – Ogólne zasady kwalifikowalności wydatków

1.1 Koszty związane z przygotowaniem projektu

1) Z zastrzeżeniem odmiennych regulacji w rozdziale 2, za kwalifikowalne mogą być uznane niezbędne wydatki poniesione na przygotowanie projektu, pod warunkiem, że projekt kwalifikuje się do wsparcia w ramach FEŁ2027, w szczególności:

   a) wydatki poniesione na opracowanie lub aktualizację, w zakresie wyznaczonym przez Instytucję Zarządzającą FEŁ2027 (IZ FEŁ2027) lub Instytucję Pośredniczącą FEŁ2027 (IP FEŁ2027), dokumentacji niezbędnej do realizacji projektu, w tym:

      - formularza wniosku o dofinansowanie projektu;
      - dokumentów wymaganych na potrzeby analizy i oceny projektów inwestycyjnych lub ich elementów;
      - dokumentacji technicznej i projektowej (m.in. koncepcji budowlanej, koncepcji urbanistyczno-architektonicznej, projektu budowlanego, projektu architektonicznego i wykonawczego, prac geodezyjnych, programu funkcjonalno-użytkowego, kosztorysu ofertowego, inwestorskiego);
      - opinii, analiz, badań, ekspertyz, w szczególności konserwatorskich, architektonicznych, urbanistycznych, geologicznych, archeologicznych, ornitologicznych, chiropterologicznych;
      - oceny efektywności realizacji projektu w formule Partnerstwa Publiczno-Prywatnego (PPP), w tym jako projektu hybrydowego;
      - specyficznych dokumentów wymaganych w poszczególnych działaniach Szczegółowego Opisu Priorytetów FEŁ2027 (SZOP

FEŁ2027) np. dokumentów planowania mobilności miejskiej (z wyjątkiem Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla MOF Ośrodka Wojewódzkiego), gminnych programów rewitalizacji;

- dokumentacji związanej z postępowaniem w sprawie wydania dla przedsięwzięcia decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- dokumentacji związanej z udzieleniem przez beneficjenta zamówienia robót budowlanych lub usług lub dostaw dla projektu,
- innej dokumentacji technicznej lub finansowej, o ile jej opracowanie jest niezbędne do przygotowania lub realizacji projektu (np. audyt energetyczny).

b) wydatki poniesione na opłaty związane z uzyskaniem wymaganych prawem opinii, uzgodnień, pozwoleń, decyzji administracyjnych (np. w związku z decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, pozwoleniem na budowę),

c) wydatki poniesione na nadzór nad przygotowaniem dokumentacji.

2) Wydatki, o których mowa w pkt 1, kwalifikują się w proporcji, w jakiej odnoszą się do realizowanego projektu, z zastrzeżeniem pkt 3.

3) W przypadku dokumentów, o których mowa w pkt 1 lit. a tiret szósty, opracowywanych na potrzeby wielu projektów, wydatek na ich przygotowanie może być uznany za kwalifikowalny jednokrotnie - rozliczany jest w ramach pierwszego projektu, w którym załącznikiem do wniosku o dofinansowanie jest przedmiotowy dokument.

4) Niezbędne wydatki związane ze zmianą umowy o dofinansowanie projektu dotyczące przygotowania koniecznych dokumentów (w tym studium wykonalności lub innego wymaganego dokumentu, analizy finansowej,

raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko) mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli właściwa instytucja będąca stroną umowy zaakceptuje wniosek beneficjenta o zmianę umowy, a umowa zostanie aneksowana. W takim przypadku poniesione wydatki należy wskazać jako integralną część nowego zakresu projektu oraz uwzględnić w aneksie do umowy o dofinansowanie projektu.

1.2 Wydatki związane z realizacją projektu

1) Z zastrzeżeniem odmiennych regulacji w rozdziale 2, za kwalifikowalne mogą być uznane wydatki poniesione w związku z realizacją projektu, w szczególności:

   a) związane z zapewnieniem odpowiedniego, zgodnego z prawem, nadzoru nad prowadzonymi robotami budowlanymi, w tym m.in. nadzoru konserwatorskiego i nadzoru autorskiego,

   b) wkład niepieniężny wniesiony na rzecz projektu – w przypadku wątpliwości, co do ustalenia jego wartości przez wnioskodawcę lub beneficjenta, IZ lub IP może zlecić wycenę niezależnemu ekspertowi, a ustalona w jej wyniku wartość wkładu niepieniężnego staje się ostateczna i wiążąca, co oznacza, że nie może zostać podważona, także na drodze sądowej,

   c) na opłaty za usunięcie drzew lub krzewów, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez beneficjenta na rzecz innego podmiotu. W przypadku, gdy organem pobierającym opłatę administracyjną za wycinkę drzew lub krzewów jest beneficjent (np. gmina) lub podmiot wskazany w umowie jako uprawniony do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych, opłata taka nie stanowi wydatku kwalifikowalnego,

d) związane z organizacją wydarzenia informacyjnego lub działań komunikacyjnych, o których mowa w art. 50 ust. 1 lit. e rozporządzenia ogólnego, tj. w przypadku operacji o znaczeniu strategicznym (wskazanych w Aneksie 3 do FEŁ2027) i operacji, których łączny koszt przekracza 10 000 000 EUR,

e) bez uszczerbku dla art. 7 ust. 1 pkt h ppkt (i) do (iii) *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności* oraz art. 9 pkt d *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji*, koszty inwestycji w maszyny lub urządzenia zasilane poprzez spalanie paliw kopalnych mogą być uznane za kwalifikowalne wówczas, gdy nie ma opłacalnej, alternatywnej technologii, możliwej do zastosowania w ramach projektu. Kwalifikowalność tego typu wydatków możliwa będzie wyłącznie, gdy cel projektu nie dotyczy produkcji, przetwarzania, transportu, dystrybucji, magazynowania lub spalania paliw kopalnych.

1.3 Kwoty ryczałtowe

1) Kwoty ryczałtowe mogą być stosowane w projekcie, którego łączny koszt wyrażony w PLN nie przekracza równowartości 200 tys. EUR w dniu zawarcia umowy o dofinansowanie projektu (do przeliczenia łącznego kosztu projektu stosuje się miesięczny obrachunkowy kurs wymiany waluty

stosowany przez Komisję Europejską[1], aktualny na dzień ogłoszenia naboru).

2) W projekcie, w którym zastosowano kwoty ryczałtowe w odniesieniu do kosztów bezpośrednich, koszty pośrednie rozliczane są za pomocą stawek ryczałtowych.

3) Warunki stosowania kwot ryczałtowych określone są w regulaminie wyboru projektów.

4) Kwota ryczałtowa jest ustalona w oparciu o budżet projektu przedstawiony przez wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie i uzgodniony ex ante przez IZ FEŁ2027 lub IP FEŁ2027 na etapie zatwierdzania wniosku o dofinansowanie projektu.

5) W projekcie, którego łączny koszt wyrażony w PLN przekracza równowartość 200 tys. EUR w dniu zawarcia umowy o dofinansowanie projektu, nie ma możliwości stosowania kwot ryczałtowych (do przeliczenia łącznego kosztu projektu stosuje się miesięczny obrachunkowy kurs wymiany waluty stosowany przez Komisję Europejską[2], aktualny na dzień ogłoszenia naboru).

1.4 Koszty pośrednie

1) Koszty pośrednie to koszty niezbędne do realizacji projektu, ale niedotyczące bezpośrednio głównego przedmiotu projektu.

[1] Strona internetowa KE z kursem wymiany walut (https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/procedures-guidelines-tenders/information-contractors-and-beneficiaries/exchange-rate-inforeuro_en)
[2] Strona internetowa KE z kursem wymiany walut (https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/procedures-guidelines-tenders/information-contractors-and-beneficiaries/exchange-rate-inforeuro_en)

2) Koszty pośrednie projektu są kwalifikowalne, chyba że inaczej zostanie to uregulowane w rozdziale 2.

3) Katalog kosztów pośrednich projektu finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Sprawiedliwej Transformacji obejmuje w szczególności koszty wskazane w Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 oraz koszty działań informacyjno-promocyjnych (np. zakup materiałów promocyjnych i informacyjnych, zakup ogłoszeń prasowych, utworzenie i prowadzenie strony internetowej o projekcie, oznakowanie projektu, plakaty, ulotki, itp.), z wyłączeniem działań, o których mowa w art. 50 ust. 1 lit. e rozporządzenia ogólnego.

4) Koszty pośrednie rozliczane są stawką ryczałtową stanowiącą odpowiedni procent faktycznie poniesionych całkowitych bezpośrednich wydatków kwalifikowanych projektu.

5) Koszty pośrednie rozliczane są z wykorzystaniem następujących stawek ryczałtowych:

    a) 7% kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich – w przypadku projektów o wartości kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich do 5 mln PLN włącznie;
    b) 6% kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich – w przypadku projektów o wartości kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich powyżej 5 mln PLN do 15 mln PLN włącznie;
    c) 5% kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich – w przypadku projektów o wartości kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich powyżej 15 mln PLN do 20 mln PLN włącznie;

d) 4% kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich – w przypadku projektów o wartości kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich powyżej 20 mln PLN do 25 mln PLN włącznie;
e) 3% kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich – w przypadku projektów o wartości kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich powyżej 25 mln PLN do 30 mln PLN włącznie;
f) 2% kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich – w przypadku projektów o wartości kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich powyżej 30 mln PLN do 100 mln PLN włącznie;
g) 1% kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich – w przypadku projektów o wartości kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich powyżej 100 mln PLN.

6) Wysokość kosztów pośrednich weryfikowana jest w odniesieniu do faktycznie poniesionych kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich projektu.

1.5 Podatek od towarów i usług (VAT) oraz inne podatki i opłaty

1) Z zastrzeżeniem odmiennych regulacji w rozdziale 2, podatek od towarów i usług może zostać uznany za wydatek kwalifikowalny w projektach realizowanych w ramach wszystkich działań FEŁ2027.
2) W przypadku projektów o łącznym koszcie mniejszym niż 5 mln EUR (włączając VAT) objętych pomocą publiczną, podatek VAT, który może podlegać zwrotowi zgodnie z przepisami prawa krajowego, nie jest kosztem kwalifikowalnym.
3) Nie przewiduje się możliwości częściowego kwalifikowania podatku VAT w projektach.

4) Inne obciążenia publicznoprawne (np. podatek od środków transportowych, podatek od nieruchomości) mogą zostać uznane za wydatki kwalifikowalne, jeśli:

   - zostały ostatecznie poniesione oraz
   - zostały spełnione pozostałe warunki określone w Wytycznych, Zasadach, regulaminie wyboru projektów lub umowie o dofinansowanie.

1.6 Limity

1) Z zastrzeżeniem odmiennych regulacji w rozdziale 2, w ramach FEŁ2027 obowiązują następujące główne limity wydatków:

   - koszty pośrednie wg stawki ryczałtowej określonej zgodnie z podrozdziałem 1.4;

   - wydatki związane z zakupem gruntów lub wkładem niepieniężnym w postaci gruntów lub nieruchomości będą kwalifikowane do wysokości 10% wydatków kwalifikowalnych projektu, a w przypadku terenów opuszczonych oraz poprzemysłowych, na których znajdują się budynki, limit ten zostaje podniesiony do 15 %. Limity dotyczące zakupu gruntów nie mają zastosowania do projektów dotyczących ochrony środowiska, których beneficjentami są podmioty administracji publicznej.

     Projekty dotyczące ochrony środowiska to przedsięwzięcia, które bezpośrednio mają na celu i bezpośrednio przyczyniają się do ochrony lub odbudowy środowiska naturalnego na danym obszarze. Mogą to być przykładowo projekty, które przyczyniają się do odtwarzania i ochrony siedlisk i gatunków, w tym obszarów cennych przyrodniczo, skutkując utrzymaniem lub poprawą ich stanu ochrony, funkcjonowania usług

ekosystemowych i różnorodności biologicznej. Działania w zakresie odbudowy i ochrony powinny stawiać na pierwszym miejscu ważne ekosystemy, takie jak tereny podmokłe (np. strefy nadbrzeżne) i użytki zielone. Działania polegające na budowie lub utrzymaniu tzw. szarej infrastruktury, takiej jak np. drogi, parkingi, drogi dla rowerów, budynki, bariery poziome, boczne i pionowe na rzekach nie są uważane za działania związane z ochroną środowiska;

- wartość wydatków w ramach cross-financingu nie może przekroczyć określonej w danym działaniu SZOP FEŁ2027 wartości procentowej finansowania unijnego w ramach projektu.

2) Szczegółowe informacje o limitach dotyczące konkretnych działań znajdują się w rozdziale drugim niniejszych Zasad.

3) Metodologia obliczania wartości wydatków kwalifikowalnych objętych limitami została przedstawiona w załączniku 1 do niniejszych Zasad.

4) W sytuacji zmiany wielkości całkowitych kosztów kwalifikowalnych w trakcie realizacji projektu (np. w wyniku oszczędności poprzetargowych) należy dokonać przeliczenia limitów w kategoriach wydatków objętych limitami. W przypadku, gdy Beneficjent otrzymał refundację wydatków w tych kategoriach w kwocie wyższej niż dopuszczalna zgodnie z nowo obliczonymi limitami, różnica stanowi koszt niekwalifikowalny i podlega zwrotowi. Od kwoty tej nie nalicza się odsetek.

Rozdział 2 – Szczegółowe zasady kwalifikowalności wydatków ponoszonych w ramach poszczególnych priorytetów i działań

Priorytet FELD.01 Fundusze europejskie dla innowacyjnego Łódzkiego

Działanie FELD.01.01 Publiczna infrastruktura badawcza

Typ projektu: Wsparcie publicznej infrastruktury badawczej lub aparatury badawczej niezbędnej do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup materiałów i usług, w szczególności materiałów i robót budowlanych, związanych z budową, przebudową, modernizacją publicznej infrastruktury badawczej,
- zakup, wytworzenie, dostawę, instalację i uruchomienie aparatury naukowo-badawczej, zaliczanej do środków trwałych wraz z instruktażem w jej obsłudze,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych, w szczególności nabycie oprogramowania, praw patentowych, licencji, know-how, nieopatentowanej wiedzy technicznej,
- koszty uzyskania przez wnioskodawcę certyfikatu, dotyczącego utworzonej lub unowocześnionej infrastruktury badawczej.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana,
- zakup używanej infrastruktury,
- zakup nieruchomości.

Działanie FELD.01.02 Inwestycje przedsiębiorstw w badania i innowacje

Typ projektu 1: projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw

1a: Badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe albo eksperymentalne prace rozwojowe, w tym opracowanie prototypów, demonstracje, opracowanie projektów pilotażowych, testowanie i walidacja nowych lub ulepszonych produktów oraz procesów w otoczeniu stanowiącym model warunków rzeczywistego funkcjonowania, których głównym celem jest dalsze udoskonalenie techniczne produktów i procesów ich wytwarzania, a ostateczny kształt zasadniczo nie jest jeszcze określony.

1b: Zakup wyników prac B+R jest możliwy tylko w przypadku konieczności przeprowadzenia eksperymentalnych prac rozwojowych, uzupełniających lub dostosowujących technologie do specyfiki przedsiębiorstwa.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty związane z przygotowaniem projektu – kwalifikowane do wysokości 5% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty wynagrodzeń personelu projektu badawczo-rozwojowego, obejmującego pracowników badawczych, technicznych oraz pomocniczych, zaangażowanych bezpośrednio w realizację badań przemysłowych lub prac rozwojowych. Koszty wynagrodzeń osób pełniących funkcje zarządcze w projekcie B+R (np. koordynatora projektu, kierownika prac B+R, personelu administracyjnego) są w całości

kwalifikowalne wyłącznie jako koszty pośrednie, niezależnie od formy zaangażowania i zakresu obowiązków.

- koszty aparatury i sprzętu – kwalifikowane w formie odpisów amortyzacyjnych, wyłącznie za okres i w zakresie wykorzystania na potrzeby realizacji projektu B+R,
- koszty amortyzacji budynków wykorzystywanych w projekcie B+R – proporcjonalnie do stopnia wykorzystania na potrzeby projektu – kwalifikowane do wysokości 10% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty gruntów wykorzystywanych na potrzeby B+R – kwalifikowane w formie czynszu dzierżawnego lub opłat za użytkowanie wieczyste, proporcjonalnie do wykorzystania na potrzeby projektu– kwalifikowane do wysokości 10% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty nabycia wartości niematerialnych i prawnych w formie patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji, know-how, nieopatentowanej wiedzy technicznej, ekspertyz, analiz, raportów badawczych itp., wykorzystywanych do prowadzenia badań przemysłowych lub prac rozwojowych (nabyte od osób trzecich na warunkach rynkowych),
- koszty badań wykonywanych na podstawie umowy z podmiotami zewnętrznymi, w zakresie niezbędnym do realizacji projektu B+R, realizowane w ramach podwykonawstwa (np. umowy B2B, umowy o dzieło),

- koszty doradztwa i usług równorzędnych wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu badawczo-rozwojowego, realizowane w ramach podwykonawstwa (np. umowy B2B, umowy o dzieło),
- koszty materiałów, surowców, półproduktów, odczynników oraz sprzętu laboratoryjnego (o wartości do 10 000 zł) niepodlegającego amortyzacji, bezpośrednio wykorzystywanych do realizacji projektu B+R,
- koszty operacyjne związane z realizacją projektu B+R, w tym: pomocnicze usługi obce, opłaty za dopuszczenie do badań, usługi transportowe, wynajem powierzchni laboratoryjnej oraz subskrypcje oprogramowania wykorzystywanego w projekcie,
- koszty wdrożenia wyników prac B+R przeprowadzonych w ramach projektu, m.in.:
    - zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze, rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),
    - zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
    - leasing finansowy instalacji lub maszyn, w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat, obejmujący obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
    - zakup materiałów i robót budowlanych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup elementów służących do budowy prototypu i na stałe zainstalowanych w prototypie, instalacji pilotażowej lub demonstracyjnej,
- koszty leasingu aparatury naukowo-badawczej i innych urządzeń wykorzystywanych w celu prowadzenia badań przemysłowych lub prac rozwojowych,
- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości,
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy,
- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE).

Typ projektu 1c: Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup materiałów i usług, w szczególności materiałów i robót budowlanych, związanych z budową, przebudową, rozbudową, modernizacją infrastruktury badawczej,
- zakup, koszt wytworzenia, dostawy, instalacji i uruchomienia aparatury naukowo-badawczej, zaliczanej do środków trwałych wraz z kosztem instruktażu w jej obsłudze,
- zakup specjalistycznego oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych,
- koszty uzyskania przez wnioskodawcę certyfikatu, dotyczącego utworzonej lub unowocześnionej infrastruktury badawczej,
- koszty organizacji szkoleń, spotkań, warsztatów, których celem jest nabycie przez pracowników kompetencji związanych z działalnością B+R, w szczególności dotyczących wykorzystania infrastruktury i aparatury będącej przedmiotem projektu, prowadzenia prac B+R (w ramach cross-financingu).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości,
- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE).

Typ projektu 2: usługi badawcze z wdrożeniem dla przedsiębiorstw.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty doradztwa,
- koszty wdrożenia wyników prac B+R objętych usługą badawczą, m.in.:
    - zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze, rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),
    - zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
    - leasing finansowy instalacji lub maszyn, w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat, obejmujący obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,

- dzierżawę lub najem gruntów, budynków i lokali (z wyłączeniem lokali mieszkalnych),
- zakup materiałów i robót budowlanych,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości,
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy,
- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE).

<u>Typ projektu 3: wsparcie transferu technologii oraz rozwoju współpracy między przedsiębiorcami a sferą B+R.</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty doradztwa,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy.

Działanie FELD.01.03 PPO

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

    a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- analizy, badania, prace studialne, ekspertyzy i usługi doradcze związane z realizacją projektu,
- dodatki do wynagrodzeń, nagrody, wynagrodzenia wraz z pozapłacowymi kosztami pracy, w tym składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, osób zaangażowanych bezpośrednio w realizację projektu,
- koszty szkoleń, usług doradczych, warsztatów organizowanych na rzecz interesariuszy projektu,
- koszty organizacji spotkań i wydarzeń w zakresie celów projektu,

- koszty promocji działalności prowadzonej w ramach PPO (nie stanowiące kosztów działań informacyjno-promocyjnych projektu ujmowanych w kosztach pośrednich), w tym koszty kampanii służących promowaniu i inicjowaniu współpracy interesariuszy na rzecz rozwoju innowacyjności,
- podnoszenie kompetencji osób zaangażowanych w realizację projektu w formie m. in.: szkoleń, kursów, warsztatów, wymiany doświadczeń, międzyregionalnych spotkań roboczych, konferencji i wyjazdów studyjnych krajowych i zagranicznych,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych,
- zakup materiałów i robót budowlanych,
- wydatki związane z zakupem nieruchomości,
- wkład niepieniężny.

Działanie FELD.01.04 Cyfryzacja

Typy projektów:

1. przedsięwzięcia z zakresu e-usług publicznych, w tym e-administracji, e-zdrowia, e-kultury polegające na rozwoju interoperacyjnych elektronicznych usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz zapewniających powszechny, otwarty dostęp dla obywateli do usług;
2. przedsięwzięcia w zakresie cyfryzacji działalności instytucji publicznych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów);
3. przedsięwzięcia związane z digitalizacją zasobów publicznych będących w posiadaniu instytucji publicznych, w tym instytucji kultury i nauki;
4. przedsięwzięcia polegające na budowaniu, aktualizacji, poprawie jakości baz danych, w tym baz danych przestrzennych (geodezyjnych);
5. przedsięwzięcia z zakresu rozwoju cyberbezpieczeństwa, tj. wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych o zasięgu regionalnym i lokalnym.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
   - związane z budową, przebudową lub adaptacją pomieszczeń niezbędnych do realizacji inwestycji (np. serwerownia) wraz z niezbędnymi instalacjami i wyposażeniem, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
   - zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych,

- zakup wartości niematerialnych i prawnych w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
- związane z pozyskaniem, rozbudową lub aktualizacją oprogramowania, aplikacji, baz danych,
- związane z zapewnieniem bezpieczeństwa świadczenia e-usług lub systemów informatycznych (np. systemy firewall, IDS antywirusowe, kontroli dostępu do zasobów systemu),
- zakup sprzętu oraz oprogramowania niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa przesyłanych informacji, identyfikacji osób (np. elektronicznego poświadczania tożsamości),
- na zakup i dostawę infrastruktury informatycznej (sprzęt komputerowy, komponenty sieciowe), z zastrzeżeniem spełnienia wymogów wynikających z kryteriów wyboru projektów w ramach FEŁ2027,
- na zakup sprzętu służącego digitalizacji, wektoryzacji, wydruków wielkoformatowych niezbędnych do weryfikacji poprawności pozyskanych danych,
- związane z opieką serwisową sprzętu i oprogramowania nabytego w ramach projektu,
- związane z zapewnieniem powszechnego dostępu do zasobów w postaci cyfrowej oraz e-usług, w tym opracowanie stron www, portali, budowa lub zakup platform dystrybucji treści cyfrowych,
- poniesione z tytułu korzystania z infrastruktury udostępnionej w technologii chmury obliczeniowej,
- związane z dostosowaniem zawartości treści cyfrowych do standardów WCAG 2.1 w zakresie związanym z projektem,

- związane z integracją systemów (w tym dostosowaniem do systemów regionalnych i krajowych);

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- na utrzymanie dotychczasowej infrastruktury,
- zakup używanych środków trwałych,
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana,
- na zakup nieruchomości.

Działanie FELD.01.05 Konkurencyjność MŚP

Typ projektu 1: Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw

a) Internacjonalizacja MŚP – projekty mające na celu zwiększenie skali potencjału eksportowego firm z sektora MŚP poprzez m.in.: usługi doradcze dla MŚP, analizę możliwości wejścia na rynki zagraniczne, wdrożenie strategii wejścia przedsiębiorstwa na rynek zagraniczny.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty opracowania koncepcji wprowadzenia nowych produktów (wyrobów lub usług) na rynki docelowe, zawierającej m.in: określenie rynków docelowych dla działalności eksportowej wnioskodawcy; analizę pozycji konkurencyjnej wnioskodawcy na danym rynku; analizę wejścia na rynek docelowy przeprowadzoną w oparciu o analizę aktów prawnych, procedur, zwyczajów, praktyk handlowych i zasad warunkujących dostęp produktów do rynku; rodzaje działań koniecznych do wejścia na nowe rynki zbytu – wydatek stanowić może nie więcej niż 10% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty związane z udziałem w targach, wystawach, w tym wydatki na [3]:
    - wynajem sprzętu, pomieszczeń lub powierzchni wystawienniczej,

[3] W przypadku organizacji stoisk na wydarzeniach targowo-wystawienniczych, **obowiązkowe jest stosowanie wizualizacji Marki Polskiej Gospodarki**, zgodnie z aktualnymi wytycznymi Ministerstwa właściwego ds. gospodarki.

- projekt i zabudowę stoiska wystawowego lub ekspozycji, jego organizację i obsługę techniczną,
- wpis do katalogu targowego, wystawowego, opłaty rejestracyjne,
- wstęp na targi lub wystawy,
- reklamy w mediach targowych,
- obsługę organizacyjną udziału w wystawach, targach,
- transport eksponatów, innych materiałów lub produktów (wraz z ubezpieczeniem i odprawą celną),

– koszty usługi tłumaczeń wraz z prawami autorskimi,

– koszty podróży służbowych dla nie więcej niż trzech przedstawicieli uczestniczących w targach, imprezach wystawienniczych lub misjach gospodarczych (transport, zakwaterowanie, ubezpieczenia i wizy, z wyłączeniem kosztów wyżywienia wykraczających poza kwoty diet) – maksymalnie w okresie dwóch dni przed i jednego dnia po przedsięwzięciu oraz w okresie trwania przedsięwzięcia, w zakresie i według stawek określonych w przepisach w sprawie ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. W ramach projektu wnioskodawca może kwalifikować udział w nie więcej niż w 3 misjach gospodarczych.

  Koszty transportu i zakwaterowania mogą być zaakceptowane i rozliczone na podstawie stosownych dokumentów przedstawionych przez beneficjenta (faktur lub dokumentów o równoważnej wartości księgowej) za hotel, bilety kolejowe, lotnicze, autobusowe. W sytuacji

niemożności skorzystania ze środków komunikacji zbiorowej (np. w przypadku osób niepełnosprawnych lub jeśli wymaga tego specyfika projektu), wydatki związane z dojazdem samochodem będą kwalifikowalne na podstawie kosztów używania samochodu do celów służbowych według stawki za 1 km przebiegu, zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie należności przysługujących z tytułu podróży służbowej,

- koszty przygotowania projektu i produkcji indywidualnych materiałów promujących produkty lub usługi MŚP w czasie imprezy wystawienniczej (np. przygotowanie i druk materiałów promocyjnych, broszur, katalogów, folderów reklamowych zawierających ofertę handlową, prezentacje multimedialne, filmy instruktażowe, materiały testowe),
- zakup usług doradczych związanych z wyszukiwaniem i doborem partnerów na rynkach docelowych, w tym w zakresie określenia, wyselekcjonowania, sprawdzenia wiarygodności grupy docelowej potencjalnych partnerów handlowych, przygotowania ofert współpracy oraz negocjacji handlowych (pozycja ta nie obejmuje usług pośrednictwa handlowego oraz doradztwa związanego z bezpośrednim uczestnictwem doradcy w negocjacjach),
- zakup usług w zakresie organizacji spotkań z wyselekcjonowanymi potencjalnymi partnerami handlowymi,
- koszty usług doradczych w zakresie tworzenia regulaminów usług, gwarancji produktowych i innych dokumentów niezbędnych dla wprowadzenia produktu na nowy rynek,

- koszty usług doradczych w zakresie uzyskania ochrony własności przemysłowej za granicą, odnoszące się do produktów przeznaczonych do sprzedaży na rynkach zagranicznych,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wkład niepieniężny,
- zakup środków trwałych,
- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej.

Typ projektu 1: Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw

b) Promocja MŚP – projekty zmierzające do zwiększenia skali potencjału eksportowego firm z sektora MŚP, polegające na promocji oferty MŚP, udziale w imprezach wystawienniczych, targach i misjach gospodarczych, organizacji i udziale w przedsięwzięciach ukierunkowanych na promocję potencjału eksportowego firm z sektora MŚP oraz tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup niezbędnego wyposażenia stanowiącego integralną część projektu,

- wynajem sprzętu, pomieszczeń lub powierzchni wystawienniczej,
- projekt i zabudowę stoiska wystawowego lub ekspozycji [4],
- wpis do katalogu targowego, wystawowego, opłaty rejestracyjne,
- wstęp na wystawy lub targi,
- usługi tłumaczeń wraz z prawami autorskimi,
- organizację szkoleń, spotkań, warsztatów, misji, wizyt studyjnych dla MŚP,
- transport eksponatów, innych materiałów lub produktów (wraz z ubezpieczeniem i odprawą celną),
- podróże służbowe:
    - do dwóch przedstawicieli firm uczestniczących w realizowanych przedsięwzięciach (transport, zakwaterowanie, ubezpieczenia i wizy, z wyłączeniem kosztów wyżywienia wykraczających poza kwoty diet) – maksymalnie w okresie dwóch dni przed i jednego dnia po przedsięwzięciu oraz w okresie trwania przedsięwzięcia, w zakresie i według stawek określonych w przepisach w sprawie ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju,

[4] W przypadku organizacji stoisk na wydarzeniach targowo-wystawienniczych, **obowiązkowe jest stosowanie Marki Polskiej Gospodarki**, zgodnie z aktualnymi wytycznymi Ministerstwa właściwego ds. gospodarki.

- przedstawicieli instytucji realizującej projekt.

Koszty transportu i zakwaterowania mogą być zaakceptowane i rozliczone na podstawie stosownych dokumentów przedstawionych przez beneficjenta (faktur lub dokumentów o równoważnej wartości księgowej) za hotel, bilety kolejowe, lotnicze, autobusowe. W sytuacji niemożności skorzystania ze środków komunikacji zbiorowej (np. w przypadku osób niepełnosprawnych lub jeśli wymaga tego specyfika projektu), wydatki związane z dojazdem samochodem będą kwalifikowalne na podstawie kosztów używania samochodu do celów służbowych według stawki za 1 km przebiegu, zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie należności przysługujących z tytułu podróży służbowej.

- usługi informatyczne, telekomunikacyjne i pocztowe pod warunkiem, że pozostają w bezpośrednim związku z celami realizacji projektu,
- wynagrodzenie wraz z pozapłacowymi kosztami pracy, w tym składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, osób zaangażowanych bezpośrednio w realizację projektu,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych, w szczególności nabycie praw patentowych, licencji, know-how, nieopatentowanej wiedzy technicznej,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki poniesione na przygotowanie projektu
- wkład niepieniężny

- wydatki związane z zakupem nieruchomości.

Typ projektu 2: wdrożenie rozwiązań w zakresie Przemysłu 4.0

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz ze specjalistycznym instruktażem w ich obsłudze, zaawansowanych rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- rozwiązania cyfrowe o mniej specjalistycznym charakterze (np. oprogramowanie biurowe, księgowe, systemy operacyjne komputerów osobistych wykorzystujące powszechnie znane i dostępne technologie). Za standardowe oprogramowanie biurowe, nie podlegające dofinansowaniu, uważa się, wykorzystywane we wszelkich rodzajach działalności gospodarczej, oprogramowanie o charakterze biurowym a którego charakterystyka nie ma ścisłego związku z charakterystyką procesów biznesowych w których jest wykorzystywane. Za standardowe oprogramowanie biurowe uważa się przede wszystkim arkusze kalkulacyjne, edytory tekstu, klientów poczty elektronicznej, itp.

Za standardowe oprogramowanie księgowe, nie podlegające dofinansowaniu, uważa się wszelkie oprogramowanie przeznaczone do prowadzenia w firmie ewidencji księgowej i kadrowej, rozliczeń i zarządzania finansami. Rozwiązaniami niestandardowymi w tym zakresie są technologie integrujące na wysokim poziomie funkcje księgowe z funkcjami programów służących do zarządzania obszarami logistyki i produkcji a także funkcjonalności wykorzystujące mechanizmy analizy danych Big Data lub sztucznej inteligencji. Dodatkowo dofinansowaniu nie podlegają programy związane bezpośrednio ze sprzedażą na odległość, czyli sklepy internetowe, integratory sklepów, itp.

- zakup materiałów i robót budowlanych,
- zakup nieruchomości niezabudowanej lub zabudowanej, w tym dzierżawa lub najem gruntów, budynków i lokali,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- koszty związane z produkcją energii oraz efektywnością energetyczną,
- wkład własny w formie niepieniężnej,
- wydatki związane z działalnością promocyjną w systemach komunikacji internetowej m.in.: SEM, artykuły sponsorowane, mailing, reklama w mediach społecznościowych, współpraca z influencerami, reklama w serwisie youtube, stworzenie aplikacji mobilnej na potrzeby promocji produktu/usługi wnioskodawcy, stworzenie i hosting strony www,
- leasing,
- VAT,

- wydatki poniesione na opracowanie lub aktualizację formularza wniosku o dofinansowanie projektu i obligatoryjnych załączników do wniosku,
- koszty personelu,
- amortyzacja.

Typ projektu 3a: Usługi dla MŚP świadczone przez Ośrodki Innowacji (OI) lub Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB), w tym inkubatory przedsiębiorczości, przy zachowaniu podejścia popytowego (np. w formie grantów).

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez instytucję otoczenia biznesu lub ośrodek innowacji do realizacji wsparcia w ramach projektu (np. menedżerów inkubacji, menedżerów rozwoju, ekspertów, doradców),
- koszty związane z utrzymaniem pomieszczeń niezbędnych do świadczenia usług w ramach projektu,
- koszty materiałów, wartości niematerialnych i prawnych niezbędnych do realizacji usług,
- koszty działań służących rekrutacji grupy docelowej, promowaniu wsparcia w ramach fazy inkubacji i rozwoju, promowaniu przedsiębiorczości, np. organizacja spotkań, konferencji, niezbędnych do osiągnięcia celów projektu (maksymalnie 10% kosztów bezpośrednich projektu), nie stanowiące kosztów działań informacyjno-promocyjnych projektu ujmowanych w kosztach pośrednich,

- wydatki ponoszone przez grantobiorców po przystąpieniu do uczestnictwa w projekcie przez okres nie dłuższy niż 12miesięcy, ujęte w planie akceleracji (w odniesieniu do fazy inkubacji) – nie przekraczające łącznej kwoty przyznanego grantu, jednak nie więcej niż 300 tys. PLN.

  W szczególności będą to koszty:

  - marketingu, udziału w targach (m.in. koszty wynajmu sprzętu, pomieszczeń lub powierzchni wystawienniczej, projektu i zabudowy stoiska wystawowego lub ekspozycji, wpisu do katalogu targowego, wystawowego, opłat rejestracyjnych, podróży służbowych: m.in. transport, zakwaterowanie), służące ekspansji rynkowej,
  - zatrudnienia dodatkowych pracowników w związku z akceleracją, jeśli jest to uzasadnione w planie inkubacji,
  - szkoleń,
  - inwestycji w technologie Przemysłu 4.0 rozumianego jako zmiany polegające przede wszystkim na automatyzacji, robotyzacji i cyfryzacji przedsiębiorstw, zwiększeniu wykorzystania systemów procesowych, przestawieniu firm na cyfrowy łańcuch dostaw,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup nieruchomości (dotyczy zarówno beneficjenta lub partnera, jak i grantobiorcy),
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków (dotyczy zarówno beneficjenta lub partnera, jak i

grantobiorcy), sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta, partnera lub grantobiorcę lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta, partnera lub grantobiorcy (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE),
- koszty wdrożenia inwestycji w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym,
- koszty wdrożenia rozwiązań cyfrowych o mniej specjalistycznym charakterze, np. oprogramowanie o charakterze biurowym, którego charakterystyka nie ma ścisłego związku z charakterystyką procesów biznesowych, w których jest wykorzystywane (np. arkusze kalkulacyjne, edytory tekstu, klientów poczty elektronicznej, systemy operacyjne komputerów osobistych wykorzystujące powszechnie znane i dostępne technologie), programy związane bezpośrednio ze sprzedażą na odległość (np. sklepy internetowe, integratory sklepów), oprogramowanie przeznaczone do prowadzenia w firmie ewidencji księgowej i kadrowej, rozliczeń i zarządzania finansami (z wyjątkiem technologii integrujących na wysokim poziomie funkcje księgowe z funkcjami programów służących do zarządzania obszarami logistyki i produkcji a także funkcjonalności wykorzystujące mechanizmy analizy danych Big Data lub sztucznej inteligencji),
- koszty wdrożenia nowych technologii, innowacji (inne niż w ramach Przemysłu 4.0),
- zakup materiałów i robót budowlanych.

Typ projektu 3b: Rozwój potencjału OI lub IOB w związku z tworzonymi nowymi usługami.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty związane z fazą projektowania (nie więcej niż 10% kosztów bezpośrednich projektu) i ewaluacji nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług:
  - wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces projektowania usług (np. przeprowadzenie badania rynku pod kątem faktycznego zapotrzebowania przedsiębiorstw z sektora MŚP na daną usługę lub pakiet usług) oraz podróże służbowe nie więcej niż 3 wyżej wskazanych osób,
  - zakup usług doradczych (np. analiz, ekspertyz, badań rynkowych) niezbędnych do zaprojektowania usług,
  - zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej) niezbędnych do zaprojektowania usług,
  - koszty ewaluacji dokonanej przez podmiot niezależny od beneficjenta i partnera,
- koszty związane z przeprowadzeniem pilotażu nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług, w tym wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces realizacji pilotażu oraz podróże służbowe nie więcej niż 3 wyżej wskazanych osób,
- koszty związane ze stworzeniem lub doposażeniem zaplecza infrastrukturalnego (nie więcej niż 20% kosztów bezpośrednich projektu)

niezbędnego dla świadczenia nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług, w tym:

- zakup środków trwałych (np. sprzętu, wyposażenia biurowego wykorzystywanego do świadczenia usług dla przedsiębiorców),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców),
- dostosowanie pomieszczeń wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców, w tym koszty zakupu materiałów i robót budowlanych.

- koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez instytucję otoczenia biznesu lub ośrodek innowacji do świadczenia usług w ramach projektu (np. menedżerów, ekspertów, doradców),
- koszty działań służących rekrutacji grupy docelowej, promowaniu świadczonych usług, np. organizacja spotkań, konferencji niezbędnych do osiągnięcia celów projektu (nie więcej niż 5% kosztów bezpośrednich projektu), nie stanowiące kosztów działań informacyjno-promocyjnych projektu ujmowanych w kosztach pośrednich.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości (dotyczy beneficjenta i partnera),
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady

Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE).

Typ projektu 3c: Usługi świadczone przez klastry zalążkowe i wzrostowe przy zachowaniu podejścia popytowego (np. w formie grantów).

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez koordynatora klastra do realizacji wsparcia w ramach projektu (np. ekspertów, doradców),
- koszty związane z utrzymaniem pomieszczeń niezbędnych do świadczenia usług w ramach projektu,
- koszty materiałów, wartości niematerialnych i prawnych niezbędnych do realizacji usług,

   b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup nieruchomości,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem

Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- zakup materiałów i robót budowlanych,
- wkład własny w formie innej nieruchomość zabudowana lub niezabudowana.

Typ projektu 3d: Rozwój potencjału klastrów w związku z tworzonymi nowymi usługami.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
      - koszty związane z fazą projektowania (nie więcej niż 10% kosztów bezpośrednich projektu) i ewaluacji nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług:
        - wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces projektowania usług (np. przeprowadzenie badania rynku pod kątem faktycznego zapotrzebowania przedsiębiorstw z sektora MŚP na daną usługę lub pakiet usług) oraz podróże służbowe nie więcej niż 3 wyżej wskazanych osób,
        - koszty organizacji spotkań, warsztatów zorganizowanych w celu dzielenia się wiedzą wewnątrz klastra oraz tworzenia sieci kontaktów,
        - zakup usług doradczych (np. analiz, ekspertyz, badań rynkowych) niezbędnych do zaprojektowania usług,

- zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej) niezbędnych do zaprojektowania usług,
- koszty ewaluacji dokonanej przez podmiot niezależny od beneficjenta i partnera,

– koszty związane ze stworzeniem lub doposażeniem zaplecza infrastrukturalnego (nie więcej niż 20% kosztów bezpośrednich projektu) niezbędnego dla świadczenia nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług, w tym:

- zakup środków trwałych (np. sprzętu, wyposażenia biurowego wykorzystywanego do świadczenia usług dla przedsiębiorców),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców) oraz wydatki na narzędzia marketingowe związane z uruchomieniem nowej usługi w celu zwiększenia aktywności przedsiębiorstw na rynku lub organizacji oraz zwiększenia rozpoznawalności klastra,
- dostosowanie pomieszczeń wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców, w tym koszty zakupu materiałów i robót budowlanych.

– koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez koordynatora klastra do świadczenia usług w ramach projektu (np. menedżerów, ekspertów, doradców).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE),
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana.

<u>Typ projektu 3e: rozwój usług dla firm (w tym innowacyjnych) – usługi dla MŚP świadczone przez JST</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty przygotowania i ewaluacji nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi specjalistycznej, lub pakietu usług:

- wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces przygotowania usług oraz podróże służbowe tych osób,
- zakup usług doradczych (np. analiz, ekspertyz, badań rynkowych) niezbędnych do przygotowania usług,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej) niezbędnych do przygotowania usług,
- koszty ewaluacji dokonanej przez niezależny podmiot.

– koszty związane z przeprowadzeniem pilotażu nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi specjalistycznej, lub pakietu usług, w tym:
  - wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces realizacji pilotażu oraz podróże służbowe tych osób,
  - pomoc w formie pieniężnej przyznawana MŚP (ostatecznym odbiorcom) biorącym udział w pilotażu – tylko w przypadku programów inkubacji i akceleracji,
  - zakup usług związanych z organizacją pilotażu,
– koszty związane ze stworzeniem lub doposażeniem zaplecza infrastrukturalnego niezbędnego dla świadczenia nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi specjalistycznej, lub pakietu usług, w tym:
  - zakup środków trwałych (np. nabycie sprzętu, wyposażenia biurowego wykorzystywanego do świadczenia usług dla przedsiębiorców),
  - zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. nabycie oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej),

- dostosowanie pomieszczeń wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców).

Przez usługi specjalistyczne należy rozumieć usługi świadczone przez podmioty zewnętrzne, nieposiadające charakteru ciągłego lub okresowego oraz które nie są związane ze zwykłymi kosztami operacyjnymi przedsiębiorstwa.

W przypadku usług świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości dozwolone jest wsparcie usług prawniczych oraz doradztwa podatkowego.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki poniesione na przygotowanie projektu,
- wkład niepieniężny,
- wydatki związane z zakupem nieruchomości.

Typ projektu 4. wdrożenie wyników prac B+R;

Typ projektu 5. wdrożenie innowacji

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze, rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),

- zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
- leasing finansowy instalacji lub maszyn, w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat, obejmujący obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
- dzierżawę lub najem gruntów, budynków i lokali (z wyłączeniem lokali mieszkalnych),
- zakup nieruchomości zabudowanej (z wyłączeniem lokali mieszkalnych), który stanowi nie więcej niż 10% wartości wydatków kwalifikowalnych,
- zakup gruntów zgodnie z limitami wskazanymi w rozdziale 1.6 niniejszych Zasad,
- zakup materiałów i robót budowlanych,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do inwestycji bądź innowacji będących przedmiotem projektu, takich jak:
    - adaptacja do zmian klimatu, np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany,
    - ochrona przyrody, np. zmniejszenie wykorzystania szkodliwych dla środowiska substancji, ograniczenie szkodliwego wpływu na środowisko wytwarzanych produktów,
    - inwestycje dotyczące wytwarzania produktów służących poprawie efektywności energetycznej (np. inwestycja w innowacje w zakresie produkcji przez beneficjenta instalacji OZE),
    - gospodarka o obiegu zamkniętym, np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów – wyłącznie działania przedinwestycyjne,

np. prace koncepcyjne związane z etapem ekoprojektowania produktów i opakowań, wsparcie doradczo-szkoleniowe, audyty środowiskowe, analizy techniczne i ekonomiczne w zakresie GOZ,

- koszty specjalistycznych usług doradczych (np. badania rynku, dostosowanie produktów lub usług do danego rynku, przygotowanie i rozwój strategii internacjonalizacji), które stanowią nie więcej niż 10% wartości wydatków kwalifikowalnych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- zakup urządzeń RTV i AGD,
- usługi doradcze związane z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy,
- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE)
- koszty inwestycji w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym,
- koszty rozwiązań cyfrowych o mniej specjalistycznym charakterze, np. oprogramowanie o charakterze biurowym, którego charakterystyka nie ma ścisłego związku z charakterystyką procesów biznesowych, w których jest wykorzystywane (np. arkusze kalkulacyjne, edytory tekstu, klientów poczty elektronicznej, systemy operacyjne komputerów osobistych

wykorzystujące powszechnie znane i dostępne technologie), programy związane bezpośrednio ze sprzedażą na odległość (np. sklepy internetowe, integratory sklepów), oprogramowanie przeznaczone do prowadzenia w firmie ewidencji księgowej i kadrowej, rozliczeń i zarządzania finansami (z wyjątkiem technologii integrujących na wysokim poziomie funkcje księgowe z funkcjami programów służących do zarządzania obszarami logistyki i produkcji a także funkcjonalności wykorzystujące mechanizmy analizy danych Big Data lub sztucznej inteligencji).

Działanie FELD.01.06 Inwestycje w MŚP – IF

Typ projektu: Wsparcie inwestycji w MŚP zwiększających ich zdolności produkcyjne

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

   - zakup, wytworzenie, dostawę, instalację i uruchomienie maszyn, sprzętu i urządzeń zaliczanych do środków trwałych wraz ze specjalistycznym instruktażem w ich obsłudze,
   - zakup zaawansowanych rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz specjalistycznego oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych,
   - zakup wartości niematerialnych i prawnych związanych z transferem technologii (m.in. nabycie, walidacja i obrona patentów, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej),
   - wydatki związane z zapewnieniem bezpieczeństwa przesyłania danych (np. systemy firewall, IDS antywirusowe, kontroli dostępu do zasobów systemu),
   - wydatki związane z działalnością promocyjną w systemach komunikacji internetowej m.in.: artykuły sponsorowane; mailing; współpraca z influencerami; stworzenie docelowej aplikacji mobilnej na potrzeby promocji produktu lub usługi wnioskodawcy; stworzenie strony www (w tym hosting),

- dzierżawę lub najem instalacji lub maszyn w formie leasingu finansowego (w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat) obejmującego obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
- wydatki związane z inwestycjami zmierzającymi do zwiększenia efektywności energetycznej – jedynie jako element projektu (inwestycje w zakresie produkcji energii muszą służyć tylko na potrzeby własne wnioskodawcy i muszą wiązać się z optymalizacją kosztów działalności przedsiębiorcy),
- zakup materiałów i koszty robót budowlanych.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki związane z infrastrukturą instytucji świadczących opiekę instytucjonalną lub wydatki związane z wyposażeniem służącym świadczeniu opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze);
   - wydatki związane z infrastrukturą lub wyposażeniem placówek prowadzących do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym (np.: szkoły specjalne).

<u>Typ projektu: Wdrożenie rozwiązań w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- wydatki związane z inwestycjami zmierzającymi do zwiększenia efektywności energetycznej – jedynie jako element projektu (inwestycje w zakresie produkcji energii muszą służyć tylko na potrzeby własne wnioskodawcy i muszą wiązać się z optymalizacją kosztów działalności przedsiębiorcy),

- inwestycje w instalacje produkcyjne lub urządzenia przemysłowe - zakup, wytworzenie, dostawę, instalację i uruchomienie maszyn, sprzętu i urządzeń zaliczanych do środków trwałych,

- zakup zaawansowanych rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz specjalistycznego oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki związane z infrastrukturą instytucji świadczących opiekę instytucjonalną lub wydatki związane z wyposażeniem służącym świadczeniu opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze);
   - wydatki związane z infrastrukturą lub wyposażeniem placówek prowadzących do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym (np.: szkoły specjalne).

Priorytet FELD.02 Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego

Działanie FELD.02.01 Efektywność energetyczna

Działanie FELD.02.02 Efektywność energetyczna – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny

Działanie FELD.02.19 Efektywność energetyczna – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask

Działanie FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów

Działanie FELD.02.27 Efektywność energetyczna – ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno

Typ projektu:

- Inwestycje w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej;
- Inwestycje w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych;

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

   - dotyczące robót towarzyszących niezbędnych do przeprowadzenia prac remontowych lub modernizacyjnych, które to prace remontowe lub modernizacyjne określone zostały w audycie energetycznym (np.: instalacja odgromowa, instalacja elektryczna, obróbki blacharskie, remont i przebudowa kominów i innych elementów konstrukcyjnych, opaski wokół budynku, remont schodów i balkonów zewnętrznych),

- dotyczące działań niewynikających z audytu energetycznego przyczyniające się do osiągnięcia celów wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu m.in rozwiązania przyczyniające się do zwiększenia powierzchni zielonych (zielone dachy lub ściany), które stanowić będą nie więcej niż 15% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- dotyczące nadzoru przyrodniczego (jeżeli jest konieczny dla realizacji projektu).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wymianę źródła ciepła zasilanego gazem na nowsze również zasilane gazem,
   - wymianę źródła ciepła bez przeprowadzenia przedsięwzięcia termomodernizacyjnego,
   - zakup lub montaż instalacji telefonicznej lub internetowej,
   - zagospodarowanie terenu wokół budynku,
   - zakup, dostawę i montaż rolet (w tym rolet ppoż.),
   - zakup urządzeń RTV i AGD,
   - zakup nieruchomości,
   - wydatki na zakup środków transportu tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

<u>Typ projektu: Inwestycje w zakresie systemów ciepłowniczych lub chłodniczych</u>

Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z przyłączeniem do sieci ciepłowniczych lub chłodniczych wraz z niezbędnymi elementami inwestycji, w tym: przyłączami i węzłami ciepłowniczymi, o ile urządzenia te pozostaną własnością beneficjenta,
- dotyczące wymiany źródła ciepła lub chłodu w systemie ciepłowniczym lub chłodniczym,
- budowa lub zakup magazynu ciepła lub chłodu
- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do inwestycji będących przedmiotem projektu, takich jak :
    - adaptacja do zmian klimatu (np. zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew, rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany)
    - ochrona przyrody (np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków)
    - OZE (np. używanie energii ze źródeł odnawialnych)
    - gospodarka o obiegu zamkniętym (np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów, rozwiązania w zakresie gospodarowania odpadami).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

<u>Typ projektu: Podnoszenie świadomości i wiedzy w zakresie poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania OZE</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące organizacji szkolenia lub konferencji online lub stacjonarnej, konkursu ekologicznego, warsztatów ekologicznych w tym wynagrodzenia ekspertów, wynajem pomieszczeń oraz niezbędnego sprzętu, wyżywienie, nagrody itp.,
- związane z audycją w lokalnym radiu lub lokalnej telewizji lub artykułem w lokalnej prasie.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki związane z audycją lub artykułem w mediach o zasięgu krajowym,
   - wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

<u>Typ projektu: Inwestycje służące kontroli jakości powietrza</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące zakupu czujników do badania zawartości pyłów zawieszonych PM2,5, PM10, chlorowodoru, formaldehydu, cyjanowodoru, lotnych związków organicznych,
- dotyczące dodatkowego wyposażenia przyrządów pomiarowych m.in. walizki transportowej, kamery wizyjnej, kamery termowizyjnej, czujników pomiarowych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki związane z wynagrodzeniem dla pracowników prowadzących kontrole,
   - zakup środków transportu tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT), innych niż mobilne laboratorium.

Działanie FELD.02.03 Efektywność energetyczna – IF

Typ projektu:

- Inwestycje w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej;
- Inwestycje w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych;
- Inwestycje w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych w MŚP;

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące robót towarzyszących niezbędnych do przeprowadzenia prac remontowych lub modernizacyjnych, które to prace remontowe lub modernizacyjne określone zostały w audycie energetycznym (np.: instalacja odgromowa, instalacja elektryczna, obróbki blacharskie, remont i przebudowa kominów i innych elementów konstrukcyjnych, opaski wokół budynku, remont schodów i balkonów zewnętrznych),
- dotyczące działań niewynikających z audytu energetycznego przyczyniające się do osiągnięcia celów wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu m.in rozwiązania przyczyniające się do zwiększenia powierzchni zielonych (zielone dachy lub ściany), które stanowić będą nie więcej niż 15% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- dotyczące nadzoru przyrodniczego (jeżeli jest konieczny dla realizacji projektu).

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki dotyczące ogrzewania węglowego,
   - wymianę źródła ciepła zasilanego gazem na nowsze również zasilane gazem,
   - wymianę źródła ciepła opartego na spalaniu węgla bez przeprowadzenia przedsięwzięcia termomodernizacyjnego,
   - zakup lub montaż instalacji telefonicznej lub internetowej,
   - zagospodarowanie terenu wokół budynku,
   - zakup, dostawę i montaż rolet (w tym rolet ppoż.),
   - zakup urządzeń RTV i AGD

- zakup nieruchomości,
- wydatki na zakup środków transportu tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- wydatki związane z infrastrukturą instytucji świadczących opiekę instytucjonalną lub wydatki związane z wyposażeniem służącym świadczeniu opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze);
- wydatki związane z infrastrukturą lub wyposażeniem placówek prowadzących do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym (np.: szkoły specjalne).

Typ projektu: Inwestycje w zakresie sieci ciepłowniczych lub chłodniczych wraz z magazynami ciepła lub chłodu oraz przyłączeniem do sieci ciepłowniczych lub chłodniczych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- wydatki związane z przyłączeniem do sieci ciepłowniczych lub chłodniczych wraz z niezbędnymi elementami inwestycji, w tym: przyłączami i węzłami ciepłowniczymi, o ile urządzenia te pozostaną własnością ostatecznego odbiorcy.

Typ projektu: Inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- wydatki związane z oświetleniem zewnętrznym w tym m.in.: z układem optycznym, układem zasilającym, systemem mocowania, systemem sterowania oświetleniem,
- montaż oświetlenia zewnętrznego,
- wydatki związane z wykorzystaniem OZE w ramach oświetlenia zewnętrznego.

Działanie FELD.02.04 Budynki pasywne

Typ projektu: Inwestycje w zakresie nowo budowanych pasywnych budynków użyteczności publicznej.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z dokumentacją dotyczącą uzyskania dokumentu potwierdzającego spełnienie parametrów dla budynku pasywnego.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki związane z wyposażeniem budynku, które nie jest niezbędne do spełnienia przez budynek kryteriów standardu budynku pasywnego,
- wydatki związane z zagospodarowaniem terenu wokół budynku.

Działanie FELD.02.05 Odnawialne źródła energii

Działanie FELD.02.06 Odnawialne źródła energii – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny

Działanie FELD.02.20 Odnawialne źródła energii – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask

Działanie FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów

Działanie FELD.02.28 Odnawialne źródła energii – ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno

Typ projektu: Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii elektrycznej, pochodzącej ze źródeł odnawialnych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z wykonywaniem odwiertów geotermalnych, w tym odwiertów badawczych,
- dotyczące mechanizmów sterowania pozycją paneli fotowoltaicznych (trackery), służących pozycjonowaniu solarnych źródeł wytwarzania energii elektrycznej,
- dotyczące maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,

- dotyczące budowy, przebudowy wewnętrznej instalacji elektroenergetycznej służącej podłączeniu źródła produkującego energię do obiektu, który ma być zasilany (w przypadku projektów dotyczących produkcji energii z OZE na potrzeby własne beneficjenta),
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,
- dotyczące systemów monitoringu służących badaniu efektywności instalacji oraz wpływu na środowisko naturalne,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT), z wyłączeniem maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
   - wydatki związane z budową lub modernizacją linii produkcyjnych służących do wytwarzania biopaliw oraz jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących OZE,

- wydatki związane z uruchomieniem lub prowadzeniem plantacji roślin służących do produkcji biomasy i biopaliw,
- zakup lub montaż używanej infrastruktury,
- instalacje do współspalania biomasy z paliwami kopalnymi.

Typ projektu: Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii cieplnej lub chłodu, pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z przyłączeniem do sieci

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z wykonywaniem odwiertów geotermalnych, w tym odwiertów badawczych,
- dotyczące maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- dotyczące budowy, przebudowy wewnętrznej instalacji cieplnej lub chłodu służącej podłączeniu źródła produkującego energię do obiektu, który ma być zasilany (w przypadku projektów dotyczących produkcji energii z OZE na potrzeby własne beneficjenta),
- dotyczące systemów monitoringu służących badaniu efektywności instalacji oraz wpływu na środowisko naturalne,

- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) z wyłączeniem maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- wydatki związane z budową lub modernizacją linii produkcyjnych służących do wytwarzania biopaliw oraz jednostek wytwórczych energii cieplnej lub chłodu wykorzystujących OZE,
- wydatki związane z uruchomieniem lub prowadzeniem plantacji roślin służących do produkcji biomasy i biopaliw,
- zakup lub montaż używanej infrastruktury,
- instalacje do współspalania biomasy z paliwami kopalnymi.

<u>Typ projektu: Wsparcie infrastruktury służącej do magazynowania ciepła lub chłodu ze źródeł odnawialnych</u> Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

   - dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
   - dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,
   - związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

1. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
   - zakup lub montaż używanej infrastruktury.

Typ projektu: Wsparcie infrastruktury służącej do magazynowania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, pracującej na rzecz istniejącej instalacji energii odnawialnej, a w przypadku projektu łączącego typ przedsięwzięcia z wsparciem infrastruktury służącej do wytwarzania energii elektrycznej

pochodzącej ze źródeł odnawialnych, również na rzecz instalacji będącej przedmiotem projektu

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

c. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

d. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- zakup lub montaż używanej infrastruktury.

Działanie FELD.02.07 Odnawialne źródła energii – IF

Typ projektu: Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii elektrycznej, pochodzącej ze źródeł odnawialnych, wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z wykonywaniem odwiertów geotermalnych, w tym odwiertów badawczych,
- dotyczące mechanizmów sterowania pozycją paneli fotowoltaicznych (trackery), służących pozycjonowaniu solarnych źródeł wytwarzania energii elektrycznej,
- dotyczące maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- dotyczące budowy, przebudowy wewnętrznej instalacji elektroenergetycznej służącej podłączeniu źródła produkującego energię do obiektu, który ma być zasilany (w przypadku projektów dotyczących produkcji energii z OZE na potrzeby własne beneficjenta),
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,
- dotyczące systemów monitoringu służących badaniu efektywności instalacji oraz wpływu na środowisko naturalne,

- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki związane z budową lub modernizacją linii produkcyjnych służących do wytwarzania biopaliw oraz jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących OZE,
   - wydatki związane z uruchomieniem lub prowadzeniem plantacji roślin służących do produkcji biomasy i biopaliw,
   - zakup lub montaż używanej infrastruktury,
   - instalacje do współspalania biomasy z paliwami kopalnymi,
   - zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) z wyłączeniem maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
   - wydatki związane z infrastrukturą instytucji świadczących opiekę instytucjonalną lub wydatki związane z wyposażeniem służącym świadczeniu opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze);

- wydatki związane z infrastrukturą lub wyposażeniem placówek prowadzących do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym (np.: szkoły specjalne).

Typ projektu: Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii cieplnej lub chłodu, pochodzącej ze źródeł odnawialnych, wraz z magazynami ciepła lub chłodu działającymi na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem do sieci

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

b. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z wykonywaniem odwiertów geotermalnych, w tym odwiertów badawczych,
- dotyczące maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- dotyczące budowy, przebudowy wewnętrznej instalacji cieplnej lub chłodu służącej podłączeniu źródła produkującego energię do obiektu, który ma być zasilany (w przypadku projektów dotyczących produkcji energii z OZE na potrzeby własne beneficjenta),
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,

- dotyczące systemów monitoring służących badaniu efektywności instalacji oraz wpływu na środowisko naturalne,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki związane z budową lub modernizacją linii produkcyjnych służących do wytwarzania biopaliw oraz jednostek wytwórczych energii cieplnej lub chłodu wykorzystujących OZE,
   - wydatki związane z uruchomieniem lub prowadzeniem plantacji roślin służących do produkcji biomasy i biopaliw,
   - zakup lub montaż używanej infrastruktury,
   - instalacje do współspalania biomasy z paliwami kopalnymi,
   - zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) z wyłączeniem maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
   - wydatki związane z infrastrukturą instytucji świadczących opiekę instytucjonalną lub wydatki związane z wyposażeniem służącym

świadczeniu opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze);

- wydatki związane z infrastrukturą lub wyposażeniem placówek prowadzących do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym (np.: szkoły specjalne).

Działanie FELD.02.08 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom

Działanie FELD.02.09 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny

Działanie FELD.02.21 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask

Działanie FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów

Działanie FELD.02.29 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno

<u>Typ projektu: Adaptacja miast do zmian klimatu</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące ochrony przyrody np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków,

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu,
- prace pielęgnacyjne takie jak: sezonowe koszenie trawników i poboczy dróg, przycinanie żywopłotów, gałęzi, obsadzanie i pielęgnacja istniejących kwietników i rabat kwiatowych, jesienne sprzątanie liści itp.,
- wspieranie inwazyjnych gatunków obcych,
- rekultywacja lub remediacja,
- renaturyzacja przekształconych cieków wodnych i obszarów od wód zależnych,
- opłaty za usunięcie drzew lub krzewów.

<u>Typ projektu: Inwestycje w zakresie urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

   - związane z zagospodarowaniem wałów przeciwpowodziowych na potrzeby utworzenia szlaku turystycznego pieszego lub rowerowego, jak również budowy drogi rowerowej jedynie jako element projektu polegającego na budowie, przebudowie lub modernizacji wałów przeciwpowodziowych w celu zwiększenia ochrony przeciwpowodziowej,
   - dotyczące ochrony przyrody np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków,
   - dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
   - związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - budowę, przebudowę lub modernizację sieci kanalizacji deszczowej,
   - opłaty za usunięcie drzew lub krzewów.

<u>Typ projektu: Inwestycje w zakresie ochrony przed pożarami lasów oraz obszarów cennych przyrodniczo</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

   - dotyczące systemów monitoringu zagrożenia pożarowego lasów oraz obszarów cennych przyrodniczo wraz z niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania sprzętem elektronicznym (w tym komputery oraz kamery TV przemysłowej) oraz z oprogramowaniem wraz z licencją,
   - dotyczące sieci łączności alarmowo-dyspozycyjnej służącej ochronie lasów oraz obszarów cennych przyrodniczo przed pożarami,
   - związane z adaptacją istniejących pomieszczeń na potrzeby funkcjonowania systemów monitoringu i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania występowania zagrożeń dot. pożarów lasów oraz obszarów cennych przyrodniczo,
   - związane z zagospodarowaniem terenu wokół zbiornika wodnego objętego projektem będą kwalifikowalne na gruntach przeznaczonych pod zbiornik wodny i na obszarze nie większym niż do 10 metrów od granicy wyznaczonego Max PP (maksymalny poziom piętrzenia). Zagospodarowanie terenu przy urządzeniach wodnych zlokalizowanych na ciekach naturalnych będzie uznane za kwalifikowalne tylko w granicach ustalonej linii brzegu,
   - dotyczące ochrony przyrody np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków,
   - dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,

- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- opłaty za usunięcie drzew lub krzewów.

Typ projektu: Inwestycje w zakresie małej retencji, w tym retencji naturalnej

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z zagospodarowaniem terenu wokół zbiornika wodnego objętego projektem będą kwalifikowalne na gruntach przeznaczonych pod zbiornik wodny i na obszarze nie większym niż do 10 metrów od granicy wyznaczonego Max PP (maksymalny poziom piętrzenia). Zagospodarowanie terenu przy urządzeniach wodnych zlokalizowanych na ciekach naturalnych będzie uznane za kwalifikowalne tylko w granicach ustalonej linii brzegu,

- dotyczące ochrony przyrody np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków,

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- budowę, przebudowę lub modernizację zbiorników o pojemności powyżej 5 mln m3,
- budowę, przebudowę lub modernizację rowów melioracyjnych, rowów odwadniających,
- budowę, przebudowę lub modernizację sieci kanalizacji deszczowej,
- wspieranie inwazyjnych gatunków obcych,
- renaturyzację przekształconych cieków wodnych i obszarów od wód zależnych,
- opłaty za usunięcie drzew lub krzewów.

<u>Typ projektu: Zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych lub usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

Działanie FELD.02.10 Gospodarka wodno-ściekowa – aglomeracje 10-15 tys. RLM

Działanie FELD.02.11 Gospodarka wodno-ściekowa – aglomeracje 2-10 tys. RLM

Typ projektu:

- Inwestycje w zakresie oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi;

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z działaniami dotyczącymi uporządkowania gospodarki osadami ściekowymi. Osady jako odpady podlegają hierarchii postępowania z odpadami, zgodnie z którą, w pierwszej kolejności należy zapobiegać powstawaniu odpadów, następnie przygotować je do ponownego użycia, poddać recyklingowi, innym metodom odzysku, np. odzysk energii, a ostatecznie unieszkodliwianiu, stanowiącemu najmniej pożądane rozwiązanie. Zastosowanie sposobu postępowania odpadami znajdującego się niżej w hierarchii wymaga wykazania, że nie jest możliwe zastosowanie sposobów postępowania znajdujących się wyżej w hierarchii,
- koszty maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesu technologicznego np. sondy, pompy zatapialne, mieszadła,
- koszty wyposażenia w odpowiedni sprzęt do poboru próbek i badań wody, ścieków i osadów, w tym przenośnych analizatorów do badań wody, ścieków i osadów,

- koszty przyłączy niezbędnych do prawidłowej realizacji projektu,
- zakup rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- związane z infrastrukturą oczyszczalni ścieków niezwiązaną bezpośrednio z procesem technologicznym (m.in. drogi wewnętrzne, ogrodzenie, oświetlenie terenu, zieleń ochronna, systemy ppoż., monitoring, pomieszczenia socjalne),
- zakup bezemisyjnych środków transportu służących do obsługi obiektów gospodarki osadowej, do gromadzenia, załadunku i transportu wewnętrznego osadów oraz innych odpadów wytwarzanych w trakcie oczyszczania ścieków,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do inwestycji będących przedmiotem projektu, takich jak :
    - adaptacja do zmian klimatu (np. zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew, rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany) pod warunkiem, że koszty nie stanowią więcej niż 5% wydatków kwalifikowalnych projektu,
    - ochrona przyrody (np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków),
    - OZE (np. używanie energii ze źródeł odnawialnych) pod warunkiem, że koszty nie stanowią więcej niż 20% wydatków kwalifikowalnych projektu,

- gospodarka o obiegu zamkniętym (np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów, rozwiązania w zakresie gospodarowania odpadami).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów będących przedmiotem przedsięwzięcia,
   - wydatki związane przydomowymi oczyszczalniami ścieków,
   - wydatki związane z inwestycjami w parkingi, chodniki,
   - wydatki związane z inwestycjami w drogi inne niż drogi wewnętrzne,
   - wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT), np. samochodów asenizacyjnych z wyłączeniem środków transportu służących do obsługi obiektów gospodarki osadowej, do gromadzenia, załadunku i transportu wewnętrznego osadów oraz innych odpadów wytwarzanych w trakcie oczyszczania ścieków,
   - zakup lub montaż używanej infrastruktury,
   - zakup wyposażenia niezwiązanego bezpośrednio z procesem technologicznym realizowanym w oczyszczalni ścieków,
   - koszty inwestycji w budynki socjalne i biurowe.

<u>Typ projektu: Inwestycje w zakresie kanalizacji sanitarnej</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- na opłaty z tytułu zajęcia pasa drogowego mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez beneficjenta na rzecz innego podmiotu. W przypadku, gdy organem pobierającym opłatę administracyjną z tytułu zajęcia pasa drogowego jest beneficjent (np. gmina) opłata taka nie stanowi wydatku kwalifikowalnego,
- na odtworzenie nawierzchni drogi w zakresie wynikającym z zezwolenia na zajęcie pasa drogowego,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu,
- zakup aparatury pomiarowej i sprzętu do monitoringu sieci w ramach systemów zarządzania sieciami wodociągowo-kanalizacyjnymi,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do inwestycji będących przedmiotem projektu, takich jak :
    - adaptacja do zmian klimatu (np. zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew, rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany)

- ochrona przyrody (np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków)
- OZE (np. używanie energii ze źródeł odnawialnych)
- gospodarka o obiegu zamkniętym (np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów, rozwiązania w zakresie gospodarowania odpadami).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- przyłącza kanalizacyjne i wodociągowe w rozumieniu *Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków,*
- wydatki związane przydomowymi oczyszczalniami ścieków,
- wydatki dotyczące sieci wodociągowych, stacji uzdatniania, ujęć wody przekraczające 25% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

Działanie FELD.02.12 Gospodarowanie wodą

Typ projektu: Inwestycje w infrastrukturę do celów ujęcia, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- na opłaty z tytułu zajęcia pasa drogowego mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez beneficjenta na rzecz innego podmiotu. W przypadku, gdy organem pobierającym opłatę administracyjną z tytułu zajęcia pasa drogowego jest beneficjent (np. gmina) opłata taka nie stanowi wydatku kwalifikowalnego,
- na odtworzenie nawierzchni drogi w zakresie wynikającym z zezwolenia na zajęcie pasa drogowego,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do inwestycji będących przedmiotem projektu, takich jak :
  - adaptacja do zmian klimatu (np. zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew, rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany)
  - ochrona przyrody (np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków)
  - OZE (np. używanie energii ze źródeł odnawialnych)

- gospodarka o obiegu zamkniętym (np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów, rozwiązania w zakresie gospodarowania odpadami).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup środków transportu tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- przyłącza wodociągowe w rozumieniu *Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków*.

<u>Typ projektu: Wspieranie wydajnego gospodarowania wodą</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup aparatury pomiarowej i sprzętu do monitoringu sieci na potrzeby systemów zarządzania sieciami wodociągowo-kanalizacyjnymi, np. systemu monitoringu sieci wodociągowej , systemu do inteligentnego zarządzania siecią wodociągową (np. SCADA), systemu informacji przestrzennej (GIS), modelu matematycznego systemu dystrybucji wody,
- związane z ponownym wykorzystaniem wody, np. budowa instalacji służącej odzyskowi oraz ponownemu wykorzystaniu wody, dualnych instalacji kanalizacyjnych umożliwiających użycie wody szarej w

toaletach, instalacji umożliwiających spożycie wody prosto z kranu (m.in. filtry, poidełka).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup środków transportu tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

Działanie FELD.02.13 Gospodarka o obiegu zamkniętym

Typ projektu: Inwestycje w zakresie selektywnego zbierania (w połączeniu z edukacją lokalnej społeczności objętej projektem w tym także promowanie ponownego użycia)

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- na nabycie przenośnych środków trwałych, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania infrastruktury lub podnoszących jej wydajność (np. specjalistyczne samochody, kontenery i pojemniki na odpady),
- na place manewrowe, drogi wewnętrzne, drogi dojazdowe w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- na chodniki i opaski chodnikowe w ramach sieci wewnątrzzakładowej w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- na instalacje i sieci wewnątrzzakładowe (elektroenergetyczne, wodociągowe, kanalizacji sanitarnej, technologicznej i odcieków, kanalizacji deszczowej wraz z układem podczyszczania) - w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- na przyłącza niezbędne do prawidłowej realizacji projektu,
- na zakup rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do

wartości niematerialnych i prawnych w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,

- na ogrodzenie, oświetlenie terenu, zieleń ochronną, instalację ppoż. i monitoring,
- na parking w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- związane z utworzeniem punktu przyjmowania rzeczy używanych niestanowiących odpadów, celem ponownego użycia – jedynie jako element projektu,
- na pojazdy stanowiące mobilny Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK)[5] (inne niż samochody osobowe),
- dotyczące rozwiązań w zakresie adaptacji do zmian klimatu np. zrównoważone zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych (np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany).
- dotyczące edukacji dzieci i młodzieży w obszarze dotyczącym GOZ (np. zajęcia, szkolenia, wizyty w funkcjonujących już PSZOK, konkursy, warsztaty), w tym wynagrodzenie ekspertów, wynajem pomieszczeń oraz niezbędnego sprzętu (do przeprowadzenia zajęć, szkoleń, warsztatów), wyżywienie, nagrody itp.,
- na działania w zakresie edukacji lokalnej społeczności objętej projektem w zakresie prawidłowego korzystania z punktu selektywnego zbierania odpadów – jedynie jako element projektu.

[5] Mobilny PSZOK to specjalny pojazd (inny niż samochód osobowy) przystosowany do selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów komunalnych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup samochodów osobowych,
- wydatki dotyczące infrastruktury drogowej w miastach obejmujące budowę lub zwiększające przepustowość istniejącej drogi publicznej,
- wydatki związane z budową, przebudową drogi publicznej, której parametry, po zakończeniu inwestycji, nie będą spełniały warunku nośności 11,5 tony/oś,
- wydatki na zakup sprzętu do przeprowadzania zajęć edukacyjnych.

Typy projektów:

Inwestycje w zakresie instalacji do przetwarzania bioodpadów, instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych odpadów lub recyklingu odpadów

Zagospodarowanie odpadów medycznych i weterynaryjnych (także w procesach termicznych)

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- na nabycie przenośnych środków trwałych, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania infrastruktury lub podnoszących jej wydajność (np. specjalistyczne samochody, kontenery i pojemniki na odpady),

- na place manewrowe, drogi wewnętrzne, drogi dojazdowe w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- na chodniki i opaski chodnikowe w ramach sieci wewnątrzzakładowej w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- na instalacje i sieci wewnątrzzakładowe (elektroenergetyczne, wodociągowe, kanalizacji sanitarnej, technologicznej i odcieków, kanalizacji deszczowej wraz z układem podczyszczania) - w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- na przyłącza niezbędne do prawidłowej realizacji projektu,
- dotyczące kosztów działań edukacyjnych związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów,
- na ogrodzenie, oświetlenie terenu, zieleń ochronną, instalację ppoż. i monitoring,
- na parking w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- na zakup rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- dotyczące rozwiązań w zakresie adaptacji do zmian klimatu np. zrównoważone zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych (np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany),

- dotyczące rozwiązań w zakresie ponownego wykorzystania wody (np. obiegi zamknięte, wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad,

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup samochodów osobowych,
- wydatki dotyczące infrastruktury drogowej w miastach obejmujące budowę nowej lub zwiększające przepustowość istniejącej drogi publicznej,
- wydatki związane z budową, przebudową drogi publicznej, której parametry, po zakończeniu inwestycji, nie będą spełniały warunku nośności 11,5 tony/oś.

<u>Typ projektu: Inwestycje mające na celu zapobieganie powstawaniu odpadów lub promujące ponowne użycie</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące edukacji dzieci i młodzieży w obszarze dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym - GOZ (np. zajęcia, szkolenia, wizyty w funkcjonujących już PSZOK, konkursy, warsztaty), w tym wynagrodzenie ekspertów, wynajem pomieszczeń oraz niezbędnego sprzętu (do przeprowadzenia zajęć, szkoleń, warsztatów), wyżywienie, nagrody itp.,

- na zakup rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu,
- dotyczące rozwiązań w zakresie ponownego wykorzystania wody (np. obiegi zamknięte, wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup samochodów osobowych.

<u>Typ projektu: Wsparcie GOZ w przedsiębiorstwach</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup samochodów osobowych,
- wydatki na zakup środków trwałych i wydatków związanych z inwestycjami w infrastrukturę.

<u>Typ projektu: Edukacja lub doradztwo w zakresie GOZ, przygotowanie dokumentów planistycznych dotyczących GOZ</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu:

- dotyczące edukacji dzieci i młodzieży w obszarze dotyczącym GOZ (np. zajęcia, szkolenia, wizyty w funkcjonujących już PSZOK, konkursy, warsztaty), w tym wynagrodzenie ekspertów, wynajem pomieszczeń oraz niezbędnego sprzętu (do przeprowadzenia zajęć, szkoleń, warsztatów), wyżywienie, nagrody itp.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup samochodów osobowych,
- wydatki na zakup środków trwałych i wydatków związanych z inwestycjami w infrastrukturę.

Działanie FELD.02.14 Gospodarka o obiegu zamkniętym – IF

<u>Typ projektu: Wsparcie GOZ w przedsiębiorstwach</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- na zakup rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do

wartości niematerialnych i prawnych w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji projektu.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

   - wydatki na zakup samochodów osobowych;
   - wydatki związane z infrastrukturą instytucji świadczących opiekę instytucjonalną lub wydatki związane z wyposażeniem służącym świadczeniu opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze);
   - wydatki związane z infrastrukturą lub wyposażeniem placówek prowadzących do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym (np.: szkoły specjalne).

Działanie FELD.02.15 Bioróżnorodność

Działanie FELD.02.16 Bioróżnorodność – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny

Działanie FELD.02.26 Bioróżnorodność – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów

Działanie FELD.02.30 Bioróżnorodność – ZIT Tomaszów Mazowiecki – Opoczno

Typy projektów:

- Działania służące zachowaniu lub odtworzeniu ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków (w tym m.in. ochrona czynna, ograniczanie ekspansji inwazyjnych gatunków obcych),
- Wdrażanie zapisów dokumentów dla obszarów chronionych (nie dotyczy działania FELD.02.15).

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
   - koszty realizacji zabiegów ochronnych, w tym m.in. nawadnianie, odnawianie wrzosowisk, muraw, zarośli i innych siedlisk przyrodniczych, ograniczenie dopływu zanieczyszczeń, np. poprzez tworzenie stref buforowych,
   - koszty budek dla ptaków, nietoperzy pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
   - koszty działań zaradczych służących eliminacji, kontroli lub izolacji populacji inwazyjnych gatunków obcych,
   - koszty renaturyzacji wspierającej rewitalizację ekosystemów, które zostały uszkodzone przez inwazyjne gatunki obce,

- koszty działań wspierających zapobieganie ponownej inwazji gatunków obcych,
- inwestycje dotyczące korytarzy ekologicznych (budowa przejść dla zwierząt, w tym: ogrodzeń nakierunkowujących zwierzęta na bezpieczne przejścia, tuneli podziemnych, poręczy, szlabanów pomostów dla zwierząt, przepławek dla ryb, usuwanie barier na drodze migracji, oznakowanie miejsc częstej migracji, ochrona zwierząt przed płoszeniem lub potrąceniem),
- koszty inwestycji związanych z ochroną in-situ gatunków zwierząt lub roślin.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
- związane z montażem nawierzchni betonowych lub o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej),
- dotyczące inwestycji w zakresie centrów ochrony różnorodności biologicznej (np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ogrody tematyczne i edukacyjne, ośrodki rehabilitacji zwierząt chronionych), ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej,
- dotyczące infrastruktury turystycznej,
- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

Typ projektu: Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury ukierunkowane na wzmocnienie bioróżnorodności i ochronę przyrody.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
      - koszty inwestycji wspierających populację owadów zapylających, np. utworzenie łąki kwietnej bogatej w rośliny miododajne (jedynie z gatunków rodzimych), koszty domków dla dzikich owadów zapylających (wyłącznie jako element projektu),
      - koszty związane z nowymi nasadzeniami (jedynie z gatunków rodzimych) lub utrzymaniem istniejących nasadzeń w tym m.in. nawadnianie, prace porządkowe, przygotowawcze oraz prace pielęgnacyjne,
      - wydatki dotyczące zagospodarowania terenu w zakresie innym niż zielono-niebieska infrastruktura będą kwalifikowalne do 20% wydatków kwalifikowalnych projektu. Limitem będą objęte m.in. koszty związane z pracami budowlano-montażowymi, instalacyjnymi, budową alejek, koszty małej architektury, w tym ławek, stolików z siedziskami, koszy na odpady, stojaków rowerowych, tablic informacyjnych, ścieżek dydaktycznych, urządzeń służących edukacji w zakresie kwestii środowiskowych przez zabawę, platform widokowych, fotopułapek. Realizacja dodatkowych inwestycji dotyczących zagospodarowania terenu powinna być powiązana z działaniami, które realizowane będą w ramach projektu, wpisującymi się typ projektu,

- zastosowanie rozwiązań w zakresie ponownego wykorzystania wody (np. zbieranie wody deszczowej w czasie opadu oraz późniejsze jej wykorzystanie np. do podlewania roślinności).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
- związane z montażem nawierzchni betonowych lub o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej),
- dotyczące obiektów kultu religijnego, np. kapliczki,
- dotyczące pomników,
- dotyczące zbierania wody deszczowej przez mieszkańców domów jednorodzinnych,
- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- związane z infrastrukturą drogową, w tym parkingami.

<u>Typ projektu: Inwentaryzacja przyrodnicza i krajobrazowa form ochrony przyrody (w tym obszarów chronionego krajobrazu),</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
   - koszty prac terenowych, przygotowania analiz, opracowania map, spisów.
b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

Typ projektu: Opracowywanie, aktualizacja dokumentów dla obszarów chronionych lub wdrażanie ich zapisów (nie dotyczy działania FELD.02.16, FELD.02.26, FELD.02.30)

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
   - koszty prac terenowych, przygotowania analiz, opracowania map, spisów,
   - koszty realizacji zabiegów ochronnych, w tym m.in. nawadnianie, odnawianie wrzosowisk, muraw, zarośli i innych siedlisk przyrodniczych, ograniczenie dopływu zanieczyszczeń, np. poprzez tworzenie stref buforowych,
   - koszty budek dla ptaków, nietoperzy pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
   - koszty działań zaradczych służących eliminacji, kontroli lub izolacji populacji inwazyjnych gatunków obcych,
   - koszty renaturyzacji wspierającej rewitalizację ekosystemów, które zostały uszkodzone przez inwazyjne gatunki obce,

- koszty działań wspierających zapobieganie ponownej inwazji gatunków obcych,
- inwestycje dotyczące korytarzy ekologicznych (budowa przejść dla zwierząt, w tym: ogrodzeń nakierunkowujących zwierzęta na bezpieczne przejścia, tuneli podziemnych, poręczy, szlabanów pomostów dla zwierząt, przepławek dla ryb, usuwanie barier na drodze migracji, oznakowanie miejsc częstej migracji, ochrona zwierząt przed płoszeniem lub potrąceniem),
- koszty inwestycji związanych z ochroną in-situ gatunków zwierząt lub roślin.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
- związane z montażem nawierzchni betonowych lub o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej),
- dotyczące inwestycji w zakresie centrów ochrony różnorodności biologicznej (np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ogrody tematyczne i edukacyjne, ośrodki rehabilitacji zwierząt chronionych), ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej,
- dotyczące infrastruktury turystycznej,
- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

Typy projektów:

- Działania na rzecz remediacji terenów zanieczyszczonych lub rekultywacji terenów zdegradowanych (w tym składowisk odpadów),
- Usuwanie zagrożenia ze strony niewłaściwie składowanych lub magazynowanych odpadów, np. likwidacja tzw. dzikich wysypisk odpadów.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
      - koszty usunięcia niewłaściwie składowanych lub magazynowanych odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych,
      - koszty związane z usunięciem zanieczyszczeń z terenów zanieczyszczonych, w tym koszty działań w zakresie wychwytywania gazu składowiskowego, które wiążą się z procesem remediacji,
      - roboty rozbiórkowe lub wyburzeniowe (np. pozostałości budynków poprzemysłowych),
      - koszty związane z przygotowaniem procesu remediacji lub rekultywacji, m.in.: przeprowadzenie terenowej weryfikacji obszaru, pobranie próbek, wykonanie badań laboratoryjnych, sporządzenie sprawozdań, raportów końcowych z przeprowadzonych prac i badań,
      - koszty związane z inwestycjami prowadzącymi do rozwoju nowych terenów zielonych i zielono-niebieskiej infrastruktury, a także terenów spełniających funkcje przyrodnicze,
      - koszty związane z sadzeniem drzew i krzewów z gatunków rodzimych,
      - wydatki dotyczące zagospodarowania terenu w zakresie innym niż określony w wyżej wymienionych wydatkach będą kwalifikowalne do

20% wydatków kwalifikowalnych projektu. Limitem będą objęte m.in. koszty związane z budową alejek, koszty małej architektury, w tym np. ławek, stolików z siedziskami, koszy na odpady, stojaków rowerowych, tablic informacyjnych, ścieżek dydaktycznych, urządzeń służących edukacji w zakresie kwestii środowiskowych przez zabawę, platform widokowych, fotopułapek. Realizacja dodatkowych inwestycji dotyczących zagospodarowania terenu powinna być powiązana z działaniami, które realizowane będą w ramach projektu, wpisującymi się typ projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
   - wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
   - związane z infrastrukturą drogową, w tym parkingami.

<u>Typ projektu: Edukacja w zakresie kwestii środowiskowych lub klimatycznych.</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
      - dotyczące edukacji dzieci, młodzieży lub dorosłych w obszarze dotyczącym kwestii środowiskowych lub klimatycznych (np. szkolenia

lub konferencje online lub stacjonarne, konkursy ekologiczne, warsztaty praktyczne w plenerze), w tym wynagrodzenie ekspertów, wynajem pomieszczeń oraz niezbędnego sprzętu (do przeprowadzenia zajęć, szkoleń, warsztatów), wyżywienie, nagrody itp.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

3. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki na zakup środków trwałych,
   - wydatki związane z inwestycjami w infrastrukturę.

Działanie FELD.02.17 Ochrona przyrody

Działanie FELD.02.18 Ochrona przyrody – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny

Działanie FELD.02.22 Ochrona przyrody – ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask

Typ projektu: 1. tworzenie lub wsparcie centrów ochrony różnorodności biologicznej (np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ogrody tematyczne i edukacyjne, ośrodki rehabilitacji zwierząt chronionych), ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej

2. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   c. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup materiałów i usług, w szczególności materiałów i robót budowlanych, związanych z budową, przebudową, modernizacją infrastruktury objętej projektem,
- koszty prac związanych z zagospodarowaniem terenu, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu, w tym koszty nowych nasadzeń, zadrzewień,
- koszty prac ziemnych, budowlano-montażowych, instalacyjnych,
- koszty zasobooszczędnych rozwiązań technicznych lub technologicznych, w tym zastosowanie rozwiązań w zakresie ponownego wykorzystania wody (np. obiegi zamknięte, wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych, zbieranie wody deszczowej w czasie opadu oraz późniejsze jej wykorzystanie np. do podlewania roślinności), instalacji OZE,
- koszty zastosowania w ramach inwestycji rozwiązań w zakresie adaptacji do zmian klimatu (np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany, zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew, zachowanie udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenie inwestycji),
- koszty inwestycji wspierających populację owadów zapylających, np. domki dla dzikich owadów zapylających, utworzenie łąki kwietnej bogatej w rośliny miododajne (jedynie z gatunków rodzimych),
- zakup i montaż wyposażenia (urządzeń, aparatury, sprzętu IT wraz z oprogramowaniem) niezbędnego do realizacji celów projektu,
- koszty związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją pod warunkiem, że nie dotyczą infrastruktury drogowej
- koszty organizacji zajęć, szkoleń, konkursów, warsztatów służących edukacji w zakresie kwestii środowiskowych lub klimatycznych, pod

warunkiem, że dotyczą działań o zasięgu regionalnym lub lokalnym i stanowią nie więcej niż 20% wydatków kwalifikowalnych projektu,

d. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
- związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów budowlanych, będących przedmiotem projektu,
- związane z zakupem samochodów osobowych,
- związane z infrastrukturą drogową, w tym parkingami,
- związane z wyposażeniem części administracyjnej budynku, wyposażeniem noclegowym, gastronomicznym.

Typ projektu: 2. inwestycje związane z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo służące ograniczeniu antropopresji i degradacji środowiska.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup materiałów i usług, w szczególności materiałów i robót budowlanych, związanych z budową, przebudową, modernizacją infrastruktury objętej projektem,
- koszty prac związanych z zagospodarowaniem terenu, w tym koszty nowych nasadzeń, zadrzewień, małej architektury, np. ławek, stolików z siedziskami, koszy na odpady, stojaków rowerowych,

- koszty zastosowania w ramach inwestycji rozwiązań w zakresie adaptacji do zmian klimatu (np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany, zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew, zachowanie udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenie inwestycji),
- koszty parkingów, dróg dla rowerów lub dróg dojazdowych wyłącznie pod warunkiem, że potrzeba ich budowy wynika z zapisów planu ochrony dla danego obszaru lub konieczności ograniczenia presji ze strony ruchu turystycznego na ten obszar (uzyskano potwierdzenie konieczności ograniczenia presji ze strony ruchu turystycznego od organu sprawującego nadzór nad obszarem chronionym) i stanowią nie więcej niż 20% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty organizacji zajęć, szkoleń, konkursów, warsztatów służących edukacji w zakresie kwestii środowiskowych lub klimatycznych, pod warunkiem, że dotyczą działań o zasięgu regionalnym lub lokalnym i stanowią nie więcej niż 20% wydatków kwalifikowalnych projektu,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- dotyczące inwestycji realizowanych na obszarach innych niż rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu lub zespół przyrodniczo-krajobrazowy,
- związane z zakupem środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
- związane z infrastrukturą drogową inną niż parkingi, drogi dla rowerów lub drogi dojazdowe kwalifikowane zgodnie z zapisami pkt 1a.

Priorytet FELD.03 Fundusze europejskie dla mobilnego Łódzkiego

Działanie FELD.03.01 Mobilność miejska

Działanie FELD.03.02 Mobilność miejska – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny

Działanie FELD.03.03 Mobilność miejska - ZIT Sieradz-Zduńska Wola-Łask

Działanie FELD.03.04 Mobilność miejska - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów

Działanie FELD.03.05 Mobilność miejska - ZIT Tomaszów Mazowiecki-Opoczno

Typ projektu 1: Inwestycje z zakresu infrastruktury publicznego transportu zbiorowego

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z przygotowaniem projektu:

- projekt organizacji ruchu na czas budowy,

b. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z infrastrukturą służącą obsłudze pasażerów m.in. zatoki autobusowe, wiaty, poczekalnie, biletomaty, tablice informacyjne,
- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją w tym m.in. linii elektroenergetycznej, teletechnicznej, kanalizacji sanitarnej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń melioracji wodnych, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia,
- związane z przystosowaniem infrastruktury do wymogów ochrony środowiska (np. urządzenia odwadniające, w tym kanalizacja deszczowa,

sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych, przepusty),

- na działania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu poprzez zastosowanie zielono-niebieskiej infrastruktury, np. zielone dachy, zielone ściany, zielone torowiska, zielone przystanki, nawierzchnie przepuszczalne,
- na parkingi Park&Ride, w tym wydatki na zapewnienie dostępności obiektów Park&Ride oraz ich integrację z komunikacją miejską, np. aplikacje mobilne umożliwiające opłatę za bilet, oznakowanie, tablice wyświetlające liczbę dostępnych miejsc parkingowych, oświetlenie, zadaszenia nad drogami dla pieszych łączącymi Park&Ride z przystankami komunikacji miejskiej, tablice informacyjne, regulaminy, cenniki, mapy i plany, biletomaty, zaplecze sanitarne,
- na likwidację barier architektonicznych i dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. podjazdy, windy),
- na prace wykończeniowe związane z zagospodarowaniem terenu inwestycji (np. ławki, kosze na śmieci, uporządkowanie zieleni po zakończeniu inwestycji),
- na zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników transportu miejskiego, w tym m.in. azyle dla pieszych przy przejściach, wyspy i progi spowalniające ruch pojazdów, aktywne oznakowanie o stałej i zmiennej treści, wyniesienie przystanków, zmiana wizualna nawierzchni, kładki dla pieszych, oświetlenie przystanków, sygnalizacja świetlna, sygnalizacja dźwiękowa,

- na budowę, przebudowę lub modernizację infrastruktury drogowej na potrzeby komunikacji miejskiej, w tym m.in. buspasy, prace na skrzyżowaniach w celu ułatwienia lub nadania priorytetu transportowi publicznemu w ruchu (pasy skrętu dla autobusów, śluzy autobusowe na skrzyżowaniach), infrastruktura drogowa na pętlach autobusowych wraz z bezpośrednim połączeniem z drogami miejskimi, wyposażenie dróg i ulic w obiekty i urządzenia drogowe służące bezpieczeństwu ruchu pojazdów publicznego transportu zbiorowego (wydatki objęte limitem 50% wydatków kwalifikowalnych w projekcie),

- na działania z zakresu podnoszenia świadomości i propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego, ruchu niezmotoryzowanego oraz innych form zrównoważonego przemieszczania się w miastach i na ich obszarach funkcjonalnych np. w mediach społecznościowych, lokalnych mediach (wydatki w ramach cross-financingu),

- na działania zapewniające informacje dla użytkowników infrastruktury w językach obcych.

c. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- koszty budowy, przebudowy lub modernizacji dróg wykorzystywanych przez indywidualny ruch samochodowy,

- wydatki na bieżącą eksploatację i utrzymanie infrastruktury,

- wydatki na prace remontowe dotyczące infrastruktury wykorzystywanej na potrzeby transportu miejskiego,
- wydatki na parkingi inne niż Park&Ride,
- wydatki na budowę, przebudowę lub modernizację infrastruktury tankowania lub ładowania.

Typ projektu 2: Inwestycje dotyczące bezemisyjnego lub niskoemisyjnego taboru komunikacji miejskiej z niezbędną infrastrukturą

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z zakupem nowego taboru tramwajowego lub autobusowego, m.in. system monitoringu w pojazdach, system komunikacji głosowej z pasażerami, tablice informacyjne, biletomaty,
- na budowę, przebudowę lub modernizację zaplecza technicznego do obsługi taboru, m.in. place manewrowe, wiaty postojowe, hale warsztatowe, rezerwowe źródła zasilania, zabezpieczenia przeciwpożarowe i antykradzieżowe, maszyny i urządzenia do technicznej obsługi taboru (napraw, przeglądów itp.), rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (wydatki objęte limitem 50% wydatków kwalifikowalnych właściwych dla typu projektu dotyczącego inwestycji z zakresu bezemisyjnego lub niskoemisyjnego taboru komunikacji miejskiej z niezbędną infrastrukturą),

- na budowę, instalację lub modernizację infrastruktury ładowania lub tankowania energii elektrycznej lub innych paliw alternatywnych wykorzystywanych w pojazdach bez emisyjnych oraz paliw odnawialnych (w rozumieniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1804 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych i uchylenia dyrektywy 2014/94/UE) dla taboru komunikacji miejskiej obejmujące koszty samej infrastruktury ładowania lub tankowania, jak również powiązanych urządzeń technicznych, instalacji lub modernizacji komponentów elektrycznych lub komponentów innego rodzaju, w tym kabli elektrycznych i transformatorów elektroenergetycznych, które są niezbędne do przyłączenia infrastruktury ładowania lub tankowania do sieci lub do lokalnej jednostki produkcji lub magazynowania energii elektrycznej lub innych paliw, a także robót w zakresie inżynierii lądowej i wodnej, przystosowania gruntów lub dróg,
- na zabezpieczenie infrastruktury ładowania lub tankowania dla taboru komunikacji miejskiej w zakresie bezpieczeństwa i ochrony środowiska,
- na infrastrukturę ładowania lub tankowania dla taboru komunikacji miejskiej dotyczące wytwarzania na miejscu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych (pod warunkiem, że nominalna moc produkcyjna instalacji do wytwarzania na miejscu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych nie przekracza maksymalnej mocy znamionowej lub zdolności tankowania infrastruktury ładowania lub tankowania, do której jest ona podłączona – wielkość wyprodukowanej energii z OZE będzie dostosowana do technicznych możliwości jej wykorzystania w powstałej infrastrukturze do ładowania lub tankowania taboru) oraz koszty

inwestycji w jednostki magazynowania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych,

- na działania z zakresu podnoszenia świadomości i propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego, ruchu niezmotoryzowanego oraz innych form zrównoważonego przemieszczania się w miastach i na ich obszarach funkcjonalnych np. w mediach społecznościowych, lokalnych mediach (wydatki w ramach cross-financingu),
- na działania zapewniające informacje dla pasażerów w językach obcych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup taboru autobusowego nie spełniającego warunków dotyczących ekologicznie czystych pojazdów,
- wydatki na zakup autobusów lub tramwajów innych niż nowe,
- wydatki na zakup pojazdów niewykorzystywanych do świadczenia usług komunikacji miejskiej, w tym pojazdów technicznych,
- wydatki na modernizację taboru autobusowego lub tramwajowego,
- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem taboru lub infrastruktury,
- wydatki na infrastrukturę tankowania paliwami kopalnymi,
- wydatki na prace remontowe dotyczące zaplecza technicznego,

- wydatki na zaplecze techniczne dla taboru przekraczające limit 50 % wydatków kwalifikowalnych.

Typ projektu 3: Inwestycje z zakresu niezmotoryzowanego transportu indywidualnego

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące infrastruktury niezbędnej do korzystania z form indywidualnej mobilności aktywnej, w tym ruchu pieszego i rowerowego, m.in.: parkingi Bike&Ride, ogólnodostępne rowerowe punkty serwisowe, stojaki rowerowe, kładki dla rowerów, tunele dla rowerów, śluzy rowerowe przy skrzyżowaniach, sygnalizacja dla rowerzystów, windy i wyciągi rowerowe,
- związane z uruchomieniem systemu rowerów publicznych, m.in. rowery (także elektryczne), stacje rowerowe (stojaki, terminal, wyposażenie w autonomiczny system zasilania), system informatyczny do obsługi wypożyczeń rowerów, zaplecze techniczne,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji dróg dla pieszych i rowerów wyłącznie pod warunkiem, gdy ze względu na warunki terenowe nie jest możliwe wprowadzenie segregacji ruchu lub nie jest to uzasadnione ze względu na małe natężenie ruchu pieszych, osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch, rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego,
- na wyznaczenie pasów lub kontrapasów ruchu dla rowerów na jezdni, o ile brak jest technicznych możliwości poprowadzenia drogi dla rowerów

lub drogi dla pieszych i rowerów, a jest to niezbędne dla zachowania ciągłości infrastruktury rowerowej stanowiącej przedmiot projektu lub stanowi to brakujący element łączący istniejąca sieć rowerową na obszarze miejskim,

- na działania zwiększające bezpieczeństwo użytkowników infrastruktury np. separacja drogi dla rowerów od ruchu zmotoryzowanego lub pieszego (pasy zieleni, szpalery zieleni, zróżnicowanie wysokościowe elementów drogi, słupki wygrodzeniowe, pasy oddzielające o innej fakturze, elementy małej infrastruktury, linie akustyczne), oznakowanie, oświetlenie, nawierzchnia o właściwościach przeciwpoślizgowych,
- na działania z zakresu podnoszenia świadomości i propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego, ruchu niezmotoryzowanego oraz innych form zrównoważonego przemieszczania się w miastach i na ich obszarach funkcjonalnych np. w mediach społecznościowych, lokalnych mediach (wydatki w ramach cross-financingu),
- na działania zapewniające informacje dla korzystających z form mobilności indywidualnej w językach obcych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na inwestycje dotyczące dróg dla rowerów, dróg dla pieszych oraz dróg dla pieszych i rowerów zaprojektowanych jedynie jako

infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, tj. stanowiących produkt turystyczny lub element produktu turystycznego,

- wydatki na inwestycje dotyczące dróg.

Typ projektu 4: Inwestycje dotyczące ogólnodostępnej infrastruktury paliw alternatywnych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu i zostały wskazane w art. 36a Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu.
b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- wydatki na inwestycje dotyczące infrastruktury tankowania paliwami kopalnymi,
- wydatki na infrastrukturę ładowania lub tankowania nie przeznaczoną wyłącznie na potrzeby pojazdów indywidualnych,
- wydatki na prace remontowe,

- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem infrastruktury,
- wydatki na infrastrukturę ładowania lub tankowania, która nie jest dostępna publicznie i nie zapewnia użytkownikom niedyskryminacyjnego dostępu,
- koszty nabycia patentów, licencji, nieopatentowanej wiedzy technicznej, technologicznej lub z zakresu organizacji i zarządzania.

Typ projektu 5: Inwestycje z zakresu cyfryzacji w transporcie miejskim

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- na działania z zakresu inteligentnych systemów transportowych (ITS) na potrzeby komunikacji miejskiej, np. systemy, w tym oprogramowanie, zapewniające nadzór oraz usprawnienie ruchu pojazdów komunikacji miejskiej, nowoczesne systemy łączności z funkcją satelitarnej lokalizacji pojazdu, systemy dynamicznej informacji przystankowej (pasażerskiej), optymalizacja prac sterowników sygnalizacji świetlnej, sterowanie elektronicznymi tablicami tekstowymi na drogach i na przystankach transportu publicznego, informacja o warunkach ruchu,
- na aplikacje mobilne do multimodalnego planowania podróży, zakupu biletów, sprawdzania lokalizacji pojazdów komunikacji miejskiej w czasie rzeczywistym,

- na działania cyfrowe związane z wdrażaniem integracji taryfowej lub koncepcji MaaS (z ang. Mobility as a Service - Mobilność jako Usługa), wydatki na sprzęt informatyczny niezbędny do realizacji projektu,
- na adaptację pomieszczeń serwerowni, instalację okablowania w budynku w celu prawidłowego funkcjonowania wdrażanych w ramach projektu systemów informatycznych,
- na integrację systemów obejmującą dostosowanie do systemów lokalnych, regionalnych lub krajowych,
- na niezbędne narzędzia informatyczne i oprogramowanie służące zapewnieniu cyberbezpieczeństwa,
- na opracowanie lub rozbudowę stron internetowych dla korzystających z transportu miejskiego,
- na urządzenia alarmujące dające możliwość szybkiego kontaktu ze służbami ratunkowymi,
- na działania z zakresu podnoszenia świadomości i propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego, ruchu niezmotoryzowanego oraz innych form zrównoważonego przemieszczania się w miastach i na ich obszarach funkcjonalnych np. w mediach społecznościowych, lokalnych mediach (wydatki w ramach cross-financingu).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- wydatki na dostęp do Internetu (np. abonament),
- wydatki związane z budową sieci szerokopasmowych,
- wydatki związane z bieżącym utrzymaniem i obsługą infrastruktury lub sprzętu informatycznego.

Typ projektu 6: przygotowanie lub aktualizacja planów zrównoważonej mobilności miejskiej

2. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

d. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, w tym przeprowadzenie niezbędnych analiz, badań, ekspertyz, prognoz, pomiarów ruchu, wykonanie modelu ruchu, organizacja procesu konsultacji społecznych, warsztatów i innych form zaangażowania interesariuszy w opracowanie dokumentu,
e. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

Priorytet FELD.04 Fundusze europejskie dla lepiej połączonego Łódzkiego

Działanie FELD.04.01 Drogi wojewódzkie

Działanie FELD.04.02 Drogi lokalne

Typ projektu 1: Inwestycje dotyczące infrastruktury dróg wojewódzkich i lokalnych

3. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z przygotowaniem projektu:

- projekt organizacji ruchu na czas budowy.

b. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji skrzyżowań, w tym o ruchu okrężnym,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji kanalizacji teletechnicznej integralnie związanej z realizowaną inwestycją,
- związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją w tym m.in. linii elektroenergetycznej, teletechnicznej, kanalizacji sanitarnej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń wodnych, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia oraz przeniesienie obiektów kultu religijnego,
- związane z przebudową torów tramwajowych i przejazdów kolejowych, znajdujących się w ciągu drogi będącej przedmiotem projektu lub przechodzących przez nią,

- na roboty budowlane dotyczące przystanków i zatok autobusowych, w tym wiat przystankowych,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji miejsc wypoczynku dla kierowców,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji parkingów, w tym parkingów Park & Ride, także na obszarach miejskich z zastrzeżeniem spełnienia wymogów wynikających z kryteriów wyboru projektów w ramach FEŁ2027,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji zjazdów indywidualnych (jedynie w obrębie pasa drogowego) na odcinku objętym inwestycją,
- na roboty budowlane dotyczące oświetlenia na odcinku objętym inwestycją,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji dróg dla rowerów, dróg dla pieszych oraz dróg dla pieszych i rowerów, przy czym wydatki dotyczące drogi dla pieszych i rowerów kwalifikowalne są wówczas, gdy ze względu na warunki terenowe nie jest możliwe wprowadzenie segregacji ruchu lub nie jest to uzasadnione ze względu na małe natężenie ruchu pieszych, osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch, rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego,
- na działania poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego np.: lewoskręty, kładki dla pieszych, doświetlenie przejść dla pieszych, poprzeczne oznakowanie wibroakustyczne, azyle dla pieszych przy

przejściach, szykany przed przejściem dla pieszych, wyspy lub progi spowalniające ruch pojazdów, montaż znaków aktywnych, bariery ochronne, osłony przeciwolśnieniowe, separatory ruchu, sygnalizacja świetlna, inne urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego,

- związane z zagwarantowaniem tymczasowego objazdu, jeżeli jest niezbędny w czasie realizacji inwestycji (np. tymczasowy most, droga objazdowa, oznakowanie objazdu),
- związane z przystosowaniem infrastruktury drogowej do wymogów ochrony środowiska (np. osłony i ekrany akustyczne, urządzenia odwadniające w tym: kanalizacja deszczowa, zbiorniki retencyjne, przepusty, sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych),
- wydatki na prace wykończeniowe, w tym wykonanie umocnienia i zieleni przydrożnej,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

c. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

4. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki związane z remontem infrastruktury drogowej,

- wydatki związane z bieżącym utrzymaniem infrastruktury, w tym wydatki na zakup środków transportu (tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT)), lub sprzętu ruchomego związanego z utrzymaniem stanu drogi i obsługi ruchu po realizacji projektu,
- wydatki związane z dodatkowymi pracami wykonywanymi po przeniesieniu obiektów kultu religijnego stanowiących infrastrukturę kolidującą dla realizowanej inwestycji takimi jak: wykonanie ogrodzenia, oświetlenia kapliczek, wykonanie opasek betonowych wokół kapliczek,
- wydatki związane z zakupem sprzętu i pojazdów dla służb, których zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- wydatki związane z budową, przebudową lub modernizacją dróg dla rowerów, dróg dla pieszych i dróg dla pieszych i rowerów, kładek i podziemnych przejść dla pieszych w pasie drogi, jeżeli projekt nie obejmuje prac na jezdni,
- wydatki związane z robotami realizowanymi poza pasem drogowym drogi będącej przedmiotem wniosku.

<u>Typ projektu 2: Inwestycje z zakresu cyfryzacji w transporcie</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji kanalizacji teletechnicznej integralnie związanej z realizowaną inwestycją,
- na zakup oprogramowania i niezbędnego sprzętu komputerowego.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

Działanie FELD.04.03 Transport kolejowy

Typ projektu 1a) i 1b): Inwestycje dotyczące infrastruktury kolejowej

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z przygotowaniem projektu:

- projekt organizacji ruchu na czas budowy.

b. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- na przebudowę infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją w tym m.in. linii elektroenergetycznej, teletechnicznej, kanalizacji sanitarnej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń wodnych, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia,
- związane z zapewnieniem tymczasowego objazdu (np. tymczasowy przejazd, droga objazdowa, oznakowanie), jeżeli jest niezbędny w czasie realizacji inwestycji,
- związane z przystosowaniem infrastruktury kolejowej do wymogów ochrony środowiska (np. urządzenia odwadniające w tym kanalizacja deszczowa, zbiorniki retencyjne, przepusty, sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych i inne),
- na działania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu poprzez zastosowanie zielono-niebieskiej infrastruktury, np. zielone dachy, zielone ściany, zielone przystanki, nawierzchnie przepuszczalne,
- związane z pracami wykończeniowymi, w tym wykonanie umocnień, roślinność posadzona w celu ochrony nasypów, żywopłoty,

- na budowę kanalizacji teletechnicznej, związanej z potrzebami zarządzania infrastrukturą kolejową lub potrzebami ruchu kolejowego, na odcinku objętym projektem,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – wydatki mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu,
- na zakup urządzeń i wyposażenia w zakresie niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania projektu dotyczącego infrastruktury liniowej m. in. sygnalizacja świetlna, urządzenia zabezpieczające i urządzenia łączności, systemy zarządzania i sterowania ruchem, urządzenia wykorzystywane do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu kolejowego,
- związane z infrastrukturą dworcową i przystankową, m.in. dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. podjazdy, windy, systemy informacji głosowej i wizualnej), nagłośnienie, informacja pasażerska i zegarowa, tablice informujące o odjazdach pociągów, monitoring, biletomaty, zaplecze sanitarne dla podróżnych, zakup i montaż elementów małej architektury (np. ławki, kosze na odpady), wykorzystanie energii z OZE na potrzeby funkcjonowania dworca czy przystanku, parkingi Park&Ride lub Bike&Ride,

c. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

   - wydatki na prace remontowe,
   - wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem infrastruktury kolejowej,
   - wydatki na inwestycje dotyczące pomieszczeń dworców kolejowych niesłużących bezpośrednio funkcjom transportowym i bezpośredniej obsłudze pasażerów,
   - wydatki na parkingi inne niż Park&Ride lub Bike&Ride.

Typ projektu 1c): Inwestycje z zakresu taboru kolejowego

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także związane m.in. z wyposażeniem taboru w system informacji dla podróżnych, monitoring zewnętrzny i wewnętrzny pojazdu, biletomaty, kosze do segregacji odpadów.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

   - wydatki na modernizację taboru kolejowego,
   - wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem taboru.

Typ projektu 1d): Inwestycje z zakresu zaplecza technicznego

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także związane m.in. zakup i instalacja systemów monitoringu, systemów ppoż., maszyn i urządzeń do technicznej obsługi taboru, rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na prace remontowe związane z zapleczem technicznym,
- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem zaplecza technicznego,
- wydatki na części zaplecza technicznego nie związane bezpośrednio z obsługą taboru kolejowego.

<u>Typ projektu 2: Opracowanie dokumentacji dla kolejowych inwestycji infrastrukturalnych</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu i dotyczą przygotowania lub aktualizacji:

- studium wykonalności lub jego elementów,
- innej dokumentacji niezbędnej do przygotowania projektu infrastrukturalnego wskazanej w rozdziale 1, podrozdziale 1.1.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

Działanie FELD.04.04 Publiczny transport pozamiejski

Typ projektu 1a): Inwestycje z zakresu pozamiejskiego taboru autobusowego

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z zakupem nowego taboru autobusowego dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym m.in. system monitoringu w pojazdach, system komunikacji głosowej z pasażerami, system GPS, tablice informacyjne, biletomaty,
- związane z zapleczem technicznym do obsługi taboru, m.in. place manewrowe, wiaty postojowe, hale warsztatowe, rezerwowe źródła zasilania, zabezpieczenia przeciwpożarowe i antykradzieżowe, maszyny i urządzenia do technicznej obsługi taboru (napraw, przeglądów itp.), rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (wydatki objęte limitem 50% wydatków kwalifikowalnych w projekcie),
- na budowę, instalację lub modernizację infrastruktury ładowania lub tankowania energii elektrycznej lub innych paliw alternatywnych wykorzystywanych w pojazdach bezemisyjnych oraz paliw odnawialnych (w rozumieniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1804 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych i uchylenia dyrektywy 2014/94/UE) dla taboru komunikacji pozamiejskiej obejmujące koszty samej infrastruktury ładowania lub tankowania, jak również powiązanych urządzeń technicznych, instalacji lub modernizacji komponentów elektrycznych lub

komponentów innego rodzaju, w tym kabli elektrycznych i transformatorów elektroenergetycznych, które są niezbędne do przyłączenia infrastruktury ładowania lub tankowania do sieci lub do lokalnej jednostki produkcji lub magazynowania energii elektrycznej lub innych paliw, a także robót w zakresie inżynierii lądowej i wodnej, przystosowania gruntów lub dróg, koszty instalacji,

- na zabezpieczenie infrastruktury ładowania lub tankowania dla taboru komunikacji pozamiejskiej w zakresie bezpieczeństwa i ochrony środowiska,

- na infrastrukturę ładowania lub tankowania dla taboru komunikacji pozamiejskiej dotyczące wytwarzania na miejscu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych (pod warunkiem, że nominalna moc produkcyjna instalacji do wytwarzania na miejscu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych nie może przekraczać maksymalnej mocy znamionowej lub zdolności tankowania infrastruktury ładowania lub tankowania, do której jest ona podłączona) oraz koszty inwestycji w jednostki magazynowania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych,

- na działania zapewniające informacje w językach obcych (co najmniej w angielskim).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na infrastrukturę tankowania paliwami kopalnymi,

- wydatki na zakup taboru autobusowego nie spełniającego warunków ekologicznie czystych pojazdów,
- wydatki na zakup taboru autobusowego innego niż nowy,
- wydatki na zakup środków transportu niewykorzystywanych do świadczenia usług w zakresie komunikacji pozamiejskiej, w tym pojazdów technicznych,
- wydatki na modernizację taboru autobusowego,
- wydatki na prace remontowe dotyczące zaplecza technicznego
- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem taboru lub zaplecza technicznego,
- wydatki na zaplecze techniczne dla taboru przekraczające limit 50 % wydatków kwalifikowalnych.

<u>Typ projektu 1b): Inwestycje z zakresu infrastruktury publicznego transportu pozamiejskiego</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z przygotowaniem projektu:

- projekt organizacji ruchu na czas budowy.

b. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z infrastrukturą służącą obsłudze pasażerów m.in. wiaty, poczekalnie, biletomaty, tablice informacyjne, zaplecze sanitarne dla podróżnych, wykorzystanie energii z OZE na potrzeby funkcjonowania

dworca czy przystanku, monitoring, zakup i montaż elementów małej architektury (np. ławki, kosze na odpady),

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją w tym m.in. linii elektroenergetycznej, teletechnicznej, kanalizacji sanitarnej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń wodnych, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia,
- związane z przystosowaniem infrastruktury do wymogów ochrony środowiska (np. urządzenia odwadniające, w tym kanalizacja deszczowa, sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych, przepusty),
- na działania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu poprzez zastosowanie zielono-niebieskiej infrastruktury, np. zielone dachy, zielone ściany, zielone przystanki, nawierzchnie przepuszczalne,
- na parkingi Park&Ride, w tym wydatki na zapewnienie dostępności obiektów Park&Ride oraz ich integrację ze środkami transportu publicznego, np. oznakowanie, tablice wyświetlające liczbę dostępnych miejsc parkingowych, oświetlenie, zadaszenia nad drogami dla pieszych łączącymi Park&Ride z przystankami publicznego transportu pozamiejskiego, tablice informacyjne, regulaminy, cenniki, mapy i plany, biletomaty, zaplecze sanitarne,
- na likwidację barier architektonicznych i dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. podjazdy, windy),
- na prace wykończeniowe związane z zagospodarowaniem terenu inwestycji (np. uporządkowanie zieleni po zakończeniu inwestycji),

- na zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników transportu pozamiejskiego, m.in. azyle dla pieszych przy przejściach, szykany przed przejściem dla pieszych prowadzącym do przystanku, wyspy i progi spowalniające ruch pojazdów, aktywne oznakowanie o stałej i zmiennej treści, wyniesienie przystanków, zmiana wizualna nawierzchni, kładki dla pieszych, oświetlenie przystanków,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji dróg dla rowerów poprawiających w szczególności dostęp do publicznego transportu zbiorowego na obszarach pozamiejskich (łączących się z przystankami komunikacyjnymi, dworcami, zintegrowanymi węzłami przesiadkowymi) wraz z niezbędną infrastrukturą, m.in. parkingi Bike&Ride, ogólnodostępne rowerowe punkty serwisowe, stojaki rowerowe, kładki dla rowerów, tunele dla rowerów, śluzy rowerowe w jezdni na skrzyżowaniach, sygnalizacja dla rowerzystów, windy i wyciągi rowerowe,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji dróg dla pieszych i rowerów wyłącznie pod warunkiem, gdy ze względu na warunki terenowe nie jest możliwe wprowadzenie segregacji ruchu lub nie jest to uzasadnione ze względu na małe natężenie ruchu pieszych, osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch, rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego,
- na działania zwiększające bezpieczeństwo użytkowników infrastruktury np. separacja drogi dla rowerów od ruchu zmotoryzowanego lub pieszego (pasy zieleni, szpalery zieleni, zróżnicowanie wysokościowe elementów drogi, słupki wygrodzeniowe, pasy oddzielające o innej

fakturze, elementy małej infrastruktury, linie akustyczne), oznakowanie, oświetlenie, nawierzchnia o właściwościach przeciwpoślizgowych,

- związane z uruchomieniem systemu rowerów publicznych m.in. rowery (także elektryczne), stacje rowerowe (stojaki, terminal, wyposażenie w autonomiczny system zasilania), system informatyczny do obsługi wypożyczeń rowerów, zaplecze techniczne,
- na działania zapewniające informacje w językach obcych (co najmniej w angielskim).

c. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na inwestycje dotyczące infrastruktury dla rowerów lub pieszych zaprojektowanych wyłącznie jako infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, tj. stanowiących produkt turystyczny lub element produktu turystycznego,
- wydatki na inwestycje dotyczące dróg,
- wydatki na prace remontowe dotyczące infrastruktury wykorzystywanej na potrzeby transportu pozamiejskiego,
- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem infrastruktury,
- wydatki na inwestycje dotyczące pomieszczeń dworców autobusowych niesłużących bezpośrednio funkcjom transportowym i bezpośredniej obsłudze pasażerów,
- wydatki na parkingi inne niż Park&Ride lub Bike&Ride.

Typ projektu 2: Inwestycje z zakresu cyfryzacji w transporcie

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- z zakresu inteligentnych systemów transportowych (ITS) na potrzeby komunikacji pozamiejskiej, np. systemy, w tym oprogramowanie zapewniające nadzór oraz usprawnienie ruchu pojazdów publicznego transportu zbiorowego, nowoczesne systemy łączności z funkcją satelitarnej lokalizacji pojazdów, systemy dynamicznej informacji przystankowej (pasażerskiej),
- na aplikacje mobilne do multimodalnego planowania podróży, zakupu biletów, sprawdzania lokalizacji pojazdów publicznego transportu zbiorowego w czasie rzeczywistym,
- na działania związane z wdrażaniem integracji taryfowej lub MaaS (z ang. Mobility as a Service - Mobilność jako Usługa),
- na sprzęt informatyczny niezbędny do realizacji projektu,
- na adaptację pomieszczeń serwerowni, instalację okablowania w budynku w celu prawidłowego funkcjonowania wdrażanych w ramach projektu systemów informatycznych,
- na integrację systemów obejmującą dostosowanie do systemów lokalnych, regionalnych lub krajowych,
- na niezbędne narzędzia informatyczne i oprogramowanie służące zapewnieniu cyberbezpieczeństwa,

- na opracowanie lub rozbudowę stron internetowych dla korzystających z komunikacji pozamiejskiej,
- na urządzenia alarmujące dające możliwość szybkiego kontaktu ze służbami ratunkowymi.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- wydatki na dostęp do Internetu (np. abonament),
- wydatki związane z budową sieci szerokopasmowych,
- wydatki związane z bieżącym utrzymaniem i obsługą infrastruktury lub sprzętu informatycznego.

Działanie FELD.04.05 Infrastruktura paliw alternatywnych

Typ projektu: Inwestycje dotyczące ogólnodostępnej infrastruktury paliw alternatywnych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu i zostały wskazane w art. 36 a rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- wydatki na inwestycje dotyczące infrastruktury tankowania paliwami kopalnymi,
- wydatki na infrastrukturę ładowania lub tankowania nie przeznaczoną wyłącznie na potrzeby pojazdów indywidualnych,
- wydatki na prace remontowe,
- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem infrastruktury,

- wydatki na infrastrukturę ładowania lub tankowania, która nie jest dostępna publicznie i nie zapewnia użytkownikom niedyskryminacyjnego dostępu.
- koszty nabycia patentów, licencji, nieopatentowanej wiedzy technicznej, technologicznej lub z zakresu organizacji i zarządzania.

Priorytet FELD.05 Fundusze europejskie dla rozwoju lokalnego w Łódzkiem

Działanie FELD.05.01 Kultura i turystyka – ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny

Działanie FELD.05.04 Kultura i turystyka - ZIT Sieradz – Zduńska Wola – Łask

Działanie FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów

Działanie FELD.05.06 Kultura i turystyka - ZIT Tomaszów Mazowiecki – Opoczno

Typ projektu: Przedsięwzięcia związane z tworzeniem wspólnej oferty instytucji kultury i wypracowaniem mechanizmów współpracy sieciowej instytucji kultury, w tym przedsięwzięcia dotyczące rozwoju międzysektorowej współpracy w ramach zwiększania zaangażowania sektora prywatnego i pozarządowego w sektorze kultury, uzupełnione o wsparcie inwestycji związanych z rozwojem infrastruktury służącej prowadzeniu działalności kulturalnej

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:

- przeprowadzenia niezbędnych badań i analiz,
- zakupu usług doradczych i eksperckich,
- organizacji spotkań, warsztatów, konsultacji społecznych, wizyt studyjnych,
- realizacji kampanii promującej opracowaną w ramach projektu wspólną ofertę kulturalną, pod warunkiem, że nie stanowi jedynego elementu przedsięwzięcia,

- prac ziemnych, budowlano-montażowych, instalacyjnych,
- przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- zakupu wyposażenia i sprzętu, oprogramowania wraz z licencją oraz usług niezbędnych do prowadzenia działalności kulturalnej, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- zagospodarowania otoczenia infrastruktury stanowiącej zasadniczą część przedsięwzięcia, pod warunkiem, że nie stanowią jego jedynego elementu, np. nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń (ze szczególnym uwzględnieniem zachowania istniejącej zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, dążeniem do zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej, unikaniem tworzenia powierzchni uszczelnionych), obiekty małej architektury (np. zakup nowych oraz remont, odnowa starych), budowa, przebudowa, remont, naprawa ścieżek lub chodników,
- wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego i ich udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- opracowania portali internetowych związanych z realizacją przedsięwzięcia, jak również wdrożenia e-informacji, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- rozwiązań związanych z obsługą organizacji wydarzeń (systemów rezerwacji, organizacji lub transmisji wydarzeń, zakupu biletów itp.), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,

- ochrony obiektu objętego wsparciem przed zagrożeniami, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia, w szczególności w zakresie zabezpieczeń przeciwpożarowych, przeciwwłamaniowych (np. zakup urządzeń gaśniczych, zakup i instalacja czujników dymu lub CO2, zakup lub instalacja alarmów przeciwwłamaniowych lub innych urządzeń chroniących przed kradzieżą, zakup lub montaż instalacji odgromowych),

- prac związanych z zabytkami ruchomymi wpisanymi do rejestru zabytków, na Listę Skarbów Dziedzictwa, obiektami muzealnymi wpisanymi do inwentarzy muzealnych, materiałami bibliotecznymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu bibliotecznego, materiałami archiwalnymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu archiwalnego, m.in. na ich ochronę, konserwację i restaurację oraz udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia – do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,

- zasobooszczędnych rozwiązań technicznych lub technologicznych (np. ograniczenie zużycia wody, energii elektrycznej, produkcji ścieków, gospodarki odpadami), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,

- prac termomodernizacyjnych pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,

- budowy nowej infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą poza miastem, przebudowy, modernizacji lub remontu elementów infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą – koszt kwalifikowalny do 15%

kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia (ograniczenia w tym zakresie dla miast wymienione są w pkt. 2 dotyczącym wydatków niekwalifikowalnych),

- zakupu nieruchomości zabudowanej lub niezabudowanej – koszt kwalifikowalny do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - związane z bieżącym funkcjonowaniem instytucji,
   - związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów będących przedmiotem przedsięwzięcia,
   - związane z zakupem pojazdów, statków powietrznych oraz statków wodnych, niezaprojektowanych wyłącznie do tego, aby były napędzane siłą ludzkich mięśni lub wiatrem lub wspomagane elektrycznie,
   - związane z zakupem eksponatów muzealnych, książek i innych wydawnictw oraz dzieł sztuki,
   - na budowę nowej drogi lub parkingu w mieście, zwiększanie ich pojemności lub przepustowości lub inne prace, których efektem będzie zwiększenie natężenia ruchu samochodowego w mieście,
   - związane z wycinką drzew lub krzewów, jeżeli konieczność ich usunięcia nie wynika z ekspertyzy dendrologicznej lub z powodu niemożliwości realizacji danego zamierzenia zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego,
   - związane ze zwiększeniem powierzchni nieprzepuszczalnych,
   - na budowę pomników,

- na organizację wydarzeń wystawienniczych oraz ekspozycji, jak również innych imprez o charakterze kulturalnym, np. festiwali.

Typ projektu: Inwestycje związane z tworzeniem wspólnej oferty turystycznej, sprzyjające budowaniu rozpoznawalnej marki turystycznej województwa poprzez promowanie istniejących lub budowanie nowych marek turystycznych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:

- przeprowadzenia niezbędnych badań i analiz,
- zakupu usług doradczych i eksperckich,
- organizacji spotkań, warsztatów, konsultacji społecznych, wizyt studyjnych,
- realizacji kampanii promującej opracowaną w ramach projektu wspólną ofertę turystyczną, pod warunkiem, że nie stanowi jedynego elementu przedsięwzięcia.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- związane z bieżącym funkcjonowaniem instytucji,
- związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów będących przedmiotem przedsięwzięcia,
- związane z zakupem pojazdów, statków powietrznych oraz statków wodnych, niezaprojektowanych wyłącznie do tego, aby były napędzane siłą ludzkich mięśni lub wiatrem lub wspomagane elektrycznie,

- związane z zakupem eksponatów muzealnych, książek i innych wydawnictw oraz dzieł sztuki,
- na budowę pomników,
- na organizację wydarzeń wystawienniczych oraz ekspozycji, jak również innych imprez o charakterze kulturalnym, np. festiwali.

Typ projektu: Inwestycje w infrastrukturę turystyczną, w szczególności tworzącą piesze, rowerowe, konne lub wodne szlaki turystyczne

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:
   - prac ziemnych, budowlano-montażowych, instalacyjnych,
   - przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
   - zakupu wyposażenia i sprzętu, oprogramowania wraz z licencją oraz usług niezbędnych do prowadzenia działalności turystycznej, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
   - zagospodarowania otoczenia infrastruktury stanowiącej zasadniczą część przedsięwzięcia, pod warunkiem, że nie stanowią jego jedynego elementu, np. nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń (ze szczególnym uwzględnieniem zachowania istniejącej zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, dążeniem do zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej, unikaniem tworzenia powierzchni uszczelnionych), obiekty małej architektury (np. zakup nowych oraz

remont, odnowa starych), budowa, przebudowa, remont, naprawa ścieżek lub chodników,

- wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego i ich udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- opracowania portali internetowych związanych z realizacją przedsięwzięcia, jak również wdrożenia e-informacji, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- rozwiązań związanych z obsługą organizacji wydarzeń (systemów rezerwacji, organizacji lub transmisji wydarzeń, zakupu biletów itp.), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- ochrony obiektu objętego wsparciem przed zagrożeniami, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia, w szczególności w zakresie zabezpieczeń przeciwpożarowych, przeciwwłamaniowych (np. zakup urządzeń gaśniczych, zakup i instalacja czujników dymu lub CO2, zakup lub instalacja alarmów przeciwwłamaniowych lub innych urządzeń chroniących przed kradzieżą, zakup lub montaż instalacji odgromowych),
- prac związanych z zabytkami ruchomymi wpisanymi do rejestru zabytków, na Listę Skarbów Dziedzictwa, obiektami muzealnymi wpisanymi do inwentarzy muzealnych, materiałami bibliotecznymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu bibliotecznego, materiałami archiwalnymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu archiwalnego, m.in. na ich ochronę, konserwację i restaurację oraz udostępnianie, pod

warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia – do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,

- zasobooszczędnych rozwiązań technicznych lub technologicznych (np. ograniczenie zużycia wody, energii elektrycznej, produkcji ścieków, gospodarki odpadami), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- prac termomodernizacyjnych pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- budowy nowej infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą poza miastem, przebudowy, modernizacji lub remontu elementów infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą – koszt kwalifikowalny do 15% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia (ograniczenia w tym zakresie dla miast wymienione są w pkt. 2 dotyczącym wydatków niekwalifikowalnych),
- budowy nowych dróg rowerowych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych będących produktem turystycznym lub elementem produktu turystycznego. W przypadku dróg rowerowych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych nie będących produktem turystycznym lub elementem produktu turystycznego – kwalifikowalność do 15% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,
- wytyczania i oznakowania szlaków.

Przy realizacji projektów, w ramach których wykonywane są szlaki lub ścieżki turystyczne należy przestrzegać poniższych zasad:

- zlokalizowanie oznaczenia przebiegu szlaku na pomniku przyrody, na terenie stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego należy uzgodnić ze sprawującym nadzór, wskazanym w odpowiedniej uchwale rady gminy,
- na drzewach można stosować tylko znaki malowane, przy użyciu farb nietoksycznych dla drzew,
- umieszczenie oznaczenia szlaku wymaga uzyskania uprzedniej zgody zarządzającego tym miejscem.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów będących przedmiotem przedsięwzięcia,
   - związane z zakupem pojazdów, statków powietrznych oraz statków wodnych, niezaprojektowanych wyłącznie do tego, aby były napędzane siłą ludzkich mięśni lub wiatrem lub wspomagane elektrycznie,
   - związane z zakupem eksponatów muzealnych, książek i innych wydawnictw oraz dzieł sztuki,
   - na budowę nowej drogi lub parkingu w mieście, zwiększanie ich pojemności lub przepustowości lub inne prace, których efektem będzie zwiększenie natężenia ruchu samochodowego w mieście,
   - związane z wycinką drzew lub krzewów, jeżeli konieczność ich usunięcia nie wynika z ekspertyzy dendrologicznej lub z powodu niemożliwości realizacji danego zamierzenia zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego,

- związane ze zwiększeniem powierzchni nieprzepuszczalnych,
- na budowę pomników,
- na organizację wydarzeń dla turystów, wydarzeń wystawienniczych oraz ekspozycji, jak również innych imprez o charakterze kulturalnym, np. festiwali.

Typ projektu: Wsparcie inicjatyw na rzecz rozwoju terytorialnego

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:
   - przygotowania lub aktualizacji opracowań ZIT (m.in. analiz, raportów, ekspertyz) służących wdrażaniu strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego pełniącej funkcję strategii ZIT, w tym jej monitorowaniu i ewaluacji,
   - włączania m.in. partnerów społecznych, gospodarczych i organizacji pozarządowych,
   - podnoszenia kwalifikacji osób zaangażowanych we wdrażanie strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego pełniącej funkcję strategii ZIT (szkolenia, seminaria związane z realizacją Strategii).

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - związane z finansowaniem bieżących kosztów działalności związku ZIT, w tym wynagrodzeń czy kosztów związanych z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem infrastruktury.

Działanie FELD.05.02 Rewitalizacja obszarów miejskich

Typ projektu: inwestycje związane z procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów, oparte na gminnych programach rewitalizacji, w zakresie:

a) wsparcia prac związanych z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi;
b) przedsięwzięć prowadzących do przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji;
c) zagospodarowania przestrzeni publicznej.

Działanie FELD.05.03 Rewitalizacja obszarów wiejskich

Typ projektu: inwestycje związane z procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów, oparte na gminnych programach rewitalizacji, w zakresie:

a) wsparcia prac związanych z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi;
b) przedsięwzięć prowadzących do utrzymania, przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji;
c) zagospodarowania przestrzeni publicznej.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:

- prac ziemnych, budowlano-montażowych, instalacyjnych,
- przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- ochrony obiektu objętego wsparciem przed zagrożeniami, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia, w

szczególności w zakresie zabezpieczeń przeciwpożarowych, przeciwwłamaniowych (np. zakup urządzeń gaśniczych, zakup i instalacja czujników dymu lub CO2, zakup lub instalacja alarmów przeciwwłamaniowych lub innych urządzeń chroniących przed kradzieżą, zakup lub montaż instalacji odgromowych),

- prac związanych z zabytkami ruchomymi wpisanymi do rejestru zabytków, na Listę Skarbów Dziedzictwa, obiektami muzealnymi wpisanymi do inwentarzy muzealnych, materiałami bibliotecznymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu bibliotecznego, materiałami archiwalnymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu archiwalnego, m.in. na ich ochronę, konserwację i restaurację oraz udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia – do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,
- zasobooszczędnych rozwiązań technicznych lub technologicznych (np. ograniczenie zużycia wody, energii elektrycznej, produkcji ścieków, gospodarki odpadami), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- prac termomodernizacyjnych pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- budowy, przebudowy, podłączenia do infrastruktury sieciowej na obszarze objętym projektem w celu zapewnienia dostępu obiektów i terenów rewitalizowanych do podstawowych usług komunalnych (wydatków na infrastrukturę sieciową nie wlicza się do limitu wydatków na przebudowę, modernizację lub remont elementów infrastruktury drogowej, w tym parkingów, wraz z infrastrukturą towarzyszącą),

- budowy, przebudowy, modernizacji lub remontu elementów infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą – koszt kwalifikowalny do 15% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia (ograniczenia w tym zakresie dla działania FELD.05.02 wymienione są w pkt. 2 dotyczącym wydatków niekwalifikowalnych),
- zakupu nieruchomości zabudowanej lub niezabudowanej – koszt kwalifikowalny do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,
- organizacji wydarzeń służących integracji lokalnych społeczności oraz powiązanych z celem realizacji projektu.

W zakresie przedsięwzięć prowadzących do przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji – typ projektu b), działanie FELD.05.02 – wydatki w ramach projektu będą kwalifikowalne tylko w takim zakresie, w jakim wpisują się we wspierany w ramach działania typ projektu. Jeżeli w projekcie przewidziano prace służące nadaniu części budynku nowej funkcji, a jednocześnie przewiduje się inwestycje dotyczące utrzymania funkcji innej części budynku, wydatki w zakresie utrzymania dotychczasowej funkcji będą niekwalifikowalne.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- związane z bieżącym funkcjonowaniem instytucji,
- związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów będących przedmiotem projektu,
- związane z zakupem środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- na zakup eksponatów muzealnych, książek i innych wydawnictw oraz dzieł sztuki,
- na budowę nowych, wielorodzinnych budynków mieszkalnych,
- na budowę nowej drogi (z wyjątkiem dróg klasy D oznaczonych jako strefa zamieszkania w rozumieniu ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym) lub parkingu, zwiększenie ich pojemności lub na inne prace, których efektem będzie zwiększenie natężenia ruchu samochodowego w mieście (dotyczy działania FELD.05.02),
- związane z wycinką drzew lub krzewów, jeżeli konieczność ich usunięcia nie wynika z ekspertyzy dendrologicznej lub z powodu niemożliwości realizacji danego zamierzenia zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego,
- związane ze zwiększeniem powierzchni nieprzepuszczalnych,
- na budowę pomników.

Priorytet FELD.06 Fundusze europejskie dla Łódzkiego przyjaznego mieszkańcom

Działanie FELD.06.01 Infrastruktura edukacyjna

Typy projektów:

- wsparcie infrastruktury edukacji przedszkolnej,
- wsparcie infrastruktury kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- rozwój edukacji włączającej poprzez inwestycje infrastrukturalne.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z budową, przebudową, modernizacją, remontem bazy sportowej, adaptacją pomieszczeń na bazę sportową oraz zakupem wyposażenia z zastrzeżeniem spełnienia wymogów wynikających z kryteriów wyboru projektów w ramach FEŁ2027,
- związane z dostosowaniem infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (np. dostosowanie wejścia, korytarzy, klatek schodowych, toalet do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zakup mebli pozwalających na elastyczną organizację przestrzeni, zakup słuchawek tłumiących dźwięk),
- na zakup wyposażenia, niezbędnego sprzętu, pomocy dydaktycznych,
- związane z zakupem sprzętu komputerowego, multimedialnego oraz oprogramowania wraz z licencją z zastrzeżeniem spełnienia wymogów wynikających z kryteriów wyboru projektów w ramach FEŁ2027,

- związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, pod warunkiem, że nie stanowią elementu infrastruktury drogowej,
- na wyposażenie w niezbędną instalację wraz z jej montażem,
- związane z zabezpieczeniem budynku (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- związane z zagospodarowaniem terenu (np. zakup i montaż obiektów małej architektury) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- związane z budową, przebudową placów zabaw pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu (dotyczy typu projektu: wsparcie infrastruktury edukacji przedszkolnej)
- związane z przebudową, modernizacją, adaptacją, remontem np. stołówek, korytarzy, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, pomieszczeń o charakterze administracyjnym lub socjalnym pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- ponoszone na rozwiązania adaptacyjne celem przystosowania infrastruktury do zmian klimatu, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu (np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany),
- związane z poprawą efektywności energetycznej budynku, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu (m.in. ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów budowlanych, będących przedmiotem projektu,
- związane z infrastrukturą parkingów,
- związane z wyposażeniem części administracyjnej lub socjalnej.

Działanie FELD.06.02 Infrastruktura społeczna

Typy projektów:

- inwestycje służące rozwojowi środowiskowych form wsparcia,
- inwestycje w infrastrukturę służącą pieczy zastępczej i wsparciu rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- inwestycje w mieszkalnictwo,
- inwestycje w infrastrukturę służącą integracji lub reintegracji społecznej lub zawodowej.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące prac rozbiórkowych, wyburzeń budynków lub likwidacji innych naniesień (znajdujących się na nieruchomościach niezbędnych do realizacji projektu i pod warunkiem, że jest to niezbędne do osiągnięcia jego celów),
- związane z zakupem wyposażenia niezbędnego do realizacji celów projektu np.: wyposażenia pomieszczeń mieszkalnych na potrzeby mieszkań treningowych, wspomaganych, w ramach najmu socjalnego, wyposażenia pracowni terapeutycznych i sal szkoleniowych na potrzeby WTZ lub ZAZ, wyposażenia sal rehabilitacyjnych na potrzeby funkcjonowania ośrodków dziennego pobytu itp.,

- związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, pod warunkiem, że nie stanowią elementu infrastruktury drogowej,
- na wyposażenie w niezbędną instalację wraz z jej montażem,
- na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT), wyłącznie w celu świadczenia usług w społeczności lokalnej,
- związane z zabezpieczeniem budynku (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- związane z zagospodarowaniem terenu wokół budynku (np. zakup i montaż obiektów małej architektury) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do infrastruktury będącej przedmiotem wsparcia, takich jak:
    - gospodarka o obiegu zamkniętym np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów, ponowne wykorzystanie wody, w tym obiegi zamknięte, wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych,
    - adaptacji do zmian klimatu (np. zrównoważone zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych, w tym rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany, fasady;

zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew; zwiększenie udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenie inwestycji),

- ochrona przyrody, np. ochrona flory i fauny: budki dla ptaków, domki dla owadów,
- efektywność energetyczna, w tym termomodernizacja, odnawialne źródła energii,

– na zakup m.in. sprzętu komputerowego, urządzeń, oprogramowania, licencji, aplikacji i innego wyposażenia, które pozwolą na świadczenie usług w formie zdalnej (tylko jako element szerszej inwestycji dla podmiotów realizujących zadania pomocy społecznej).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

– wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów budowlanych oraz środków transportu, będących przedmiotem projektu,

– wydatki związane z częścią wspólną budynków mieszkalnych oraz inne wydatki odnoszące się do części wspólnych np. związane z zagospodarowaniem terenu czy zabezpieczeniem budynku), w sytuacji gdy powierzchnia użytkowa mieszkań treningowych, wspomaganych lub w ramach najmu socjalnego będzie mniejsza niż 50% powierzchni użytkowej w tym budynku,

– wydatki związane z infrastrukturą parkingów,

– wydatki związane z wyposażeniem części administracyjnej budynków.

Działanie FELD.06.03 Infrastruktura zdrowotna

Typy projektów:

- inwestycje wspierające rozwój środowiskowego modelu ochrony zdrowia psychicznego,
- inwestycje w zdeinstytucjonalizowane formy opieki medycznej,
- inwestycje w regionalną infrastrukturę ochrony zdrowia,
- wdrażanie standardów dostępności w podmiotach wykonujących działalność leczniczą, w szczególności w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące prac rozbiórkowych, wyburzeń budynków lub likwidacji innych naniesień (znajdujących się na nieruchomościach niezbędnych do realizacji projektu i pod warunkiem, że jest to niezbędne do osiągnięcia jego celów),
- wydatki na wyposażenie w niezbędną instalację wraz z jej montażem,
- zakup niezbędnych do udzielania świadczeń medycznych wyrobów medycznych oraz wyposażenia (z wyjątkiem jednorazowych wyrobów medycznych oraz produktów leczniczych[6]),

[6] w rozumieniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/745 z dnia 5 kwietnia 2017 r. w sprawie wyrobów medycznych, zmiany dyrektywy 2001/83/WE, rozporządzenia (WE) nr 178/2002 i rozporządzenia (WE) nr 1223/2009 oraz uchylenia dyrektyw Rady 90/385/EWG i 93/42/EWG

- wydatki na infrastrukturę w zakresie e-zdrowia lub telemedycyny np. zakup sprzętu i oprogramowania IT, pod warunkiem, że nie stanowią więcej niż 20% wartości projektu oraz wynoszą poniżej 2 mln zł,
- związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, pod warunkiem, że nie stanowią elementu infrastruktury drogowej,
- na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT), wyłącznie w celu świadczenia usług w formach zdeinstytucjonalizowanych,
- związane z zagospodarowaniem terenu wokół budynku (np. zakup i montaż obiektów małej architektury) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- koszty, które stanowią nie więcej niż 20% wydatków kwalifikowalnych projektu, poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do infrastruktury będącej przedmiotem wsparcia, takich jak:
    - gospodarka o obiegu zamkniętym np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów, ponowne wykorzystanie wody, w tym obiegi zamknięte, wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych,
    - adaptacji do zmian klimatu (np. zrównoważone zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych, w tym rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany, fasady;

zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew; zwiększenie udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenie inwestycji),

- ochrona przyrody, np. ochrona flory i fauny: budki dla ptaków, domki dla owadów,
- efektywność energetyczna, w tym termomodernizacja, odnawialne źródła energii,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów budowlanych oraz pozostałej infrastruktury, będących przedmiotem projektu,
- wydatki związane z infrastrukturą parkingów,
- wydatki związane z wyposażeniem części administracyjnej budynków.

Działanie FELD.06.04 Kultura i turystyka

Typ projektu: wsparcie rozwoju międzyinstytucjonalnej lub międzysektorowej współpracy w zakresie kultury i turystyki oraz tworzenia wspólnej oferty w tych obszarach, sprzyjających budowaniu rozpoznawalnej marki turystycznej województwa i sprzyjającej włączeniu społecznemu

3. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:
   - przeprowadzenia niezbędnych badań i analiz,
   - zakupu usług doradczych i eksperckich,
   - organizacji spotkań, warsztatów, konsultacji społecznych, wizyt studyjnych,
   - realizacji kampanii promującej opracowaną w ramach projektu wspólną ofertę kulturalną lub turystyczną, pod warunkiem, że nie stanowi jedynego elementu przedsięwzięcia,
   - zakupu nieruchomości zabudowanej lub niezabudowanej – koszt kwalifikowalny do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia.

4. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - związane z bieżącym funkcjonowaniem instytucji.

Typ projektu: wsparcie infrastruktury służącej lub mającej służyć prowadzeniu działalności kulturalnej lub turystycznej lub pełnieniu funkcji turystycznych, w tym inwestycje dotyczące turystycznych szlaków tematycznych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:
      - prac ziemnych, budowlano-montażowych, instalacyjnych,
      - przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
      - zakupu wyposażenia i sprzętu, oprogramowania wraz z licencją oraz usług niezbędnych do prowadzenia działalności kulturalnej lub turystycznej, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
      - zagospodarowania otoczenia infrastruktury stanowiącej zasadniczą część przedsięwzięcia, pod warunkiem, że nie stanowią jego jedynego elementu, np. nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń (ze szczególnym uwzględnieniem zachowania istniejącej zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, dążeniem do zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej, unikaniem tworzenia powierzchni uszczelnionych), obiekty małej architektury (np. zakup nowych oraz remont, odnowa starych), budowa, przebudowa, remont, naprawa ścieżek lub chodników,
      - wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego i ich udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
      - opracowania portali internetowych związanych z realizacją przedsięwzięcia, jak również wdrożenia e-informacji, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,

- rozwiązań związanych z obsługą organizacji wydarzeń (systemów rezerwacji, organizacji lub transmisji wydarzeń, zakupu biletów itp.), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- ochrony obiektu objętego wsparciem przed zagrożeniami, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia, w szczególności w zakresie zabezpieczeń przeciwpożarowych, przeciwwłamaniowych (np. zakup urządzeń gaśniczych, zakup i instalacja czujników dymu lub CO2, zakup lub instalacja alarmów przeciwwłamaniowych lub innych urządzeń chroniących przed kradzieżą, zakup lub montaż instalacji odgromowych),
- prac związanych z zabytkami ruchomymi wpisanymi do rejestru zabytków, na Listę Skarbów Dziedzictwa, obiektami muzealnymi wpisanymi do inwentarzy muzealnych, materiałami bibliotecznymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu bibliotecznego, materiałami archiwalnymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu archiwalnego, m.in. na ich ochronę, konserwację i restaurację oraz udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia – do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,
- zasobooszczędnych rozwiązań technicznych lub technologicznych (np. ograniczenie zużycia wody, energii elektrycznej, produkcji ścieków, gospodarki odpadami), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- prac termomodernizacyjnych pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,

- budowy nowej infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą poza miastem, przebudowy, modernizacji lub remontu elementów infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą – koszt kwalifikowalny do 15% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,

- budowy nowych dróg rowerowych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych będących produktem turystycznym lub elementem produktu turystycznego. W przypadku dróg rowerowych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych nie będących produktem turystycznym lub elementem produktu turystycznego – kwalifikowalność do 15% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,

- zakupu nieruchomości zabudowanej lub niezabudowanej – koszt kwalifikowalny do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,

- wytyczania i oznakowania szlaków.

Przy realizacji projektów, w ramach których wykonywane są szlaki lub ścieżki turystyczne należy przestrzegać poniższych zasad:

- zlokalizowanie oznaczenia przebiegu szlaku na pomniku przyrody, na terenie stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego należy uzgodnić ze sprawującym nadzór, wskazanym w odpowiedniej uchwale rady gminy,

- na drzewach można stosować tylko znaki malowane, przy użyciu farb nietoksycznych dla drzew,

- umieszczenie oznaczenia szlaku wymaga uzyskania uprzedniej zgody zarządzającego tym miejscem.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów będących przedmiotem przedsięwzięcia,
   - związane z zakupem pojazdów, statków powietrznych oraz statków wodnych, niezaprojektowanych wyłącznie do tego, aby były napędzane siłą ludzkich mięśni lub wiatrem lub wspomagane elektrycznie,
   - związane z zakupem eksponatów muzealnych, książek i innych wydawnictw oraz dzieł sztuki,
   - na budowę nowej drogi lub parkingu w mieście, zwiększanie ich pojemności lub przepustowości lub inne prace, których efektem będzie zwiększenie natężenia ruchu samochodowego w mieście,
   - związane z wycinką drzew lub krzewów, jeżeli konieczność ich usunięcia nie wynika z ekspertyzy dendrologicznej lub z powodu niemożliwości realizacji danego zamierzenia zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego,
   - związane ze zwiększeniem powierzchni nieprzepuszczalnych,
   - na budowę pomników,
   - na organizację wydarzeń dla turystów, wydarzeń wystawienniczych oraz ekspozycji, jak również innych imprez o charakterze kulturalnym, np. festiwali.

Działanie FELD.06.05 Kultura i turystyka - IF

Typ projektu: wsparcie infrastruktury służącej lub mającej służyć prowadzeniu działalności kulturalnej lub turystycznej lub pełnieniu funkcji turystycznych, w tym inwestycje dotyczące turystycznych szlaków tematycznych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także dotyczące:

- prac ziemnych, budowlano-montażowych, instalacyjnych,
- przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- zakupu wyposażenia i sprzętu, oprogramowania wraz z licencją oraz usług niezbędnych do prowadzenia działalności kulturalnej lub turystycznej, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- zagospodarowania otoczenia infrastruktury stanowiącej zasadniczą część przedsięwzięcia, pod warunkiem, że nie stanowią jego jedynego elementu, np. nowe nasadzenia lub uporządkowanie starych nasadzeń (ze szczególnym uwzględnieniem zachowania istniejącej zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, dążeniem do zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej, unikaniem tworzenia powierzchni uszczelnionych), obiekty małej architektury (np. zakup nowych oraz remont, odnowa starych), budowa, przebudowa, remont, naprawa ścieżek lub chodników,

- wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego i ich udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- opracowania portali internetowych związanych z realizacją przedsięwzięcia, jak również wdrożenia e-informacji, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- rozwiązań związanych z obsługą organizacji wydarzeń (systemów rezerwacji, organizacji lub transmisji wydarzeń, zakupu biletów itp.), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- ochrony obiektu objętego wsparciem przed zagrożeniami, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia, w szczególności w zakresie zabezpieczeń przeciwpożarowych, przeciwwłamaniowych (np. zakup urządzeń gaśniczych, zakup i instalacja czujników dymu lub CO2, zakup lub instalacja alarmów przeciwwłamaniowych lub innych urządzeń chroniących przed kradzieżą, zakup lub montaż instalacji odgromowych),
- prac związanych z zabytkami ruchomymi wpisanymi do rejestru zabytków, na Listę Skarbów Dziedzictwa, obiektami muzealnymi wpisanymi do inwentarzy muzealnych, materiałami bibliotecznymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu bibliotecznego, materiałami archiwalnymi wchodzącymi w skład narodowego zasobu archiwalnego, m.in. na ich ochronę, konserwację i restaurację oraz udostępnianie, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia – do 10% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,

- zasobooszczędnych rozwiązań technicznych lub technologicznych (np. ograniczenie zużycia wody, energii elektrycznej, produkcji ścieków, gospodarki odpadami), pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- prac termomodernizacyjnych pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu przedsięwzięcia,
- budowy nowej infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą poza miastem, przebudowy, modernizacji lub remontu elementów infrastruktury drogowej (w tym parkingów) wraz z infrastrukturą towarzyszącą – koszt kwalifikowalny do 15% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,
- budowy nowych dróg rowerowych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych będących produktem turystycznym lub elementem produktu turystycznego. W przypadku dróg rowerowych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych nie będących produktem turystycznym lub elementem produktu turystycznego – kwalifikowalność do 15% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia,
- wytyczania i oznakowania szlaków.

Przy realizacji projektów, w ramach których wykonywane są szlaki lub ścieżki turystyczne należy przestrzegać poniższych zasad:

- zlokalizowanie oznaczenia przebiegu szlaku na pomniku przyrody, na terenie stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego należy uzgodnić ze sprawującym nadzór, wskazanym w odpowiedniej uchwale rady gminy,

- na drzewach można stosować tylko znaki malowane, przy użyciu farb nietoksycznych dla drzew,
- umieszczenie oznaczenia szlaku wymaga uzyskania uprzedniej zgody zarządzającego tym miejscem.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów będących przedmiotem przedsięwzięcia,
   - związane z zakupem pojazdów, statków powietrznych oraz statków wodnych, niezaprojektowanych wyłącznie do tego, aby były napędzane siłą ludzkich mięśni lub wiatrem lub wspomagane elektrycznie,
   - związane z zakupem eksponatów muzealnych, książek i innych wydawnictw oraz dzieł sztuki,
   - na budowę nowej drogi lub parkingu w mieście, zwiększanie ich pojemności lub przepustowości lub inne prace, których efektem będzie zwiększenie natężenia ruchu samochodowego w mieście,
   - związane z wycinką drzew lub krzewów, jeżeli konieczność ich usunięcia nie wynika z ekspertyzy dendrologicznej lub z powodu niemożliwości realizacji danego zamierzenia zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego,
   - związane ze zwiększeniem powierzchni nieprzepuszczalnych,
   - na budowę pomników,

- na organizację wydarzeń dla turystów, wydarzeń wystawienniczych oraz ekspozycji, jak również innych imprez o charakterze kulturalnym, np. festiwali,
- związane z infrastrukturą instytucji świadczących opiekę instytucjonalną lub wydatki związane z wyposażeniem służącym świadczeniu opieki instytucjonalnej (np. domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze);
- związane z infrastrukturą lub wyposażeniem placówek prowadzących do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym (np.: szkoły specjalne).

Priorytet FELD.09 Fundusze europejskie dla Łódzkiego w transformacji

Działanie FELD.09.01 Gospodarka w transformacji

Typ projektu 1: wdrożenie innowacji, wyników prac B+R (z możliwością wsparcia jako element projektu tworzenia nowych modeli biznesowych)

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze, rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
- dzierżawę lub najem instalacji lub maszyn w formie leasingu finansowego (w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat) obejmującego obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
- dzierżawę lub najem gruntów, budynków i lokali (z wyłączeniem lokali mieszkalnych),
- zakup nieruchomości zabudowanej (z wyłączeniem lokali mieszkalnych), który stanowi nie więcej niż 10% wartości wydatków kwalifikowalnych,
- zakup gruntów zgodnie z limitami wskazanymi w rozdziale 1.6 niniejszych Zasad,
- zakup materiałów i robót budowlanych,

- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do inwestycji bądź innowacji będących przedmiotem projektu, takich jak:
    - adaptacja do zmian klimatu, np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany,
    - ochrona przyrody, np. zmniejszenie wykorzystania szkodliwych dla środowiska substancji, ograniczenie szkodliwego wpływu na środowisko wytwarzanych produktów,
    - efektywność energetyczna, OZE np. używanie energii ze źródeł odnawialnych, termomodernizacja,
    - gospodarka o obiegu zamkniętym, np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów,
- koszty specjalistycznych usług doradczych (np. badania rynku, dostosowanie produktów lub usług do danego rynku, przygotowanie i rozwój strategii internacjonalizacji), które stanowią nie więcej niż 10% wartości wydatków kwalifikowalnych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- zakup urządzeń RTV i AGD,

- usługi doradcze związane z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy.

Typ projektu 2a: Usługi dla przedsiębiorstw, świadczone przez Ośrodki Innowacji (OI) lub Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB) w tym inkubatory przedsiębiorczości przy zachowaniu podejścia popytowego (np. w formie grantów).

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez instytucję otoczenia biznesu lub ośrodek innowacji do realizacji wsparcia w ramach projektu (np. menedżerów inkubacji, menedżerów rozwoju, ekspertów, doradców),
- koszty związane z utrzymaniem pomieszczeń niezbędnych do świadczenia usług w ramach projektu,
- koszty materiałów, wartości niematerialnych i prawnych niezbędnych do realizacji usług,
- koszty działań służących rekrutacji grupy docelowej, promowaniu wsparcia w ramach ścieżek inkubacji i rozwoju, promowaniu przedsiębiorczości, np. organizacja spotkań, konferencji, niezbędnych do osiągnięcia celów projektu (maksymalnie 10% kosztów bezpośrednich projektu), nie stanowiące kosztów działań informacyjno-promocyjnych projektu ujmowanych w kosztach pośrednich,

- wydatki ponoszone przez grantobiorców po przystąpieniu do uczestnictwa w projekcie:
    - ujęte w planie akceleracji (w odniesieniu do ścieżki inkubacji) – ponoszone przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, nie przekraczające łącznej kwoty przyznanego grantu, jednak nie więcej niż 550 tys. PLN lub
    - na wdrożenie wyników doradztwa (w odniesieniu do ścieżki rozwoju) – ponoszone przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące, nie przekraczające łącznej kwoty przyznanego grantu, jednak nie więcej niż 20 tys. PLN.

  W szczególności będą to koszty:
        - środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych,
        - robót budowlanych, modernizacji, adaptacji pomieszczeń,
        - zakupu surowców i materiałów służących przetestowaniu oraz właściwej produkcji, wytworzeniu produktów lub usług w ramach pierwszej sprzedaży,
        - marketingu, udziału w targach (m.in. koszty wynajmu sprzętu, pomieszczeń lub powierzchni wystawienniczej, projektu i zabudowy stoiska wystawowego lub ekspozycji, wpisu do katalogu targowego, wystawowego, opłat rejestracyjnych, podróży służbowych: m.in. transport, zakwaterowanie), służące ekspansji rynkowej,
        - zatrudnienia dodatkowych pracowników w związku z akceleracją, jeśli jest to uzasadnione w planie inkubacji,
        - działań B+R,
        - wdrożenia nowych technologii, wdrożenia innowacji,

- szkoleń,
- inwestycji w technologie cyfrowe (m.in. rozwój aplikacji i systemów informatycznych, zakup oprogramowania),
- opieki nad członkami rodziny wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, jeżeli brak ww. opieki stanowi barierę w rozpoczęciu działalności gospodarczej (dotyczy wyłącznie ścieżki inkubacji),
- wsparcie pomostowe w ramach ścieżki inkubacji dla firm utworzonych w ramach projektu na pokrycie bieżących nie inwestycyjnych wydatków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, np. obowiązkowych składek ZUS, podatków, innych należności publicznoprawnych, najmu lub dzierżawy pomieszczeń, zakupu materiałów eksploatacyjnych i innych wydatków nieinwestycyjnych,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup nieruchomości (dotyczy zarówno beneficjenta lub partnera, jak i grantobiorcy),
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków (dotyczy beneficjenta lub partnera), sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

Typ projektu 2b: Rozwój potencjału OI lub IOB w związku z tworzonymi nowymi usługami.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty związane z fazą projektowania (nie więcej niż 10% kosztów bezpośrednich projektu) i ewaluacji nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług:
  - wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces projektowania usług (np. przeprowadzenie badania rynku pod kątem faktycznego zapotrzebowania przedsiębiorstw z sektora MŚP na daną usługę lub pakiet usług) oraz podróże służbowe nie więcej niż 3 wyżej wskazanych osób,
  - zakup usług doradczych (np. analiz, ekspertyz, badań rynkowych) niezbędnych do zaprojektowania usług,
  - zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej) niezbędnych do zaprojektowania usług,
  - koszty ewaluacji dokonanej przez podmiot niezależny od beneficjenta i partnera,
- koszty związane z przeprowadzeniem pilotażu nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług, w tym wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces realizacji pilotażu oraz podróże służbowe nie więcej niż 3 wyżej wskazanych osób,
- koszty związane ze stworzeniem lub doposażeniem zaplecza infrastrukturalnego (nie więcej niż 20% kosztów bezpośrednich projektu)

niezbędnego dla świadczenia nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług, w tym:

- zakup środków trwałych (np. sprzętu, wyposażenia biurowego wykorzystywanego do świadczenia usług dla przedsiębiorców),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców),
- dostosowanie pomieszczeń wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców, w tym koszty zakupu materiałów i robót budowlanych.

- koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez instytucję otoczenia biznesu lub ośrodek innowacji do świadczenia usług w ramach projektu (np. menedżerów, ekspertów, doradców),
- koszty działań służących rekrutacji grupy docelowej, promowaniu świadczonych usług, np. organizacja spotkań, konferencji niezbędnych do osiągnięcia celów projektu (nie więcej niż 5% kosztów bezpośrednich projektu), nie stanowiące kosztów działań informacyjno-promocyjnych projektu ujmowanych w kosztach pośrednich.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości (dotyczy beneficjenta i partnera),
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady

Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE).

Typ projektu 2c: Usługi świadczone przez klastry zalążkowe i wzrostowe przy zachowaniu podejścia popytowego (np. w formie grantów).

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez koordynatora klastra do realizacji wsparcia w ramach projektu (np. ekspertów, doradców),
- koszty związane z utrzymaniem pomieszczeń niezbędnych do świadczenia usług w ramach projektu,
- koszty materiałów, wartości niematerialnych i prawnych niezbędnych do realizacji usług,

   b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup nieruchomości,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem

Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- zakup materiałów i robót budowlanych,
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana.

Typ projektu 2d: Rozwój potencjału klastrów w związku z tworzonymi nowymi usługami.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
      - koszty związane z fazą projektowania (nie więcej niż 10% kosztów bezpośrednich projektu) i ewaluacji nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług:
        - wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w proces projektowania usług (np. przeprowadzenie badania rynku pod kątem faktycznego zapotrzebowania przedsiębiorstw z sektora MŚP na daną usługę lub pakiet usług) oraz podróże służbowe nie więcej niż 3 wyżej wskazanych osób,
        - koszty organizacji spotkań, warsztatów zorganizowanych w celu dzielenia się wiedzą wewnątrz klastra oraz tworzenia sieci kontaktów,
        - zakup usług doradczych (np. analiz, ekspertyz, badań rynkowych) niezbędnych do zaprojektowania usług,

- zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej) niezbędnych do zaprojektowania usług,
- koszty ewaluacji dokonanej przez podmiot niezależny od beneficjenta i partnera,

– koszty związane ze stworzeniem lub doposażeniem zaplecza infrastrukturalnego (nie więcej niż 20% kosztów bezpośrednich projektu) niezbędnego dla świadczenia nowej usługi lub nowego zakresu świadczonej już usługi lub pakietu usług, w tym:

- zakup środków trwałych (np. sprzętu, wyposażenia biurowego wykorzystywanego do świadczenia usług dla przedsiębiorców),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (np. oprogramowania, baz danych, licencji, patentów, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców) oraz wydatki na narzędzia marketingowe związane z uruchomieniem nowej usługi w celu zwiększenia aktywności przedsiębiorstw na rynku lub organizacji oraz zwiększenia rozpoznawalności klastra,
- dostosowanie pomieszczeń wykorzystywanych do świadczenia usług dla przedsiębiorców, w tym koszty zakupu materiałów i robót budowlanych.

– koszty zatrudnienia osób zaangażowanych przez koordynatora klastra do świadczenia usług w ramach projektu (np. menedżerów, ekspertów, doradców).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- koszty inwestycji służącej produkcji energii przez beneficjenta lub partnera lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera (np. przedsięwzięcie termomodernizacyjne, koszt instalacji OZE),
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana.

<u>Typ projektu 3: wdrożenie rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- wydatki dotyczące ocieplenia obiektu, wymiany okien, drzwi zewnętrznych, inwestycji w systemy grzewcze wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła lub podłączeniem do sieci ciepłowniczej lub chłodniczej (w przypadku wymiany konwencjonalnego źródła energii

wymagane jest potwierdzenie jego unieszkodliwienia), inwestycje w systemy wentylacji i klimatyzacji,

- dotyczące wdrożenia systemów odzysku energii, systemów do monitorowania zużycia energii oraz inteligentnych rozwiązań ograniczających zużycie energii, systemów służących zmniejszaniu strat energii w procesie produkcyjnym,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji infrastruktury służącej do wytwarzania energii elektrycznej, cieplnej lub chłodu, pochodzącej ze źródeł odnawialnych, wraz z przyłączeniem do sieci,
- dotyczące budowy lub zakupu magazynów energii działających na potrzeby źródła OZE,
- dotyczące robót towarzyszących niezbędnych do przeprowadzenia przedsięwzięcia termomodernizacyjnego (np.: instalacja odgromowa, instalacja elektryczna, obróbki blacharskie, remont i przebudowa kominów i innych elementów konstrukcyjnych, opaski wokół budynku, remont schodów i balkonów zewnętrznych),
- dotyczące nadzoru przyrodniczego (jeżeli jest konieczny dla realizacji projektu),
- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z wykonywaniem odwiertów geotermalnych, w tym odwiertów badawczych,

- dotyczące mechanizmów sterowania pozycją paneli fotowoltaicznych (trackery), służących pozycjonowaniu solarnych źródeł wytwarzania energii elektrycznej,
- dotyczące maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- dotyczące budowy, przebudowy wewnętrznej instalacji elektroenergetycznej służącej podłączeniu źródła produkującego energię do obiektu, który ma być zasilany (w przypadku projektów dotyczących produkcji energii z OZE na potrzeby własne beneficjenta),
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,
- dotyczące systemów monitoringu służących badaniu efektywności instalacji oraz wpływu na środowisko naturalne,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - zakup lub montaż instalacji telefonicznej lub internetowej,
   - zakup, dostawę i montaż rolet (w tym rolet ppoż.),

- zakup urządzeń RTV i AGD,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT), z wyłączeniem maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- wydatki związane z uruchomieniem lub prowadzeniem plantacji roślin służących do produkcji biomasy i biopaliw,
- zakup lub montaż używanej infrastruktury,
- koszty transportu i unieszkodliwiania azbestu usuniętego z termomodernizowanego budynku (jeśli dotyczy),
- zagospodarowanie terenu wokół budynku (z wyłączeniem kosztów wynikających z robót dotyczących wdrożenia rozwiązań ekologicznych realizowanych w ramach kryterium „Zastosowanie rozwiązań ekologicznych").

<u>Typ projektu 4: wdrożenie rozwiązań w zakresie Przemysłu 4.0 w przedsiębiorstwach</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz ze specjalistycznym instruktażem w ich obsłudze, zaawansowanych rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
- wydatki związane z działalnością promocyjną w systemach komunikacji internetowej m.in.: SEM, artykuły sponsorowane, mailing, reklama w mediach społecznościowych, współpraca z influencerami, reklama w serwisie youtube, stworzenie aplikacji mobilnej na potrzeby promocji produktu lub usługi wnioskodawcy, stworzenie i hosting strony www. Wskazane wydatki mogą być kwalifikowalne wyłącznie, gdy stanowią element projektu oraz służą wyłącznie promocji wdrożonych rozwiązań przemysłu 4.0, a nie promocji dotychczasowej działalności,
- roboty budowlane niezbędne do zainstalowania lub uruchomienia nabytych maszyn, sprzętu, urządzeń;

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup nieruchomości niezabudowanej lub zabudowanej, w tym dzierżawa lub najem gruntów, budynków i lokali,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- koszty leasingu,

- koszty amortyzacji.

Typ projektu 5: wsparcie inwestycji w MŚP zwiększających ich zdolności produkcyjne

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- wydatki związane z, wytworzeniem, dostawą, instalacją i uruchomieniem maszyn, sprzętu i urządzeń zaliczanych do środków trwałych wraz z instruktażem w ich obsłudze,
- zakup rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego) oraz oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych związanych z transferem technologii (m.in. nabycie, walidacja i obrona patentów, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej),
- wydatki związane z zapewnieniem bezpieczeństwa przesyłania danych (np. systemy firewall, IDS antywirusowe, kontroli dostępu do zasobów systemu),
- wydatki związane z działalnością promocyjną w systemach komunikacji internetowej, m.in.: artykuły sponsorowane, mailing, współpraca z influencerami, stworzenie docelowej aplikacji mobilnej na potrzeby promocji produktu lub usługi wnioskodawcy, stworzenie strony www (w tym hosting). Wskazane wydatki mogą być kwalifikowalne wyłącznie, gdy

stanowią element projektu oraz służą wyłącznie promocji działań zrealizowanych w ramach projektu, a nie promocji dotychczasowej działalności wnioskodawcy,

- dzierżawę lub najem instalacji lub maszyn w formie leasingu finansowego (w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat) obejmującego obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
- zakup materiałów i koszty robót budowlanych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wkład niepieniężny

Typ projektu 6: wdrożenie rozwiązań w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym w przedsiębiorstwach

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:
   - koszty inwestycji w instalacje produkcyjne lub urządzenia przemysłowe – zakup, wytworzenie, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze,
   - zakup materiałów i robót budowlanych, niezbędnych do wdrożenia rozwiązań w zakresie GOZ,

- zakup rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego, oprogramowania), niezbędnych do wdrożenia rozwiązań w zakresie GOZ,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
- koszty specjalistycznych usług doradczych (np. badania rynku, analizy, ekspertyzy), szkoleniowych,
- leasing finansowy instalacji lub maszyn, w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat, obejmujący obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
- zakup nieruchomości (z wyłączeniem lokali mieszkalnych), który stanowi nie więcej niż 10% wartości wydatków kwalifikowalnych,
- zakup gruntów zgodnie z limitami wskazanymi w rozdziale 1.6 niniejszych Zasad,
- wydatki związane z inwestycjami zmierzającymi do zwiększenia efektywności energetycznej, które stanowią nie więcej niż 30% wydatków kwalifikowalnych projektu (inwestycje w zakresie produkcji energii muszą służyć tylko na potrzeby własne wnioskodawcy i muszą wiązać się z optymalizacją kosztów działalności przedsiębiorcy),

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - wydatki na zakup samochodów osobowych,
   - usługi doradcze związane z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy.

Działanie FELD.09.02 Społeczeństwo w transformacji (typ projektu 1-2)

Typ projektu: inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego i ustawicznego lub szkoleniową

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

   - związane z budową, przebudową, modernizacją, remontem bazy sportowej, adaptacją pomieszczeń na bazę sportową oraz zakupem wyposażenia z zastrzeżeniem spełnienia wymogów wynikających z kryteriów wyboru projektów w ramach FEŁ2027,
   - związane z dostosowaniem infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (np. dostosowanie wejścia, korytarzy, klatek schodowych, toalet do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zakup mebli pozwalających na elastyczną organizację przestrzeni, zakup słuchawek tłumiących dźwięk),
   - na zakup wyposażenia, niezbędnego sprzętu, pomocy dydaktycznych,
   - związane z zakupem sprzętu komputerowego, multimedialnego oraz oprogramowania wraz z licencją z zastrzeżeniem spełnienia wymogów wynikających z kryteriów wyboru projektów w ramach FEŁ2027,
   - związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, pod warunkiem, że nie stanowią elementu infrastruktury drogowej,
   - na wyposażenie w niezbędną instalację wraz z jej montażem,

- związane z zabezpieczeniem budynku (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- związane z zagospodarowaniem terenu (np. zakup i montaż obiektów małej architektury) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- związane z przebudową, modernizacją, adaptacją, remontem np. stołówek, korytarzy, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, pomieszczeń o charakterze administracyjnym lub socjalnym pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- ponoszone na rozwiązania adaptacyjne celem przystosowania infrastruktury do zmian klimatu, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu (np. rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany),
- związane z poprawą efektywności energetycznej budynku, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu (m.in. ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:
   - związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów budowlanych, będących przedmiotem projektu,
   - związane z infrastrukturą parkingów,
   - związane z wyposażeniem części administracyjnej lub socjalnej.

Typ projektu: inwestycje w infrastrukturę służącą świadczeniu usług społecznych i deinstytucjonalizacji.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące prac rozbiórkowych, wyburzeń budynków lub likwidacji innych naniesień (znajdujących się na nieruchomościach niezbędnych do realizacji projektu i pod warunkiem, że jest to niezbędne do osiągnięcia jego celów),
- związane z zakupem wyposażenia niezbędnego do realizacji celów projektu np.: wyposażenia pomieszczeń mieszkalnych na potrzeby mieszkań treningowych, wspomaganych, w ramach najmu socjalnego, wyposażenia pracowni terapeutycznych i sal szkoleniowych na potrzeby WTZ lub ZAZ, wyposażenia sal rehabilitacyjnych na potrzeby funkcjonowania ośrodków dziennego pobytu itp.,
- związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, pod warunkiem, że nie stanowią elementu infrastruktury drogowej,
- na wyposażenie w niezbędną instalację wraz z jej montażem,
- na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji

Środków Trwałych (KŚT), wyłącznie w celu świadczenia usług w społeczności lokalnej,

- związane z zabezpieczeniem budynku (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- związane z zagospodarowaniem terenu wokół budynku (np. zakup i montaż obiektów małej architektury) pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do infrastruktury będącej przedmiotem wsparcia, takich jak:
    - gospodarka o obiegu zamkniętym np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów, ponowne wykorzystanie wody, w tym obiegi zamknięte, wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych,
    - adaptacji do zmian klimatu (np. zrównoważone zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych, w tym rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany, fasady; zachowanie istniejącej zieleni, w szczególności drzew; zwiększenie udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenie inwestycji),
    - ochrona przyrody, np. ochrona flory i fauny: budki dla ptaków, domki dla owadów,
    - efektywność energetyczna, w tym termomodernizacja, odnawialne źródła energii,

- na zakup m.in. sprzętu komputerowego, urządzeń, oprogramowania, licencji, aplikacji i innego wyposażenia, które pozwolą na świadczenie usług w formie zdalnej (tylko jako element szerszej inwestycji dla podmiotów realizujących zadania pomocy społecznej).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem obiektów budowlanych, będących przedmiotem projektu,

- wydatki związane z częścią wspólną budynków mieszkalnych oraz inne wydatki odnoszące się do części wspólnych np. związane z zagospodarowaniem terenu czy zabezpieczeniem budynku), w sytuacji gdy powierzchnia użytkowa mieszkań treningowych, wspomaganych lub w ramach najmu socjalnego będzie mniejsza niż 50% powierzchni użytkowej w tym budynku,

- wydatki związane z infrastrukturą parkingów,

- wydatki związane z wyposażeniem części administracyjnej budynków.

Działanie FELD.09.03 Przestrzeń w transformacji

Typ projektu 1.: Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii elektrycznej, pochodzącej ze źródeł odnawialnych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane z wykonywaniem odwiertów geotermalnych, w tym odwiertów badawczych,
- dotyczące mechanizmów sterowania pozycją paneli fotowoltaicznych (trackery), służących pozycjonowaniu solarnych źródeł wytwarzania energii elektrycznej,
- dotyczące maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- dotyczące budowy, przebudowy wewnętrznej instalacji elektroenergetycznej służącej podłączeniu źródła produkującego energię do obiektu, który ma być zasilany (w przypadku projektów dotyczących produkcji energii z OZE na potrzeby własne beneficjenta),
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,

- dotyczące systemów monitoringu służących badaniu efektywności instalacji oraz wpływu na środowisko naturalne,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) z wyłączeniem maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- wydatki związane z budową lub modernizacją linii produkcyjnych służących do wytwarzania biopaliw oraz jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących OZE,
- wydatki związane z uruchomieniem lub prowadzeniem plantacji roślin służących do produkcji biomasy i biopaliw,
- zakup lub montaż używanej infrastruktury,
- instalacje do współspalania biomasy z paliwami kopalnymi.

Typ projektu 2.: Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii cieplnej lub chłodu, pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z przyłączeniem do sieci

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- związane wykonywaniem odwiertów geotermalnych, w tym odwiertów badawczych,
- dotyczące maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- dotyczące budowy, przebudowy wewnętrznej instalacji cieplnej lub chłodu służącej podłączeniu źródła produkującego energię do obiektu, który ma być zasilany (w przypadku projektów dotyczących produkcji energii z OZE na potrzeby własne beneficjenta),
- dotyczące systemów monitoringu służących badaniu efektywności instalacji oraz wpływu na środowisko naturalne,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą

być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) z wyłączeniem maszyn służących ładowaniu biomasy do instalacji spalających biomasę (np. ładowarki, koparki), wykorzystywanych jedynie w procesie technologicznym,
- wydatki związane z budową lub modernizacją linii produkcyjnych służących do wytwarzania biopaliw oraz jednostek wytwórczych energii cieplnej lub chłodu wykorzystujących OZE,
- wydatki związane z uruchomieniem lub prowadzeniem plantacji roślin służących do produkcji biomasy i biopaliw,
- zakup lub montaż używanej infrastruktury,
- instalacje do współspalania biomasy z paliwami kopalnymi.

<u>Typ projektu 3.: Wsparcie infrastruktury służącej do magazynowania ciepła lub chłodu ze źródeł odnawialnych</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:
   - zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT)
   - zakup lub montaż używanej infrastruktury.

<u>Typ projektu 4.: Działania na rzecz usunięcia lub zmniejszania zanieczyszczenia elementów środowiska (m.in. gleb, ziemi lub wód gruntowych).</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty związane z przygotowaniem procesu remediacji lub rekultywacji, m.in.: przeprowadzenie terenowej weryfikacji obszaru, pobranie próbek,

wykonanie badań laboratoryjnych, sporządzenie sprawozdań, raportów końcowych z przeprowadzonych prac i badań,

- koszty usunięcia niewłaściwie składowanych lub magazynowanych odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych,
- koszty związane z usunięciem zanieczyszczeń z terenów zanieczyszczonych, w tym koszty działań w zakresie wychwytywania gazu składowiskowego, które wiążą się z procesem remediacji,
- roboty rozbiórkowe lub wyburzeniowe (np. pozostałości budynków poprzemysłowych),
- koszty związane z inwestycjami prowadzącymi do rozwoju nowych terenów zielonych i zielono-niebieskiej infrastruktury, a także terenów spełniających funkcje przyrodnicze,
- koszty związane z sadzeniem drzew i krzewów z gatunków rodzimych,
- wydatki dotyczące zagospodarowania terenu w zakresie innym niż określony w wyżej wymienionych wydatkach będą kwalifikowalne do 20% wydatków kwalifikowalnych projektu. Limitem będą objęte m.in. koszty związane z budową alejek, koszty małej architektury, w tym np. ławek, stolików z siedziskami, koszy na odpady, stojaków rowerowych tablic informacyjnych, ścieżek dydaktycznych, urządzeń służących edukacji w zakresie kwestii środowiskowych przez zabawę, platform widokowych, fotopułapek. Realizacja dodatkowych inwestycji dotyczących zagospodarowania terenu powinna być powiązana z działaniami, które realizowane będą w ramach projektu, wpisującymi się typ projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- związane z infrastrukturą drogową, w tym parkingami.

Typ projektu 5: Zagospodarowanie terenów zdegradowanych na cele środowiskowe (w tym m.in. rozwój zielonej infrastruktury).

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty związane z inwestycjami prowadzącymi do rozwoju nowych terenów zielonych i zielono-niebieskiej infrastruktury, a także terenów spełniających funkcje przyrodnicze,
- koszty inwestycji wspierających populację owadów zapylających, np. domki dla dzikich owadów zapylających, utworzenie łąki kwietnej bogatej w rośliny miododajne (jedynie z gatunków rodzimych),
- koszty związane z nowymi nasadzeniami (jedynie z gatunków rodzimych), lub utrzymaniem istniejących nasadzeń w tym m.in. nawadnianie, prace porządkowe, przygotowawcze oraz prace pielęgnacyjne,
- wydatki dotyczące zagospodarowania terenu w zakresie innym niż zielono-niebieska infrastruktura będą kwalifikowalne do 20% wydatków

kwalifikowalnych projektu. Limitem będą objęte m.in. koszty związane z pracami budowlano-montażowymi, instalacyjnymi, budową alejek, koszty małej architektury, w tym ławek, stolików z siedziskami, koszy na odpady, stojaków rowerowych, tablic informacyjnych, ścieżek dydaktycznych, urządzeń służących edukacji w zakresie kwestii środowiskowych przez zabawę, platform widokowych, fotopułapek. Realizacja dodatkowych inwestycji dotyczących zagospodarowania terenu powinna być powiązana z działaniami, które realizowane będą w ramach projektu, wpisującymi się typ projektu,

- zastosowanie rozwiązań w zakresie ponownego wykorzystania wody (np. zbieranie wody deszczowej w czasie opadu oraz późniejsze jej wykorzystanie np. do podlewania roślinności).

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- dotyczące wspierania inwazyjnych gatunków obcych,
- związane z montażem nawierzchni betonowych lub o podbudowie nieprzepuszczalnej (np. cementowej lub glinianej),
- dotyczące obiektów kultu religijnego, np. kapliczki,
- dotyczące pomników,
- wydatki na zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- związane z infrastrukturą drogową, w tym parkingami.

Typ projektu 5: Wsparcie infrastruktury służącej do magazynowania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, pracującej na rzecz istniejącej instalacji energii odnawialnej.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

c. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- dotyczące budowy, przebudowy instalacji służącej podłączeniu źródła produkującego energię z magazynem energii,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu.

d. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT)
- zakup lub montaż używanej infrastruktury.

Działanie FELD.09.04 Mobilność lokalna w transformacji

Typ projektu 1: Inwestycje dotyczące bezemisyjnego taboru transportu lokalnego z niezbędną do jego obsługi infrastrukturą

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z zakupem nowego taboru autobusowego m.in. system monitoringu w pojazdach, system komunikacji głosowej z pasażerami, tablice informacyjne, biletomaty,
- na budowę, przebudowę lub modernizację zaplecza technicznego do obsługi taboru m.in. place manewrowe, wiaty postojowe, hale warsztatowe, rezerwowe źródła zasilania, zabezpieczenia przeciwpożarowe i antykradzieżowe, maszyny i urządzenia do technicznej obsługi taboru (napraw, przeglądów itp.), rozwiązania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu, rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (wydatki objęte limitem 50% wydatków kwalifikowalnych w projekcie),
- na budowę, instalację, modernizację lub rozbudowę infrastruktury ładowania lub tankowania energii elektrycznej lub wodoru dla taboru komunikacji lokalnej obejmujące koszty samej infrastruktury ładowania lub tankowania, jak również powiązanych urządzeń technicznych, instalacji lub modernizacji komponentów elektrycznych lub komponentów innego rodzaju, w tym kabli elektrycznych i

transformatorów elektroenergetycznych, które są niezbędne do przyłączenia infrastruktury ładowania lub tankowania do sieci lub do lokalnej jednostki produkcji lub magazynowania energii elektrycznej lub wodoru, a także robót w zakresie inżynierii lądowej i wodnej, przystosowania gruntów lub dróg,

- na zabezpieczenie infrastruktury ładowania lub tankowania dla taboru komunikacji lokalnej w zakresie bezpieczeństwa i ochrony środowiska,
- na infrastrukturę ładowania lub tankowania dla taboru komunikacji lokalnej dotyczące wytwarzania na miejscu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych (pod warunkiem, że nominalna moc produkcyjna instalacji do wytwarzania na miejscu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych nie przekracza maksymalnej mocy znamionowej lub zdolności tankowania infrastruktury ładowania lub tankowania, do której jest ona podłączona – wielkość wyprodukowanej energii z OZE będzie dostosowana do technicznych możliwości jej wykorzystania w powstałej infrastrukturze do ładowania lub tankowania taboru) oraz koszty inwestycji w jednostki magazynowania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych lub wodoru,
- na działania zapewniające informacje dla pasażerów w językach obcych.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na zakup autobusów innych niż nowe,

- wydatki na zakup pojazdów niewykorzystywanych do świadczenia usług komunikacji lokalnej, w tym pojazdów technicznych,
- wydatki na zakup autobusów zeroemisyjnych wyposażonych w system ogrzewania wnętrz działający w oparciu o paliwa kopalne (np. agregat zasilany dieslem),
- wydatki na modernizację autobusów,
- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem taboru,
- wydatki na infrastrukturę tankowania paliwami kopalnymi,
- wydatki na prace remontowe dotyczące zaplecza technicznego,
- wydatki na zaplecze techniczne dla taboru przekraczające limit 50 % wydatków kwalifikowalnych.

Typ projektu 2a): Inwestycje z zakresu infrastruktury transportu lokalnego

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z przygotowaniem projektu:

- projekt organizacji ruchu na czas budowy.

b. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z infrastrukturą służącą obsłudze pasażerów m.in. zatoki autobusowe, wiaty, poczekalnie, biletomaty, tablice informacyjne, działania zwiększające bezpieczeństwo pasażerów np. azyle dla pieszych przy przejściach, wyspy i progi spowalniające ruch pojazdów, aktywne oznakowanie o stałej i zmiennej treści, wyniesienie przystanków, zmiana

wizualna nawierzchni, kładki dla pieszych, oświetlenie przystanków (np. przy wykorzystaniu OZE),

- dotyczące przebudowy infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją m.in. linii elektroenergetycznej, teletechnicznej, kanalizacji sanitarnej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń wodnych melioracji, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia,
- związane z przystosowaniem infrastruktury do wymogów ochrony środowiska (np. urządzenia odwadniające, w tym kanalizacja deszczowa, sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych, przepusty),
- na działania sprzyjające adaptacji do zmian klimatu poprzez zastosowanie zielono-niebieskiej infrastruktury, np. zielone dachy, zielone ściany, zielone przystanki, nawierzchnie przepuszczalne,
- na parkingi Park&Ride, w tym wydatki na zapewnienie dostępności obiektów Park&Ride oraz ich integrację z komunikacją lokalną np. aplikacje mobilne umożliwiające opłatę za bilet, oznakowanie, tablice wyświetlające liczbę dostępnych miejsc parkingowych, oświetlenie, zadaszenia nad drogami dla pieszych łączącymi Park&Ride z przystankami komunikacji lokalnej, tablice informacyjne, regulaminy, cenniki, mapy i plany, biletomaty, zaplecze sanitarne,
- na likwidację barier architektonicznych i dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. podjazdy, windy),

- na prace wykończeniowe związane z zagospodarowaniem terenu inwestycji (np. ławki, kosze na śmieci, uporządkowanie zieleni po zakończeniu inwestycji),
- na opłaty za usunięcie drzew lub krzewów związane z realizacją projektów – wydatki mogą być uznane za kwalifikowalne, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez beneficjenta na rzecz innego podmiotu. W przypadku, gdy organem pobierającym opłatę administracyjną za wycinkę drzew i krzewów jest beneficjent (np. gmina) lub podmiot wskazany w umowie jako uprawniony do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych, opłata taka nie stanowi wydatku kwalifikowalnego,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji dróg dla rowerów zwiększających dostępność publicznego transportu zbiorowego (służących skomunikowaniu z przystankami komunikacyjnymi, dworcami, zintegrowanymi węzłami przesiadkowymi) wraz z niezbędną infrastrukturą m.in. parkingi Bike&Ride, ogólnodostępne rowerowe punkty serwisowe, stojaki rowerowe, kładki dla rowerów, tunele dla rowerów, śluzy rowerowe w jezdni na skrzyżowaniach, sygnalizacja dla rowerzystów, windy i wyciągi rowerowe,
- dotyczące budowy, przebudowy lub modernizacji dróg dla pieszych i rowerów wyłącznie pod warunkiem, gdy ze względu na warunki terenowe nie jest możliwe wprowadzenie segregacji ruchu lub nie jest to uzasadnione ze względu na małe natężenie ruchu pieszych, osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch, rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego,

- na działania zwiększające bezpieczeństwo użytkowników infrastruktury rowerowej np. separacja drogi dla rowerów od ruchu zmotoryzowanego lub pieszego (pasy zieleni, szpalery zieleni, zróżnicowanie wysokościowe elementów drogi, słupki wygrodzeniowe, pasy oddzielające o innej fakturze, elementy małej infrastruktury, linie akustyczne), oznakowanie, oświetlenie, nawierzchnia o właściwościach przeciwpoślizgowych,

- związane z uruchomieniem systemu rowerów publicznych m.in. rowery (także elektryczne), stacje rowerowe (stojaki, terminal, wyposażenie w autonomiczny system zasilania), system informatyczny do obsługi wypożyczeń rowerów, zaplecze techniczne,

- na działania zapewniające informacje dla użytkowników infrastruktury w językach obcych.

c. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na inwestycje dotyczące dróg dla rowerów lub dróg dla pieszych i rowerów zaprojektowanych jedynie jako infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, tj. stanowiących produkt turystyczny lub element produktu turystycznego,

- wydatki na inwestycje dotyczące dróg, które nie są drogami dla rowerów lub drogami dla pieszych i rowerów,

- wydatki na bieżącą eksploatację i utrzymanie infrastruktury ,

- wydatki na prace remontowe dotyczące infrastruktury,

- wydatki na parkingi inne niż Park&Ride lub Bike&Ride,
- wydatki na inwestycje dotyczące infrastruktury tankowania lub ładowania.

Typ projektu 2b): Inwestycje dotyczące infrastruktury kolejowej

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z przygotowaniem projektu:

- projekt organizacji ruchu na czas budowy.

b. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- na przebudowę infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją w tym m.in. linii elektroenergetycznej, teletechnicznej, kanalizacji sanitarnej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń wodnych, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia,
- związane z zapewnieniem tymczasowego objazdu (np. tymczasowy przejazd, droga objazdowa, oznakowanie), jeżeli jest niezbędny w czasie realizacji inwestycji,
- związane z przystosowaniem infrastruktury kolejowej do wymogów ochrony środowiska (np. urządzenia odwadniające w tym kanalizacja deszczowa, zbiorniki retencyjne, przepusty, sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych i inne),
- związane z pracami wykończeniowymi, w tym wykonanie umocnień, roślinność posadzona w celu ochrony nasypów, żywopłoty,

- na budowę kanalizacji teletechnicznej, związanej z potrzebami zarządzania infrastrukturą kolejową lub potrzebami ruchu kolejowego, na odcinku objętym projektem,
- związane z odszkodowaniami za utracone zbiory i naprawą szkód oraz niezbędne wydatki związane z opłatami lub odszkodowaniami za czasowe zajęcie części nieruchomości w trakcie realizacji projektu – wydatki mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu,
- na zakup urządzeń i wyposażenia w zakresie niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania projektu dotyczącego infrastruktury liniowej m. in. sygnalizacja świetlna, urządzenia zabezpieczające i urządzenia łączności, systemy zarządzania i sterowania ruchem, urządzenia wykorzystywane do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu kolejowego,
- związane z infrastrukturą dworcową i przystankową, m.in. dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. podjazdy, windy, systemy informacji głosowej i wizualnej), nagłośnienie, informacja pasażerska i zegarowa, tablice informujące o odjazdach pociągów, monitoring, biletomaty, zaplecze sanitarne dla podróżnych, zakup i montaż elementów małej architektury (np. ławki, kosze na odpady), wykorzystanie energii z OZE na potrzeby funkcjonowania dworca czy przystanku, parkingi Park&Ride lub Bike&Ride,

c. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- wydatki na prace remontowe,
- wydatki związane z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem infrastruktury kolejowej,
- wydatki na inwestycje dotyczące pomieszczeń dworców kolejowych niesłużących bezpośrednio funkcjom transportowym i bezpośredniej obsłudze pasażerów,
- wydatki na parkingi inne niż Park&Ride lub Bike&Ride.

Typ projektu 2c): Opracowanie dokumentacji dla kolejowych inwestycji infrastrukturalnych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu i dotyczą przygotowania lub aktualizacji:

- studium wykonalności lub jego elementów,
- innej dokumentacji niezbędnej do przygotowania projektu infrastrukturalnego wskazanej w rozdziale 1, podrozdziale 1.1.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

Działanie FELD.09.05 Tereny zdegradowane w transformacji

Typ projektu 1: Inwestycje służące zagospodarowaniu terenów zdegradowanych lub pogórniczych na potrzeby rozwoju nowych funkcji gospodarczych, w tym m.in. z zakresu OZE, inwestycji przemysłowo-usługowych

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
   a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną, maksymalnie do 30% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- związane z przebudową infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, maksymalnie do 15% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- na działania rozpoznawcze, dotyczące oceny atrakcyjności inwestycyjnej terenu,
- na opracowanie ogólnej oceny atrakcyjności inwestycyjnej terenu,
- na działania rozpoznawcze w ocenie możliwości utworzenia nowych funkcji gospodarczych terenu będącego przedmiotem projektu, opracowanie informacji o utworzonym terenie inwestycyjnym,
- związane z budową lub przebudową niezbędnej dla funkcjonowania gospodarczego terenu infrastruktury technicznej, w szczególności: sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, energetycznej (w szczególności związanej z OZE), kanalizacji deszczowej, telekomunikacyjnej, innych sieci specjalistycznych; budowa lub przebudowa takiej infrastruktury technicznej, wykraczającej poza teren będący przedmiotem projektu, jedynie w takim zakresie, aby skomunikować teren lub włączyć infrastrukturę do istniejącej sieci,

- związane z niwelacją terenu,
- związane z budową, przebudową lub adaptacją budynków na terenie będącym przedmiotem projektu.

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- wydatki na bieżącą eksploatację i utrzymanie infrastruktury transportowej,
- wydatki na inwestycje dotyczące budowy i utrzymania dróg.

Typ projektu:

2. rozwój cyfrowych baz danych, w tym danych o terenach poprzemysłowych.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją przedsięwzięcia, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- związane z budową, przebudową lub adaptacją pomieszczeń niezbędnych do realizacji inwestycji (np. serwerownia) wraz z niezbędnymi instalacjami i wyposażeniem, pod warunkiem, że nie stanowią jedynego elementu projektu,
- zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,

- związane z pozyskaniem, rozbudową lub aktualizacją oprogramowania, aplikacji, baz danych,
- związane z zapewnieniem bezpieczeństwa świadczenia e-usług lub systemów informatycznych (np. systemy firewall, IDS antywirusowe, kontroli dostępu do zasobów systemu),
- zakup sprzętu oraz oprogramowania niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa przesyłanych informacji, identyfikacji osób (np. elektronicznego poświadczania tożsamości),
- na zakup i dostawę infrastruktury informatycznej (sprzęt komputerowy, komponenty sieciowe), z zastrzeżeniem spełnienia wymogów wynikających z kryteriów wyboru projektów w ramach FEŁ2027,
- na zakup sprzętu służącego digitalizacji, wektoryzacji, wydruków wielkoformatowych niezbędnych do weryfikacji poprawności pozyskanych danych,
- związane z opieką serwisową sprzętu i oprogramowania nabytego w ramach projektu,
- związane z zapewnieniem powszechnego dostępu do zasobów w postaci cyfrowej oraz e-usług, w tym opracowanie stron www, portali, budowa lub zakup platform dystrybucji treści cyfrowych,
- poniesione z tytułu korzystania z infrastruktury udostępnionej w technologii chmury obliczeniowej,
- związane z dostosowaniem zawartości treści cyfrowych do standardów WCAG 2.1 w zakresie związanym z projektem,
- związane z integracją systemów (w tym dostosowaniem do systemów regionalnych i krajowych);

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się wydatki:

- na utrzymanie dotychczasowej infrastruktury,
- zakup używanych środków trwałych,
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana,
- na zakup nieruchomości,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT).

Działanie FELD.09.06 B+R dla transformacji

<u>Typ projektu 1: Wsparcie infrastruktury badawczej lub aparatury badawczej niezbędnej do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych</u>

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

    a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup, koszt wytworzenia, dostawy, instalacji i uruchomienia aparatury naukowo-badawczej zaliczanej do środków trwałych wraz z kosztem instruktażu w jej obsłudze,
- zakup specjalistycznego oprogramowania wraz z licencją, zaliczanego do wartości niematerialnych i prawnych,

- zakup materiałów i robót budowlanych,
- koszty organizacji szkoleń, spotkań, warsztatów, których celem jest nabycie przez pracowników kompetencji związanych z działalnością B+R, w szczególności dotyczących wykorzystania infrastruktury i aparatury będącej przedmiotem wsparcia, prowadzenia prac B+R,
- koszty uzyskania przez wnioskodawcę certyfikatu, dotyczącego utworzonej lub unowocześnionej infrastruktury badawczej,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do infrastruktury lub aparatury będącej przedmiotem wsparcia, takich jak:
    - adaptacja do zmian klimatu, np. zachowanie istniejącej zieleni (w szczególności drzew), rozszczelnienie i zwiększanie chłonności nawierzchni, zielone dachy, ściany,
    - ochrona przyrody, np. zachowanie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków,
    - efektywność energetyczna, OZE np. używanie energii ze źródeł odnawialnych, termomodernizacja,
    - gospodarka o obiegu zamkniętym, np. ponowne wykorzystanie produktów i materiałów,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

<u>Typ projektu 2: wsparcie badań lub dofinansowanie zakupu usług badawczych</u>

<u>2a: Badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe albo eksperymentalne prace rozwojowe, w tym opracowanie prototypów,</u>

demonstracje, opracowanie projektów pilotażowych, testowanie i walidacja nowych lub ulepszonych produktów oraz procesów w otoczeniu stanowiącym model warunków rzeczywistego funkcjonowania, których głównym celem jest dalsze udoskonalenie techniczne produktów i procesów ich wytwarzania, a ostateczny kształt zasadniczo nie jest jeszcze określony.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

    a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty związane z przygotowaniem projektu – kwalifikowane do wysokości 5% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty wynagrodzeń personelu projektu badawczo-rozwojowego, obejmującego pracowników badawczych, technicznych oraz pomocniczych, zaangażowanych bezpośrednio w realizację badań przemysłowych lub prac rozwojowych,

  Koszty wynagrodzeń osób pełniących funkcje zarządcze w projekcie B+R (np. koordynatora projektu, kierownika prac B+R, personelu administracyjnego) są w całości kwalifikowalne wyłącznie jako koszty pośrednie, niezależnie od formy zaangażowania i zakresu obowiązków.
- koszty aparatury i sprzętu – kwalifikowane w formie odpisów amortyzacyjnych, wyłącznie za okres i w zakresie wykorzystania na potrzeby realizacji projektu B+R,
- koszty amortyzacji budynków wykorzystywanych w projekcie B+R – proporcjonalnie do stopnia wykorzystania na potrzeby projektu – kwalifikowane do wysokości 10% wydatków kwalifikowalnych projektu,

- koszty gruntów wykorzystywanych na potrzeby B+R – kwalifikowane w formie czynszu dzierżawnego lub opłat za użytkowanie wieczyste, proporcjonalnie do wykorzystania na potrzeby projektu - kwalifikowane do wysokości 10% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty nabycia wartości niematerialnych i prawnych w formie patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji, know-how, nieopatentowanej wiedzy technicznej, ekspertyz, analiz, raportów badawczych itp., wykorzystywanych do prowadzenia badań przemysłowych lub prac rozwojowych (nabyte od osób trzecich na warunkach rynkowych),
- koszty badań wykonywanych na podstawie umowy z podmiotami zewnętrznymi, w zakresie niezbędnym do realizacji projektu B+R, realizowane w ramach podwykonawstwa (np. umowy B2B, umowy o dzieło),
- koszty doradztwa i usług równorzędnych wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu badawczo-rozwojowego, realizowane w ramach podwykonawstwa (np. umowy B2B, umowy o dzieło),
- koszty materiałów, surowców, półproduktów, odczynników oraz sprzętu laboratoryjnego (o wartości do 10 000 zł) niepodlegającego amortyzacji, bezpośrednio wykorzystywanych do realizacji projektu B+R,
- koszty operacyjne związane z realizacją projektu B+R, w tym: pomocnicze usługi obce, opłaty za dopuszczenie do badań, usługi transportowe, wynajem powierzchni laboratoryjnej oraz subskrypcje oprogramowania wykorzystywanego w projekcie,

- koszty doradztwa,
- koszty wdrożenia wyników prac B+R przeprowadzonych w ramach projektu, m.in.:
    - zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze, rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),
    - zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
    - leasing finansowy instalacji lub maszyn, w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat, obejmujący obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
    - zakup materiałów i robót budowlanych.
    - b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4. niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup elementów służących do budowy prototypu i na stałe zainstalowanych w prototypie, instalacji pilotażowej lub demonstracyjnej,

- koszty leasingu aparatury naukowo-badawczej i innych urządzeń wykorzystywanych w celu prowadzenia badań przemysłowych lub prac rozwojowych,
- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości,
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy.

2b: Zakup usługi badawczej (w zakresie badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych albo eksperymentalnych prac rozwojowych), która bezpośrednio dotyczy rozwoju produktu lub technologii przedsiębiorstwa.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:
    a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty doradztwa,
- koszty wdrożenia wyników prac B+R objętych usługą badawczą, m.in.:

- zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze, rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej,
- leasing finansowy instalacji lub maszyn, w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat, obejmujący obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
- dzierżawę lub najem gruntów, budynków i lokali (z wyłączeniem lokali mieszkalnych),
- zakup materiałów i robót budowlanych,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup używanych środków trwałych,
- zakup nieruchomości,
- wkład niepieniężny w formie innej niż nieruchomość zabudowana lub niezabudowana,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7, zgodnie z Rozporządzeniem

Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),

- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy.

Typ projektu 3: wsparcie transferu technologii oraz rozwoju współpracy między przedsiębiorcami a sferą B+R.

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

    a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- koszty doradztwa,

    b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy.

Typ projektu 4: wsparcie inwestycji produkcyjnych i działalności badawczo-rozwojowej dużych przedsiębiorstw

1. Do **wydatków kwalifikowalnych** zaliczamy w szczególności:

a. wydatki związane z realizacją projektu, które wynikają bezpośrednio z określonego typu projektu, a także:

- zakup, dostawa, instalacja i uruchomienie rzeczowych aktywów trwałych, w tym maszyn, sprzętu i urządzeń wraz z instruktażem w ich obsłudze, rozwiązań teleinformatycznych (w tym sprzętu informatycznego specjalistycznego),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (WNiP) w formie patentów, licencji, know-how oraz innych praw własności intelektualnej, pod warunkiem że:
  - zostały nabyte od podmiotów niepowiązanych,
  - będą wykorzystywane w przedsiębiorstwie i podlegać amortyzacji,
  - pozostaną związane z inwestycją przez co najmniej 5 lat
- leasing finansowy instalacji lub maszyn, w części raty leasingowej wystawionej na rzecz beneficjenta, związanej ze spłatą kapitału, bez części odsetkowej i innych opłat, obejmujący obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy,
- dzierżawę lub najem gruntów, budynków i lokali (z wyłączeniem lokali mieszkalnych),
- zakup nieruchomości zabudowanej (z wyłączeniem lokali mieszkalnych), który stanowi nie więcej niż 10% wartości wydatków kwalifikowalnych,
- zakup gruntów zgodnie z limitami wskazanymi w rozdziale 1.6 Zasad kwalifikowalności,
- zakup materiałów i robót budowlanych,
- koszty poniesione w związku z zastosowaniem w projekcie rozwiązań ekologicznych odnoszących się do inwestycji bądź innowacji będących przedmiotem projektu, takich jak:
  • adaptacja do zmian klimatu (np. zielone dachy, nawierzchnie chłonne),

• ochrona przyrody (np. ograniczenie substancji szkodliwych, redukcja emisji),

• inwestycje dotyczące wytwarzania produktów poprawiających efektywność energetyczną (np. wytwarzanie innowacyjnych instalacji OZE),

• gospodarka o obiegu zamkniętym – wyłącznie działania przedinwestycyjne (np. ekoprojektowanie, audyty środowiskowe, analizy GOZ),

- koszty specjalistycznych usług doradczych (np. badania rynku, dostosowanie produktu do rynku, przygotowanie i rozwój strategii internacjonalizacji, audyty środowiskowe), które stanowią nie więcej niż 10% wartości wydatków kwalifikowalnych.
- Wydatki związane z realizacją komponentu badawczo-rozwojowego projektu:
    - koszty wynagrodzeń personelu projektu badawczo-rozwojowego, obejmującego pracowników badawczych, technicznych oraz pomocniczych, zaangażowanych bezpośrednio w realizację badań przemysłowych lub prac rozwojowych. Koszty wynagrodzeń osób pełniących funkcje zarządcze w projekcie B+R (np. koordynatora projektu, kierownika prac B+R, personelu administracyjnego) są w całości kwalifikowalne wyłącznie jako koszty pośrednie, niezależnie od formy zaangażowania i zakresu obowiązków.
    - koszty aparatury i sprzętu – kwalifikowane w formie odpisów amortyzacyjnych, wyłącznie za okres i w zakresie wykorzystania na potrzeby realizacji projektu B+R,
    - koszty amortyzacji budynków wykorzystywanych w projekcie B+R – proporcjonalnie do stopnia wykorzystania na potrzeby projektu –

kwalifikowane do wysokości 10% wydatków kwalifikowalnych projektu

- koszty gruntów wykorzystywanych na potrzeby B+R – kwalifikowane w formie czynszu dzierżawnego lub opłat za użytkowanie wieczyste, proporcjonalnie do wykorzystania na potrzeby projektu– kwalifikowane do wysokości 10% wydatków kwalifikowalnych projektu,
- koszty nabycia wartości niematerialnych i prawnych w formie patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji, know-how, nieopatentowanej wiedzy technicznej, ekspertyz, analiz, raportów badawczych itp., wykorzystywanych do prowadzenia badań przemysłowych lub prac rozwojowych (nabyte od osób trzecich na warunkach rynkowych),
- koszty badań wykonywanych na podstawie umowy z podmiotami zewnętrznymi, w zakresie niezbędnym do realizacji projektu B+R, realizowane w ramach podwykonawstwa (np. umowy B2B, umowy o dzieło),
- koszty doradztwa i usług równorzędnych wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu badawczo-rozwojowego, realizowane w ramach podwykonawstwa (np. umowy B2B, umowy o dzieło),
- koszty materiałów, surowców, półproduktów, odczynników oraz sprzętu laboratoryjnego (o wartości do 10 000 zł) niepodlegającego amortyzacji, bezpośrednio wykorzystywanych do realizacji projektu B+R,
- koszty operacyjne związane z realizacją projektu B+R, w tym: pomocnicze usługi obce, opłaty za dopuszczenie do badań, usługi

transportowe, wynajem powierzchni laboratoryjnej oraz subskrypcje oprogramowania wykorzystywanego w projekcie,

b. koszty pośrednie rozliczane metodą stawki ryczałtowej zgodnie z rozdziałem 1.4 niniejszych Zasad.

2. Do **wydatków niekwalifikowalnych** zalicza się:

- zakup usług doradczych związanych z bieżącą działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie doradztwa podatkowego, księgowego, stałej obsługi prawnej lub reklamy,
- zakup środków transportu, tj. środków służących do przewozu ludzi lub ładunków, sklasyfikowanych w grupie 7 KŚT,
- koszty inwestycji służącej produkcji energii lub poprawie efektywności energetycznej beneficjenta lub partnera, o ile nie są bezpośrednim elementem wdrażanej innowacji (np. OZE na potrzeby własne),
- inwestycje w zakresie produkcji, przetwarzania, transportu, dystrybucji, magazynowania lub spalania paliw kopalnych.

Załącznik 1 - Metodologia obliczania wartości wydatków kwalifikowanych objętych limitami

Metodologia obliczania wartości wydatków kwalifikowanych objętych limitami opisana w niniejszym załączniku jest zalecana przez IZ FEŁ2027, ale nie jest obowiązkowa. Beneficjent może stosować inne metody, pod warunkiem uzyskania rezultatów zgodnych z postanowieniami Wytycznych i niniejszych Zasad.

Wytyczne i Zasady przewidują limity maksymalnego udziału niektórych wydatków w całkowitych wydatkach kwalifikowalnych projektu. Należą do nich m.in. wydatki na nabycie nieruchomości, a także specyficzne wydatki określone w Rozdziale 2.

Celem zastosowania metodologii, opisanej w niniejszym załączniku jest sprawdzenie, czy planowane lub poniesione w projekcie wydatki objęte limitami mogą być uznane za kwalifikowalne w pełnej wysokości, czy też powinny ulec korekcie. Metodologia umożliwia więc zidentyfikowanie maksymalnej wielkości wydatku kwalifikowalnego dla kategorii objętej limitem.

W przypadku projektu z jedną kategorią wydatków objętą limitem, gdy kwota poniesiona lub zaplanowana jest wyższa niż wielkość wyliczonego zgodnie z metodologią limitu, za kwalifikowalne można uznać jedynie tę ich część, która jest równa kwocie limitu. W sytuacji odwrotnej, przy określaniu całkowitych kosztów kwalifikowalnych bierzemy pod uwagę realnie poniesione lub zaplanowane kwoty.

W przypadku, gdy beneficjent przewiduje w projekcie więcej niż jedną kategorię wydatku objętą limitem i jednocześnie żadna z tych kategorii nie przekracza wartości obliczonych przy wykorzystaniu metodologii lub gdy część

kategorii przekracza limit, a część nie, wartości wyliczone na podstawie metodologii należy sprawdzić i ewentualnie skorygować do wysokości określonego limitu. Dotyczy to przede wszystkim sytuacji, w której występują znaczące różnice pomiędzy kwotami faktycznie poniesionymi lub zaplanowanymi, a wyliczonymi limitami (im większa różnica, tym mniejsze prawdopodobieństwo prawidłowego udziału kategorii objętych limitami w całkowitych kosztach kwalifikowalnych projektu).

Aby sprawdzić, czy kwota, której dotyczy ograniczenie mieści się w wyznaczonym limicie, zaleca się stosowanie wyliczeń zgodnie z następującym wzorem:

$$\mathbf{X = W / P_W * P_X}$$

gdzie:

X – maksymalna wysokość wydatku objętego limitem, która może stanowić wydatek kwalifikowalny w projekcie

W – wysokość wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitem

$\mathbf{P_W}$ – wartość procentowa wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitem, którą obliczamy poprzez odjęcie od 100% wysokości procentowej limitu

$\mathbf{P_X}$ – wartość procentowa limitu

Przykład 1 (jedna kategoria wydatków objęta limitem): W ramach projektu zakupiona nieruchomość zostanie przeznaczona pod budowę drogi. Nieruchomość ta będzie niezbędna dla realizacji projektu, tak więc koszt jej zakupu będzie kosztem kwalifikowalnym. Koszt zakupu nieruchomości wynosi 50 000 PLN, a całkowite koszty kwalifikowalne projektu (bez kosztów nieruchomości) wynoszą 180 000 PLN. Wydatki na zakup nieruchomości objęte są limitem 10% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu.

X = 180 000/90% * 10%

X = 180 000/0,9 * 0,1

X = 200 000 * 0,1

X = 20 000

Koszt kwalifikowalny nieruchomości może wynosić max. **20 000 PLN**. Pozostała część wartości nieruchomości stanowi wydatek niekwalifikowany.

Jeśli w projekcie występuje więcej niż jedna kategoria wydatków objętych limitem, wówczas dla każdej z nich należy wyliczyć maksymalną wysokość wydatku, która może stanowić wydatek kwalifikowalny w projekcie (X), przy czym wartość procentową wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitem (P_W) obliczamy poprzez odjęcie od 100% sumy wszystkich limitów.

$X_1 = W / P_W * P_{X1}$

$X_2 = W / P_W * P_{X2}$

$X_n = W / P_W * P_{Xn}$

Przykład 2 (**więcej niż jedna kategoria objęta limitem):** W ramach projektu beneficjent planuje poniesienie m.in. następujących wydatków:

- wydatki na zakup gruntu, który będzie niezbędny do realizacji projektu - 400 000 PLN,
- wydatki na elementy infrastruktury drogowej - 600 000 PLN.

Ww. wydatki objęte są limitami w wysokości odpowiednio: 10% i 15% wydatków kwalifikowanych. Pozostałe wydatki w projekcie (poza limitem) wynoszą 2 700 000 PLN. Należy obliczyć wielkość kosztu gruntu i elementów drogowych, który może zostać uznany za kwalifikowalny w ramach projektu przy uwzględnieniu limitów.

Stosując ww. metodologię, obliczenia wyglądają następująco:

- w przypadku zakupu nieruchomości

X = 2 700 000/75% * 10%

X = 2 700 000/0,75 * 0,1

X = 3 600 000 * 0,1

X = 360 000

- w przypadku wydatków na elementy infrastruktury drogowej

X = 2 700 000/75% * 15%

X = 2 700 000/0,75 * 0,15

X = 3 600 000 * 0,15

X = 540 000

W opisanym przykładzie limit jest przekroczony w odniesieniu do:

- zakupu gruntu (zaplanowane 400 000 PLN, przy limicie 360 000 PLN) oraz
- wydatków na elementy infrastruktury drogowej (zaplanowane 600 000 PLN, przy limicie 540 000 PLN).

W związku z powyższym wyliczeniem, budżet projektu po stronie kosztów kwalifikowanych powinien wyglądać następująco:

- wydatki, których nie dotyczą limity - **2 700 000 PLN**,
- zakup gruntu - **360 000 PLN**,
- wydatki na elementy infrastruktury drogowej - **540 000 PLN**.

Łącznie daje to kwotę **3 600 000 PLN**.

UWAGA:

Beneficjent może wydatkować kwoty niższe, niż maksymalne wydatki objęte

limitami. Powinien jednak mieć na względzie fakt, iż konieczne jest zachowanie takiej proporcji wydatków, by były one zgodne z ogólnymi zasadami dotyczącymi limitów.

W przypadku, gdy Beneficjent zaplanował wydatki objęte limitem na poziomie niższym niż maksymalny może dojść do przekroczenia limitów, gdyż następuje obniżenie kwoty wydatków ogółem stanowiącej podstawę obliczenia limitu. Ilustruje to poniższy przypadek, wykorzystujący dane z przykładu 2.

Beneficjent zaplanował następujący podział wydatków:

- wydatki, których nie dotyczą limity - **2 700 000 PLN,**
- zakup gruntu - **200 000 PLN,**
- wydatki na elementy infrastruktury drogowej - **530 000 PLN.**

Łącznie daje to kwotę **3 430 000 PLN.**

Mimo nieprzekroczenia poszczególnych kwot limitów maksymalnych z uwagi na niewykorzystanie limitów w 100 %, w wyniku obniżenia kwoty wydatków ogółem, następuje przekroczenie limitu wydatków na elementy infrastruktury drogowej: 530 000 PLN = **15,45** % kwoty 3 430 000 PLN (limit na zakup gruntu pozostaje zachowany: 200 000 PLN = 5,83 % kwoty 3 430 000 PLN).

Należy wówczas dokonać ponownego obliczenia maksymalnej wysokości wydatku na elementy infrastruktury drogowej, która może stanowić wydatek kwalifikowalny w projekcie, przy czym kwotę na zakup gruntu (mieszczącą się w limicie i tym samym kwalifikowalną w całości) należy potraktować tak, jakby nie była objęta limitem:

X = 2 900 000/85% * 15%

X = 2 900 000/0,85 * 0,15

X = 3 411 764,71 * 0,15

X = 511 764,71

Ostateczna wysokość kosztów kwalifikowanych w projekcie wynosi **3 411 764,71 PLN, w tym**:

- wydatki, których nie dotyczą limity - **2 700 000 PLN,**
- zakup gruntu - **200 000 PLN,**
- wydatki na elementy infrastruktury drogowej - **511 764,71 PLN.**